การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สารนิพนธ์

ของ

นางสาวสุจินดา สุขแสงประเสริฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา
พฤษภาคม 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

370.19
ศ754ก
ส.3

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

22 ก.ย. 2547

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวสุจินดา สุขแสงประเสริฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา
พฤษภาคม 2547

h 251577

สุจินดา สุขแสงประเสริฐ. (2547). *การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.* สารนิพนธ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์รวิพรรณ สาลีผล.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวพร้อมทั้งศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและศึกษาเสนอแนะด้านกรอบนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

การศึกษาวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลรวม 3 เดือน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ครอบครัว โดยครอบครัวดังกล่าวมีความเต็มใจในการให้ข้อมูลและมีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วอย่างน้อย 1 ปีทั้งนี้ทุกครอบครัวได้ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือกรอบแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1.พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวเห็นด้วยในหลักการของกฎหมายที่เปิดโอกาสให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ แต่ไม่เห็นด้วยในรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำกัดสิทธิของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง

2.จากการศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้ข้อสรุปดังนี้

2.1 พ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวมากที่สุดในกรณีที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตรหลานต่อสามารถนำผลการเรียนของเด็กที่สะสมไว้มาเทียบโอนเพื่อเข้ารับการศึกษาในระบบได้ทันที

2.2 พ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวส่วนใหญ่มีความเห็นไม่สอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวมากที่สุดในกรณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความเห็นว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่อาจจัดการศึกษาให้มีคุณภาพในเวลาที่กำหนด สำนักงานเขตมีอำนาจเพิกถอนการจัดการศึกษาได้ และพ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องนำเด็กเข้ารับการศึกษาในระบบโดยนำผลการเรียนรู้มาเทียบโอน

3.พ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีข้อเสนอแนะด้านกรอบนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวดังนี้

3.1 พ่อ แม่ ผู้ปกครองต้องการมีส่วนในการจัดทำร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

3.2 พ่อ แม่ ผู้ปกครองต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างจริงจัง พร้อมทั้งส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ สนามกีฬา และการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีลักษณะพิเศษ

HOME SCHOOL MANAGEMENT IN THAILAND : POLICY SUGGESTIONS

AN ABSTRACT

BY

MISS SUJINDA SUKSANGPRASERT

Presented in partial fullfillment of the requirements

For the Master of Economics degree in Ecomomics of Education

at Srinakharinwirot University

May 2547

Sujinda Suksangprasert. (2004). *Home School Management in Thailand : Policy Suggestions*. Master's Project M.Econ. (Economics of Education). Bangkok : Graduate School, Srinakarinwirot University. Advisor : T. Ravipan Saleepon.

This research aimed to analyse policy framworks and strategies of government due to home school management and also to study the coincidence between home school management and the basic educational management ministerial regulation draft ,and to study suggestions about policy frameworks and strategies concerning to home school management according to the attitude of parents managing home school.

This research, using quality research methodology, with 3 month in data collection with depth interview from 7 family key informants, which was pleasured to give information and had been managing home school at least 1 year. Besides, all family was keeping track of the basic educational management ministerial regulation draft.

The results showed that:

1. Parent, who had been managing home school, agreed in the principle of the regulation that open for home school. But they disagreed with the draft of basic educational management ministerial regulation that restrict the right of the parents.

2. From the study of the coincidence of home school management and the basic educational management ministerial regulation draft from parents' attitude, the conclusions are:

2.1 Most parents, who had been managing home school, agreed with the basic educational management ministerial regulation draft in the first priority in case of they did not want to manage home school for their children and could transfer children's collective educational results to entering formal education system instantly.

2.2 Most parents, who had been managing home school, disagreed with basic educational management ministerial regulation draft in the first priority in case of educational area office had the idea that parents cannot manage quality education in a constraint period. educational area office had the rights to draw home school management by parents away and parents had to take their children to enter formal education by transfering children's collective educational results.

3. Parents, who had been managing home school, had suggestions about policy framework and strategies concerning to home school management as follow:

3.1 They want to have participation in all procedures to be basic educational management ministerial regulation draft involved home school management.

3.2 They would like the government to support home school management with having special responsible offices to be in charge of. Simultaneously, they would like to have a support from government in educational resources such as library, museum, science laboratory, stadium, and a support in special education of children.

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(อาจารย์ รวิพรรณ สาลีผล)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติมา สังข์เกษม)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(อาจารย์ รวิพรรณ สาลีผล)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุทัย ชูธรรมขจร)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณะบดีคณะสังคมศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติมา สังข์เกษม)

วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากอาจารย์รวิพรรณ สาลีผล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐกา ตันสกุล และอาจารย์ไพทูล สีใส หัวหน้าสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตจักรพงษภูวนารถ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสัมภาษณ์ ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษา ข้อแนะนำ พร้อมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ทุกท่านที่ได้มอบความรู้เพื่อประยุกต์ใช้กับการดำรงชีพต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่ทุกคน และคุณธงชัย บุณยโชติมา ขอขอบคุณพี่และเพื่อนสาขาเศรษฐศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่เป็นกำลังใจให้ความช่วยเหลือและแนะนำในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัยตลอดจนผู้มีส่วนร่วมของความสำเร็จต่องานวิจัยฉบับนี้ทุกท่าน

ท้ายสุดนี้ คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณบิดา มารดา พี่ทุกคน และบูรพคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธประสาทวิชาอบรมสั่งสอนข้าพเจ้าจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ

สุจินดา สุขแสงประเสริฐ

สารบัญ

บทที่ หน้า

บทคัดย่อ

ประกาศคุณูปการ

1 บทนำ.....1

ภูมิหลัง.....1

ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....4

ความสำคัญของการวิจัย 4

ขอบเขตของการวิจัย 5

นิยามศัพท์เฉพาะ.....5

กรอบแนวคิดในการวิจัย 7

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....8

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....8

นโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้อง.....30

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....31

3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....33

ปรากฏการณ์ของการศึกษา.....33

วิธีการศึกษาปรากฏการณ์.....34

การประมวลผล.....37

การวิเคราะห์ข้อมูล.....37

4. นำเสนอผลการวิจัย.....39

ผลการวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการ.....39

ผลการศึกษาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ หน้า

5. บทสรุป หรือข้อเสนอเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะ.....62
สังเขปความมุ่งหมาย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้
และการเก็บรวบรวมข้อมูล.....62
สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล.....63
สรุปผลการวิจัย.....64
การอภิปรายผล.....67
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....70
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป.....73

บรรณานุกรม.....75

ภาคผนวก ก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
(ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว).....79
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
(ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว).....80
ภาคผนวก ค ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว.....86
ภาคผนวก ง สถาบันบ้านเรียนไทย.....92
ภาคผนวก จ รายชื่อเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน.....93
ภาคผนวก ฉ กรอบการสัมภาษณ์.....95
ภาคผนวก ช หนังสือรับรองเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสัมภาษณ์.....98

ประวัติย่อผู้วิจัย.....100

บัญชีภาพประกอบ

ตาราง หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....7
2 ภาพประกอบประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....29

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 ตารางปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ
ในช่วงปี พ.ศ. 2517-2544.....2
2 ตารางผลการวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....38
3 ตารางสรุปสาระสำคัญของทัศนะคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษา
โดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....53

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอย่างรุนแรงอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกำแพงภาษีการค้าพังทลายลง อันเป็นผลจากพันธกรณีตามข้อตกลงทางการค้าขององค์การค้าโลก (World Trade Organization: WTO) และข้อตกลงทางการค้าของการจัดทำเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) ต่าง ๆ

เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์เป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Opened Economy) การหมุนเวียนทางการค้า การเงิน การลงทุน และบุคคล จะกระทำได้โดยสะดวกและเสรี (Free flow) เมื่อผสานกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) จึงทำให้การติดต่อสื่อสาร การค้าหรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) และการบริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ การแพทย์ทางไกล (Tele-Medicine) การซื้อสินค้าทางไกล (Tele-Shopping) และการธนาคารทางไกล (Tele-Banking) สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น และยังช่วยเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศนั้น ๆ ด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารดังกล่าวได้ก่อให้เกิดรูปแบบของเศรษฐกิจแบบใหม่ (New Economy) ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่อาศัยองค์ความรู้ (Knowledge Based Economy: KBE) ที่ใช้ความรู้และนวัตกรรม (Innovation) เป็นปัจจัยหลักในการผลิตมากกว่าเงินทุน แรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตหลักของระบบเศรษฐกิจแบบเดิม การผลิตและการแข่งขันจึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลข่าวสาร การผลิตสินค้าและบริการจะยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้บริโภค (Mass Customization) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แทนการผลิตแบบเดิมที่ผลิตเป็นจำนวนมาก (Mass Production) การส่งมอบจะต้องรวดเร็วและทันต่อความต้องการของผู้บริโภค วิถีการผลิตจะเปลี่ยนจากการผลิตที่มุ่งเน้นการประหยัดจากขนาดการผลิต (Economies of Scale) เป็นการผลิตที่เน้นความรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด(Economies of Speed)

ดังนั้น ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดและต้องรักษาให้ความสามารถในการแข่งขันนี้ให้ยั่งยืน ซึ่งปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะสร้างความสามารถในการแข่งขันคือ การศึกษา (Education) รวมถึงการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D)

จากรายงานประจำปี 2546 ของธนาคารโลก (ดังตารางที่ 1.1) บ่งชี้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยธนาคารโลกได้ศึกษาเปรียบเทียบประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำ (เป็นการเปรียบเทียบ เมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกโดยเฉลี่ย) พบว่า ประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงจะมีสัดส่วนการลงทุนต่อ GDP สัดส่วนการค้า (การนำเข้าและส่งออกต่อ GDP) อัตราการเรียนต่อของเด็กระดับประถมศึกษา และอัตราการเรียนต่อของเด็กระดับมัธยมศึกษา มากกว่าประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำในทุกช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

ตาราง 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2517 –2544

(หน่วย : ร้อยละ)

พ.ศ	2517 – 2529		2529 – 2544	
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	สูง	ต่ำ	สูง	ต่ำ
การเติบโตของรายได้ต่อหัว	2.9	- 0.9	3.0	0.0
สัดส่วนของการลงทุนต่อ GDP	20.9	14.0	18.8	12.2
สัดส่วนการค้า(ส่งออก + นำเข้า) ต่อ GDP	72.3	58.2	79.3	64.0
อัตราการเรียนต่อของเด็กระดับประถมศึกษา	87.4	74.1	97.5	86.6
อัตราการเรียนต่อของเด็กระดับมัธยมศึกษา	37.8	2.7	59.5	36.0

ที่มา : World Bank Report 2003. P.86.

ผลการศึกษาของธนาคารโลกแสดงให้เห็นว่า การลงทุนในเชิงกายภาพ (Physical) การค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

อย่างไรก็ตาม วิธีการและรูปแบบของการศึกษาและการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบเดิมอีกต่อไป อันเป็นผลพวงจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(ICT) จึงเกิดการศึกษาในวิธีการใหม่ๆ อาทิ การศึกษาทางไกล (Distance Learning) การศึกษาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเตอร์เน็ต (E–Learning) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึง (access) แหล่งข้อมูลข่าวสารและสถาบันการศึกษาได้อย่างรวดเร็ว และมีอิสระในการเลือกเรียนในสถาบัน วิชา และเวลาใดก็ได้ตามความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน

นอกจากนี้ ผลจากการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงก่อให้เกิดการศึกษาในรูปแบบใหม่ๆ

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) ก็เป็นรูปแบบใหม่แบบหนึ่งของการศึกษาที่เปิดกว้างทางความคิดให้ผู้เรียนมีอิสระทางการศึกษามากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเข้าศึกษาใน โรงเรียนเพียงอย่างเดียว และการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาทางเลือก ที่กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นในสังคมไทย เนื่องด้วยมีปัจจัยหลายประการที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) หรืออาจเรียกว่าโรงเรียนในบ้าน, บ้านแห่งการเรียนรู้, การศึกษาบ้านเรียน และการศึกษาแบบเรียนที่บ้าน คือ การศึกษาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้านหรือสภาพการณ์แบบครอบครัวที่มีผู้ปกครองทำหน้าที่ครู หรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านั้น (อมรวิชช์ นาครทรรพ . 2543 : 1 ; อ้างอิงมาจาก Galen. 1991 : 10) ซึ่งได้รับความนิยมจากต่างประเทศมานานแล้ว และในปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมมากในสังคมไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นรูปแบบการศึกษาที่มีหลักสูตรยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และที่สำคัญผลจากการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ.2542 ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีสิทธิในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเองได้ตามความพร้อมของครอบครัว ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงมีสิทธิในการจัดการศึกษาให้บุตรหลานของตนได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ต้องการแสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและเมื่อระบบเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ และเป็นระบบเศรษฐกิจที่อาศัยความรู้ การศึกษาจึงยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น ขณะเดียวกันรูปแบบของการศึกษาก็ไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบเดิม เนื่องจากผลของการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ก่อให้เกิดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการใหม่ ซึ่งการศึกษาทางเลือกก็ถือว่าเป็นการศึกษาในรูปแบบใหม่ และการจัดการศึกษาโดยครอบครัวก็เป็นหนึ่งในรูปแบบของการศึกษาทางเลือกที่กำลังได้รับความนิยมในสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ใหม่สำหรับสังคมไทย ผู้จัดการศึกษาจึงประสบอุปสรรคในการศึกษาพอสมควร รวมถึงการขาดความยอมรับจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะการขาดกฎระเบียบทางกฎหมายมารองรับ แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ร่างกฎกระทรวงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแล้วก็ตาม แต่ยังมีความล่าช้าในการประกาศบังคับใช้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นถึงการวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวพร้อมทั้งเสนอแนะกรอบนโยบายและมารตการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1.วิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.ศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

3.เสนอแนะกรอบนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและสำรวจแนวคิดของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อสรุปรวบรวมประเด็นสาระสำคัญของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แล้ววิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้อง และศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พร้อมทั้งศึกษาข้อเสนอแนะด้านกรอบนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้เหมาะสมระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองกับหน่วยงานของภาครัฐ และข้อมูลข้างต้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ดูแลรับผิดชอบการจัดทำร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวเพื่อให้ร่างดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของพ่อแม่ ผู้ปกครองและภาครัฐ ซึ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอันเกี่ยวกับการศึกษาโดยครอบครัวจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีความกว้างขวางและมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเอกสาร(Documentary Survey)โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.1ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเพื่อทำความเข้าใจการศึกษาโดยครอบครัวในภาพรวม

1.2 ติดตามข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งการเข้าร่วมฟังสัมมนาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมาสนับสนุนการวิจัย

2. ศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) โดยเทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 ครอบครัวที่ได้รายชื่อจากครอบครัวบ้านเรียนที่ให้รายชื่อไว้กับสถาบันบ้านเรียนไทยในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 38 ครอบครัว ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบองค์รวม (Holistic Analysis) และสร้างข้อสรุปจากข้อมูล โดยการจำแนกข้อมูลและวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูลและใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษา (Education) หมายถึง การเรียนรู้ที่มีวิธีการและกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจ

ครอบครัว (Family) หมายถึง พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้อง ที่มีความเกี่ยวพันทางสายเลือดและ/หรือทางกฎหมาย และมีบทบาทที่พึงปฏิบัติต่อกันในการให้ความรักความเอื้ออาทรและมีความปรารถนาดีต่อกัน

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) หมายถึง การศึกษาที่ตอบสนองความต้องการหรือสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวให้บรรลุความมุ่งหมายในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การศึกษาโดยครอบครัว (Home School) หมายถึง การศึกษาที่ครอบครัวเป็นผู้สอนหรืออำนวยการสอนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี มีสุข และสามารถเรียกในชื่อต่าง ๆ กัน เช่น โรงเรียนในบ้าน, บ้านแห่งการเรียนรู้, การศึกษาบ้านเรียน, การศึกษาแบบเรียนที่บ้าน, การจัดการศึกษาที่บ้านเด็กโดยพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และการจัดการศึกษาเล่าเรียนที่บ้าน

นโยบาย หมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2538 : 428) ในที่นี้กรอบนโยบาย หมายถึง กรอบแนวคิดของหลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

มาตรการของรัฐ หมายถึง ข้อปฏิบัติของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

นโยบายและมาตรการของรัฐ หมายถึง กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หมายถึง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักและวิธีปฏิบัติเพื่อเป็นแนวดำเนินการของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ ความคิด ที่บุคคลแสดงความเห็นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งไม่อาจระบุได้ว่าความคิดเห็นดังกล่าวถูกต้องหรือไม่

ความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง ความคิดเห็นของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่เป็นไปในแนวเดียวกันในด้านวัตถุประสงค์และวิธีปฏิบัติของร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

ความไม่สอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง ความคิดเห็นของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่เป็นไปในแนวตรงกันข้ามในด้านวัตถุประสงค์และวิธีปฏิบัติของร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

เด็กที่มีลักษณะพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีระดับสติปัญญาและความสามารถต่างจากเด็กปกติทั่วไป คือเด็กที่มีระดับสติปัญญาและความสามารถสูงกว่า หรือต่ำกว่า

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่พร้อมและยินดีให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในที่นี้กลุ่มตัวอย่างจะต้องจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี ปัจจุบันจัดการศึกษาโดยครอบครัว และจะต้องสนใจรวมทั้งติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยเฉพาะเรื่องร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

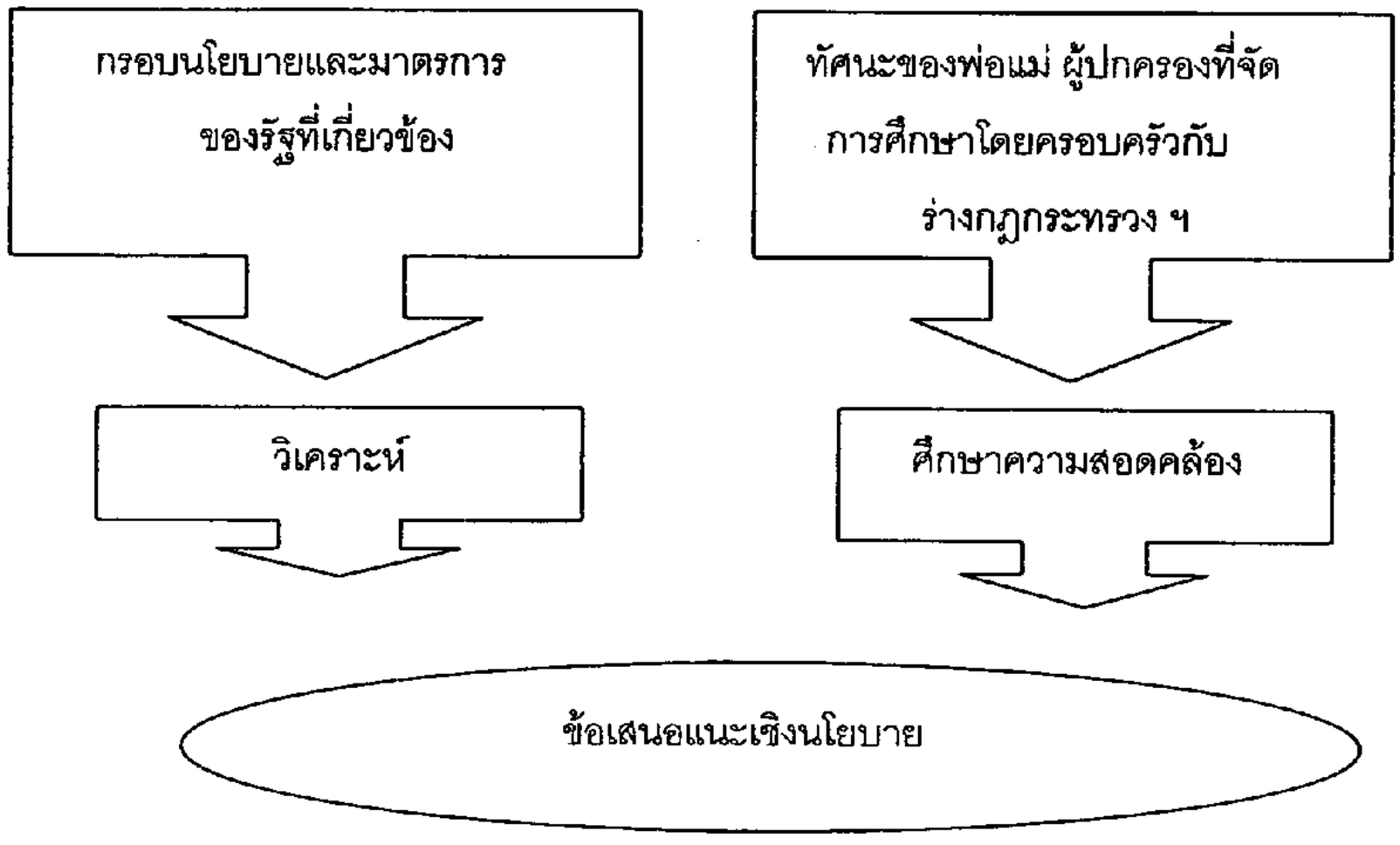

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็นการแสดงถึงการวิเคราะห์การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ในด้านกรอบนโบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และการศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวตามทัศนะคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว พร้อมทั้งแสนอแนะกรอบนโบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในบริบทของสังคมไทย

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ และให้ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้เกิดการ ปฏิรูปการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เปิดโอกาสให้พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองมีสิทธิในการจัดการศึกษาให้บุตรหลานของตนเองได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้การศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ซึ่งเป็นหนึ่งในการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยซึ่ง ผู้วิจัยวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวพร้อมทั้งเสนอแนะกรอบนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และได้นำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.นโยบายและมาตรการของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้อง

3.ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้แล้ว ดังนี้

ศรัณย์ เลิศรักษ์มงคล (2541 : 58-68) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในต่างประเทศโดยได้ยกตัวอย่างประเทศที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ ประเทศแคนาดา และประเทศสหรัฐอเมริกา และกล่าวถึงการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย เรื่องแนวคิดและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยยกตัวอย่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าวได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเท็จจริง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ประเทศที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว เช่น ประเทศแคนาดา และสหรัฐอเมริกา มีแนวทางการจัดที่มีรูปแบบเฉพาะตัว กล่าวคือประเทศแคนาดา ที่เมืองออนตาริโอ จะอนุญาตให้พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กสามารถจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ที่บ้านหากพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถกระทำได้ โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการที่ดูแลการเข้าเรียนของจังหวัด (Provincial School Attendance Counselor : PSAC) ทราบก่อน เพื่อประเมินสถานะทางการ

เรียนของเด็ก รวมทั้งความพึงพอใจของเด็กขณะได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนปกติว่าเด็กมีความพึงพอใจหรือไม่ และเป็นการดีกว่าหรือไม่ที่จะให้พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กสามารถจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง ซึ่งหากเด็กมีความต้องการรับการศึกษาแบบเรียนที่บ้านแล้ว PSAC จะเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครอง ถึงวิธีการที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาต่อไป และนอกเหนือจาก PSAC แล้ว หน่วยงานที่สามารถให้คำแนะนำพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กได้เช่นเดียวกัน คือ สหพันธ์พ่อแม่ที่เป็นผู้จัดการเรียนการสอนแห่งออนตาริโอ (Ontario Federation of Teaching Parents-OFTP)

ส่วนรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของสหรัฐอเมริกานั้น ค่อนข้างมีความหลากหลายและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับระเบียบหรือกฎหมายของแต่ละมลรัฐด้วย ซึ่งมีทั้งที่ระบุว่า "การจัดการศึกษาที่บ้านเด็กโดยพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง อันเป็นไปตามโปรแกรมที่จัดไว้ในเนื้อหาวิชา การอ่าน การสะกดคำ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง วรรณคดี การเขียน และไวยกรณ์อังกฤษ" หรือที่ระบุเงื่อนไขไว้ว่า "ในการจัดการศึกษาเล่าเรียนที่บ้านนั้น พ่อแม่จะต้องสลับกันทำงานคนละครึ่งวัน เพื่อรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กหรือลูกของตน" ซึ่งระเบียบทั้งสองประเด็นที่ยกมานี้เป็นของมลรัฐมิชิแกน และมลรัฐ แคโรไลน่า ตามลำดับ

ทั้งนี้ สาระสำคัญของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า พ่อแม่สอนลูกเองอยู่กับบ้านโดยไม่ส่งไปโรงเรียน มีกฎหมายและมาตรการรองรับเพื่อให้พ่อแม่ดำเนินการสอนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย รัฐให้การสนับสนุนและเข้ามาดูแลในเรื่องมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการจัดการศึกษาให้พ่อแม่ ผู้ปกครองสอนตามโปรแกรมที่จัดไว้อย่างหลวม ๆ อาจมีแนวการสอนและเนื้อหาที่หลากหลายได้ และอาศัยความเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ผู้เขียนยังให้ความเห็นว่า จุดสำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ การมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาในรูปแบบนี้ ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องการจัดการศึกษาว่ามีจุดดีที่ใดบ้างควรร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอะไรบ้าง หรืออาจเป็นการพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนเนื้อหาวิชาการความรู้ที่จะนำมาสอนลูก ๆ ได้บ้าง หรือในบางครั้งอาจเป็นการพบปะกันเพื่อทำกิจกรรมสร้างเสริมความคิด การพัฒนาอารมณ์จิตใจร่วมกัน เช่น การอยู่ค่ายร่วมกัน การไปทัศนาจรตามสถานที่ต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็นับเป็นจุดหลักประการหนึ่งของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

สำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย ผู้เขียนให้ข้อเสนอว่าเป็นการนำแนวคิดมาจากต่างประเทศ และถ้าต้องการมุ่งหวังให้การศึกษาข้างต้นสัมฤทธิผลเช่นเดียวกับต่างประเทศแล้ว สิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนและปฏิรูปก่อนสิ่งอื่น ก็คือ กฎหมายที่จะใช้รองรับโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายการศึกษา ทั้งนี้เพราะแต่เดิมแม้ว่ารัฐจะระบุถึงการให้สิทธิในการจัดการศึกษาแก่ ชุมชน แต่ก็ยังเป็นการระบุอย่างกว้าง ๆ อีกประการหนึ่ง รัฐยังไม่ได้กล่าวถึงการให้สิทธิ

ในการจัดการศึกษาแก่พ่อแม่ผู้ปกครอง มุ่งเน้นเพียงการจะสนับสนุนการเรียนการสอน การส่งเสริมให้พัฒนาคนในด้านมาตรฐานการอ่านออกเขียนได้ ประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ โดยมอบหน้าที่นี้ให้แก่เอกชนช่วยเป็นกำลังเสริมของรัฐ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสนับสนุนเท่านั้น ส่วนสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ยังถือว่าไม่ได้แพร่หลายมากนัก จะมีเพียงประมาณ 2-3 ครอบครัว ทั้งนี้เพราะยังเป็นแนวคิดใหม่สำหรับประเทศไทยซึ่งถือว่าเป็นข้อจำกัดในเรื่องกฎหมายและปัญหาความเข้าใจ

ผู้เขียนยังได้นำเสนอข้อมูลของคุณสมพร พึ่งอุดม ซึ่งเป็นครอบครัวหนึ่งที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวว่าจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัว เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของลูกที่ไม่มีความสุข เมื่อไปโรงเรียนจะร้องไห้ทุกครั้ง ขาดความร่าเริง ขณะเดียวกันก็พบว่าการเรียนการสอนที่ลูกได้รับมีเพียงแต่การที่จะต้องจดบันทึก ทำการบ้าน และงานที่ครูมอบหมายให้มากมายในแต่ละวัน เด็กขาดสิ่งกระตุ้นและสิ่งสร้างแรงบันดาลใจ รวมทั้งไม่มีเวลาทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนใจ จึงตัดสินใจนำลูกออกจากโรงเรียนและเริ่มจัดการศึกษาโดยครอบครัว และสังเกตเห็นว่าลูกมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป คือมีความสุขมากขึ้นได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น ไม่มีความเครียด ลูกแต่ละคนมีความสนุกสนานและรักที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบ ๆ ตัว ได้สัมผัสชีวิตจริงๆ ควบคู่ไปกับการสอนของพ่อแม่ ต่างคนรู้หน้าที่ของตนเองมากขึ้น สำหรับหลักสูตรหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ให้กับเด็กนั้น โดยรวมแล้วเป็นแบบของการให้เด็กได้สัมผัสกับชีวิตจริงๆ เด็กๆ ทุกคนจะได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่างที่ต้องการและเป็นไปตามพัฒนาการของวัย มีการเรียนรู้เกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ และธรรมชาติ การทำความสะอาดบ้าน การดูแลบ้าน การซ่อมแซมสิ่งต่างๆ ภายในบ้าน ในขณะเดียวกันก็มีกิจกรรมที่พัฒนาทางด้านร่างกาย เช่นการขี่จักรยาน การฝึกโยคะ รวมทั้งกิจกรรมด้านลักษณะนิสัยที่ฝึกให้ปฏิบัติด้วยตนเองเช่นกัน เช่น กิจกรรมทั้งหมดนี้เป็นกิจกรรมที่เน้นในเรื่องชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนได้สรุปประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทยว่า การผลักดันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ให้สิทธิเสรีภาพพ่อแม่ในการจัดการศึกษา กลุ่มพ่อแม่และชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจที่พอเพียงและการยอมรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว การขยายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปสู่รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชนท้องถิ่น และการกำหนดมาตรการสนับสนุนและประกันคุณภาพโดยรัฐ

สุรกุล เจนอบรม (2541 : 60-62) กล่าวถึง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในต่างประเทศ และชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลให้พ่อแม่ผู้ปกครองจัดการศึกษาดังกล่าวในประเทศไทยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

แนวคิดของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนี้แพร่หลายมากในต่างประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา ที่มีการอนุญาตให้พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเองได้ที่บ้าน หากพ่อแม่หรือผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเองได้ที่บ้าน หรือหากพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีความสามารถที่จะทำได้ แต่การจะทำอย่างนี้ได้ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะทำกันได้โดยง่ายในทุกครอบครัว อย่างเช่น ในแคนาดาจะมีคณะกรรมการที่เป็นผู้ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาในแต่ละมณฑล โดยที่คณะกรรมการชุดนี้จะต้องทราบข้อมูลเบื้องต้นต่างๆ เพื่อประเมินสถานภาพทางการเรียนของเด็กที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียน เด็กพึงพอใจที่จะเรียนอยู่ในโรงเรียนมากน้อยเพียงใด เป็นการดีกว่าหรือไม่ที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้วยตนเอง ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความจำเป็นจริงคณะกรรมการก็จะเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองถึงวิธีการจัดการศึกษาที่ถูกต้องสำหรับบุตรหลานของตนเองต่อไป สำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสหรัฐอเมริกานั้น อาจมีความแตกต่างบ้างเล็กน้อยโดยที่จะมีการจัดโปรแกรมการเรียน เนื้อหาวิชาที่ต้องเรียนให้และพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องจัดการศึกษาโดยครอบครัว ให้แก่บุตรหลานของตนตามโปรแกรมที่วางไว้ นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องรับทราบ เช่น พ่อแม่จะต้องสลับกันทำงานคนละครึ่งวัน เพื่อรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่ลูกของตน นอกจากนี้พ่อแม่ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวจะมาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงจุดดี จุดด้อย ร่วมมือหาแนวทางแก้ไขปัญหา หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข่าวสารข้อมูล ตลอดจนเนื้อหาวิชาความรู้ที่คิดว่าเหมาะสมเป็นประโยชน์ที่จะนำมาสอนบุตรหลานของตน

ผู้เขียนให้ข้อสรุปไว้ว่า พ่อแม่ผู้ปกครองตลอดจนคนในชุมชนไม่ว่าจะสาขาอาชีพใดจะมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเองในลักษณะที่เรียกว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะเป็นผู้สอนเป็นผู้จัดการศึกษาและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ลูกที่บ้าน จะต้องมีกฎหมายและมาตรการรองรับเพื่อให้การสอนของพ่อแม่ถูกต้องตามกฎหมาย รัฐบาลจะต้องเข้ามาดูแล ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับมาตรการการจัดการเรียนการสอนของพ่อแม่ ส่วนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของพ่อแม่อาจจะจัดตามกรอบที่รัฐเป็นผู้กำหนดให้ไว้หรืออาจมีแนวการสอน เนื้อหาที่หลากหลายได้ และประการสุดท้ายจะต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือสนับสนุนทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

เจษฎา ไพศาลพิจิตรสดใส (2543) ได้รวบรวมข้อมูลของนักการศึกษาที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ไว้ 2 ท่าน ดังนี้ คือ

1. อมรวิชช์ นาครทรรพ ได้นำเสนอข้อมูลของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยสังเขปว่า จุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในต่างประเทศ เริ่มดำเนินการมาประมาณ 10-20 ปี ซึ่งขณะนั้นไทยยังไม่มีกระแสผลักดันเรื่องแนวคิดการศึกษาทางเลือกนี้ จนเมื่อ 4-5 ปีที่ผ่านมาประชาชนเริ่มเห็นถึงความล้มเหลวของการศึกษา และระบบการศึกษามากขึ้น อีกทั้งการศึกษายังกดดันให้เด็กมุ่งเน้นการแข่งขันอย่างเดียว จึงเริ่มเห็นความชอบธรรมของการศึกษาแนวใหม่ ส่งผลให้การศึกษาทางเลือกปรากฏเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งงานวิจัยของอมรวิชช์ได้ให้ข้อสรุปที่ประมวลผลว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือการสร้างความเป็นโรงเรียนในบ้านและสร้างความเป็นบ้านในโรงเรียน และกระแสแนวคิดนี้จะนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน และครอบครัว

2. พร พันธุ์โอสถ ได้นำเสนอข้อมูลของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยสังเขปว่า การศึกษาในระบบของไทยเป็นระบบการผลิตแบบ Mass production ที่ครูหนึ่งคนจะสอนเด็กกว่าร้อยคนต่อหนึ่งชั้นเรียน ทำให้กว่าจะรู้จักเด็กครบทุกคนก็หมดเทอม เด็กจึงถูกละเลยขาดความเอาใจใส่ที่ดีจนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ส่วนที่เอาตัวรอดได้คือกลุ่มเด็กเรียนดี เพราะการศึกษาในระบบมุ่งสร้างความสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ ซึ่งพุ่งเป้าไปที่เด็กเพียงกลุ่มเดียว จึงเกิดเสียงเรียกร้องจากประชาชน ให้มีการจัดการศึกษาตรงกับความต้องการภายใน หรือจิตสำนึกของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งแม้จะเป็นเพียงเสียงจากคนกลุ่มน้อย แต่ก็ไม่สามารถมองข้ามได้ ตราบใดที่ยังไม่มีการคิดระบบพัฒนาการศึกษาในรูปแบบที่ดีกว่าได้ อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ไม่มีสิทธิเป็นเสียงข้างมากในระบบการศึกษา แม้ในเดนมาร์กประเทศที่ออกกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนจัดการศึกษาทางเลือกมานานกว่า 150ปี ยังจัดการศึกษาในระบบกว่า70-80 % และจัดการศึกษาโดยภาคเอกชน 12% ซึ่งการจัดการศึกษาโดยครอบครัวรวมอยู่ในภาคเอกชนดังกล่าวด้วยแต่การจัดการศึกษาโดยครัวจะกลายเป็นคู่แข่งทางการพัฒนาการศึกษากับ โรงเรียนในระบบ เป็นแรงผลักดันให้ระบบการศึกษาในโรงเรียน มีการพัฒนาศักยภาพ เพราะหากมีทางเลือกให้ ผู้ปกครองหลายรูปแบบ การแข่งขันก็จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาจะเป็นตัวประสานที่สำคัญ ให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริง และให้ข้อคิดเห็นว่าต้องการให้การศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในการปฏิบัติ และวิธีคิดทั้งระบบการศึกษา ให้รัฐมองระบบการศึกษาในรูปแบบใหม่ โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุน ให้ประชาชนสร้างระบบการศึกษาด้วยตัวเอง การศึกษาเป็นของทุกคนที่ร่วมกันให้พบกับสิ่งที่ดีกว่า และทุกคนจะพัฒนาไปด้วยกัน

ทองไพรำ สถาวรินทุ (2543 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวน 20 คน พบว่า การกระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมี 4 ช่วง คือ ช่วงเริ่มต้น ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ ช่วงต่างคนต่างทำ และช่วงเชื่อมโยงสู่กัน ส่วนกระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะการแสวงหาทางออก ประกอบด้วยขั้นตอนเกิดความต้องการ และขั้นตอนหาทางออก ระยะการสนใจ ประกอบด้วยขั้นตอนการรู้จัก และขั้นตอนการสนใจ และระยะการตัดสินใจปฏิบัติ ประกอบด้วยขั้นตอนการหาข้อมูลเพื่อไตร่ตรอง ขั้นตอนการตัดสินใจปฏิบัติ และขั้นตอนการปรับตัวและแก้ปัญหาที่เผชิญ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตัวพ่อแม่ผู้ปกครอง ปัจจัยภายในประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ประสบการณ์สะสม และพื้นฐานความคิดของพ่อแม่ และปัจจัยเสริม ได้แก่ ความสนใจ และความพร้อมของพ่อแม่ ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัญหาลูกกับโรงเรียน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และปัจจัยเสริม ได้แก่ การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

นิลวรรณ แซ่จิว (2543 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอนาคตภาพของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกรุงเทพมหานคร ได้ผลสรุปของการวิจัยว่าบุคคลที่มีอาชีพในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพวิชาการเห็นด้วยต่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากที่สุด (3.76) รองลงมาได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านธุรกิจการค้า (3.66) ในขณะที่กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านกสิกรรมเห็นด้วยน้อยที่สุด (3.37) โดยภาพรวมแล้วประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีกลุ่มอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แต่กลุ่มอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความสนใจจัดการศึกษาโดยครอบครัว และผลการพัฒนาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกรุงเทพมหานครอีก 10 ปี ข้างหน้า ได้ภาพอนาคตทั้งหมด 4 ภาพ ได้แก่ ภาพอนาคตที่ 1 ซึ่งเป็นภาพที่คาดหวังว่าจะมีจำนวนของครอบครัวที่จัดการศึกษามากที่สุดและรัฐให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ , ภาพอนาคตที่ 2 เป็นภาพที่คาดว่าจำนวนของครอบครัวที่จัดจะเพิ่มขึ้นไม่มากนัก โดยครอบครัวที่จัดส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีความพร้อมและตั้งใจจริง รูปแบบที่จัดจะเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวและกลุ่ม ครอบครัว , ภาพอนาคตที่ 3 นั้น เป็นภาพที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ มีพ่อแม่บางกลุ่มที่สนใจจัดแต่รัฐไม่มีท่าทีในการส่งเสริมสนับสนุนที่ชัดเจน ทำให้จำนวนครอบครัวที่จัดมีจำนวนน้อยและเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่ และอนาคตที่4 มีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่คาดว่าจะมีเป้าหมายเพื่อการศึกษาแบบแข่งขัน

ยุทธชัย-อุทัยวรรณ เฉลิมชัย (2543 : 277-279,288-289) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบและพัฒนการการจัดการศึกษาโดย ครอบครัวในสังคมไทย จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ครอบครัว ที่ได้ข้อสรุปว่า ก่อนหน้าที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะประกาศใช้ ได้มีครอบครัวไทยจำนวนไม่น้อยที่ตัดสินใจเริ่มต้นการจัดการศึกษาของครอบครัวโดยสามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มที่ดำเนินการช่วงก่อน พ.ศ. 2530

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่มีการดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 – 2542

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มที่ดำเนินการช่วงรอยต่อของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ซึ่งสามารถสรุปประเด็นของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 10 ครอบครัว ไว้ดังนี้

1. ภูมิหลังของพ่อแม่ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย ส่วนใหญ่พ่อแม่จะมีคุณสมบัติ ดังนี้ คือ

1.1 เป็นผู้มีอิสระทางความคิด คือมีช่วงเวลาของชีวิตในวัยเด็กหรือในวัยหนุ่มสาวที่ได้รับประสบการณ์ของการแสวงหาคำตอบให้กับชีวิตทำให้คิดต่างไปจากกระแสหลักได้ หรือเคยเป็นนักอ่าน สนใจไปในทางปรัชญา ชื่นชมในแบบอย่างทางอุดมคติเป็นพื้นฐาน ทำให้อยากสร้างครอบครัวและนำพาลูกอย่างเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ในกระแสผิดพลาดของสังคม

1.2 มีอาชีพเป็นนักพัฒนาสังคม คือ การได้งานในองค์กรพัฒนาเอกชนหรือองค์กรสาธารณกุศล ได้ดำเนินชีวิตอย่างมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ ๆ และการแก้ไขปัญหาของสังคมอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน ต้องการให้ครอบครัวและลูกมุ่งไปในแนวทางของชีวิตที่ก้าวหน้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

1.3 มีปรัชญาความเชื่อหรือแนวทางของชีวิตที่ยึดมั่นศรัทธาเป็นพิเศษโดยเฉพาะในทางศาสนธรรม หรือค่านิยมประเพณี การศึกษาในระบบโรงเรียนทำให้เกิดความขัดแย้งกับศรัทธาดังกล่าว เป็นพื้นฐานให้ต้องการระบบการศึกษาที่มีเสรีภาพ สามารถดำเนินวิถีชีวิตไปตามศรัทธาของตนได้

1.4 เคยได้รับประสบการณ์การใช้ชีวิตหรือศึกษาในต่างประเทศ การได้เห็นได้ซึมซับแบบอย่างของการศึกษาที่ดี เปิดกว้างมีอิสระยืดหยุ่น และมีคุณภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในบ้านเมืองเรา เป็นพื้นฐานของสำนึกในความเป็นเสรีชน ต้องการการศึกษาที่ตอบสนองการเรียนรู้อย่างแท้จริง

1.5 เป็นผู้มีสถานภาพที่ดีในสังคม คือ เป็นพื้นฐานต้องการให้ลูกเติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถรองรับสิ่งที่พ่อแม่ สร้างทำเอาไว้ให้มีเกียรติ มีฐานะไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพ่อแม่ ปัญหาต่าง ๆ ที่รุนแรงขึ้นของการศึกษาในโรงเรียนทำให้ขาดความไว้วางใจ จึงต้องการจัดการศึกษาที่ดีที่สุดให้กับลูกของตน

1.6 เป็นผู้ที่ตระหนักถึงปัญหาของระบบการศึกษาในโรงเรียน คือ ลูกอาจเคยได้รับการกระทำโดยตรงจากปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น โดยเฉพาะในเรื่องความรุนแรง ล่วงเกิน ถูกทำร้ายทางจิตใจ จากระบบหรือบุคลากรในโรงเรียน เมื่อพยายามแล้วหาโรงเรียนที่ดีให้กับลูกไม่ได้ ก็ต้องตัดสินใจจัดการศึกษาให้ด้วยตนเอง

1.7 บางครอบครัวได้รับแรงผลักดันมาจากตัวลูกโดยตรง คือ เนื่องจากลูกเป็นเด็กลักษณะเฉพาะต้องการการดูแลและการศึกษาเรียนรู้เป็นพิเศษ ซึ่งการศึกษาปกติไม่สามารถตอบสนองได้ เป็นพื้นฐานที่จะต้องใช้ความเพียรพยายามด้วยความรักความเมตตาแก่ลูกมากกว่าโดยทั่วไป

2. ความพร้อมและการตัดสินใจ เช่น ความรู้ของพ่อแม่ ฐานะของครอบครัว เวลาที่จะให้กับลูก ความสะดวกและความเป็นส่วนตัวของบ้าน ตลอดจนความเห็นพ้องต้องกันของทั้งครอบครัว ความรักความเมตตาอย่างลึกซึ้งที่มีต่อลูก, ความปรารถนาในชีวิตที่มีอิสระมีศักดิ์ศรี ทัศนะต่อโลกต่อชีวิตที่จริงจังต่อความจริง ความเป็นคนไม่ยอมแพ้ต่อข้อจำกัดปัญหาอุปสรรคทั้งปวง และความกล้าหาญมีจิตใจของนักบุกเบิก

3. รูปแบบดำเนินการ พบว่า มี 4 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

3.1 จัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียน หมายถึงพ่อแม่ต้องดำเนินการด้วยตัวเองเต็มตัว หรือจัดการศึกษาให้ส่วนหนึ่ง จะต้องขึ้นต่อโรงเรียนให้รับผิดชอบเป็นพี่เลี้ยง เป็นแม่ข่าย หรือเป็นผู้ควบคุม อีกชั้นหนึ่งคอยให้การนิเทศ ติดตามประเมินผล โดยเด็กยังมีสถานภาพเป็นนักเรียนของ โรงเรียน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนที่มีข้อตกลงในความร่วมมือต่อกัน แต่ปัญหาของการจัดการศึกษารูปแบบนี้ คือ ครูและผู้บริหารโรงเรียนไม่เข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแต่ที่ยอมร่วมมือเพราะเป็นคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา

3.2 ดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวที่ดำเนินการด้วยตัวเองเต็มตัว มีความเป็นปัจเจกค่อนข้างสูง ต้องคิดสร้างสรรค์หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนไปตามวิถีทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพครอบครัว ความคิดความเชื่อ หรือตามความถนัดความสนใจของลูก อย่างมีความหลากหลายแตกต่างกันไป

3.3 ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบข่ายประสานงาน หมายถึง ครอบครัวบ้านเรียนหลายครอบครัวมีการดำเนินการจัดการศึกษาร่วมกันในบางส่วน อย่างมีความต่อเนื่องจริงจัง แต่ละครอบครัว สมาชิกมีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีอิสระในวิถีของตัวเอง ขณะเดียวกันก็มีเอกภาพของกลุ่มในเรื่องที่มีความสำคัญ อาทิ ตัวปรัชญาการศึกษา หลักการพื้นฐานของกลุ่ม ซึ่งมีการจัดการศึกษาทั้งที่บ้านของแต่ละครอบครัว พร้อมไปกับการจัดการศึกษาร่วมกันของทั้งกลุ่มตามที่นัดหมาย คือ ยังมีลักษณะการกระจายตัวมากกว่าที่จะรวมศูนย์การบริหารจัดการเข้ามาอยู่ในที่เดียว

3.4 ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์การจัดการในที่เดียว หมายถึงการที่ครอบครัวหลายครอบครัวมาจัดการศึกษาให้กับลูกหลานร่วมกัน ในสถานที่ตั้งแห่งหนึ่ง โดยจัดตั้งเป็นโรงเรียน หรือศูนย์การเรียน ที่คณะครอบครัวทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา กำกับ ดูแล ทั้งทางนโยบายและการบริหารจัดการ อาจจดทะเบียนกิจการเป็นองค์กรสาธาณกุศลด้วย เพื่อให้เป็นสถานศึกษาที่ปลอดพ้นจากเรื่องธุรกิจการค้า ในการดำเนินงานมีการมอบหมายหรือจ้างคณะทำงาน ทำหน้าที่บริหารจัดการเต็มตัว มีครูที่มีค่าตอบแทนตามความเหมาะสมรับผิดชอบเรื่องการเรียนการสอน พ่อแม่ในกลุ่มบางคนที่มีเงื่อนไขก็อาจร่วมเป็นครูหรืออยู่ในทีมบริหารด้วย

4. หลักสูตรและแนวทางการจัดการศึกษา มีลักษณะผสมผสานค่อนไปทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นส่วนใหญ่

รัชดา ธราภาค (2543 : 3) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยว่ากำลังอยู่ในขั้นตอนการจัดทำกฎกระทรวง เพื่อรองรับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกล่าวว่าการศึกษาไทย ตั้งแต่ปี 2464 รัฐเริ่มจัดการศึกษาภาคบังคับให้พ่อแม่ทุกคนต้องส่งลูกไปโรงเรียนจากก่อนหน้านั้น การเรียนรู้เคยอยู่ที่บ้านและที่วัด โดยได้ศึกษาข้อมูลจากโรงเรียนหมู่บ้านเด็กจังหวัด กาญจนบุรี พบว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาราว 30 ครอบครัวได้จัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยนำชื่อไปฝากที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เด็กเหล่านี้จะรับวุฒิการศึกษาจากกรมศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เพื่อนำไปศึกษาต่อระดับสูงได้ แม้ยังไม่มีกฎหมายให้สิทธิการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และได้นำเสนอผลการศึกษาของยุทธชัย-อุทัยวรรณ เฉลิมชัย ที่ทำการศึกษารูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย จากกรณีศึกษาจำนวน 10 ครอบครัว ว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลให้พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าว และรูปแบบของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย พร้อมทั้งหลักสูตรที่พ่อแม่ผู้ปกครองใช้ในกระบวนการเรียนการสอน และปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น

สมพงษ์ จิตระดับ-สุอังคะวาทิน (2543 : 5) เห็นว่าสังคมไทยกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตการศึกษาไทยที่พ่อแม่ ผู้ปกครองขาดความไว้วางใจในระบบโรงเรียน คือ เด็กนักเรียนเสี่ยงและมีโอกาสติดยาเสพติดอย่างง่ายดาย ปัญหาความเครียด วิตกกังวล เร่งแข่งขันเน้นหลักสูตรเนื้อหาจนขาดความเป็นมนุษย์และธรรมชาติที่แท้จริงของเด็กมีความรุนแรง ก้าวร้าว แฝงวัตถุนิยม คลั่งไคล้ วัฒนธรรมตะวันตก ที่แล้วมาการศึกษาของประเทศจัดการด้วยระบบรัฐผูกขาดกว่า 90% ประชาชนผู้ปกครอง ครอบครัวไทยแบบ ไม่มีทางเลือกหรือปฏิเสธระบบโรงเรียนที่มีอยู่ได้เลย ครอบครัวที่มีฐานะดีมักจะแก้ไขปัญหาด้วยการส่งลูกเข้าโรงเรียนสาธิต โรงเรียนนานาชาติ หรือไปเรียนต่างประเทศ ทั้งนี้พบว่า ครอบครัวชนชั้นกลางจำนวนหนึ่ง ได้ตัดสินใจในความชัดเจนต่อสิทธิของตนเองทั้งในเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิม ศาสนา ธรรมชาติ ผสมผสานกับปรัชญาที่เน้นความเป็น

มนุษย์ที่สมบูรณ์ ในแนวทางที่ตนเองสนใจการมีความกล้าแสดงออกนอกกรอบของสังคมรอบข้าง จัดการศึกษาที่เน้นอิสระเสรีภาพ ความหลากหลาย ยืดหยุ่น การเชื่อมโยงมาจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเองที่บ้าน มีโรงเรียนของครอบครัวระบบหลักสูตร ที่ช่วยกันสร้างและพัฒนาขึ้นตามความสนใจร่วมกันระหว่างพ่อแม่ลูกและบุคคลรอบข้าง ที่เป็นความงดงามตามธรรมชาติของเด็ก ทางเลือกเสรีของครอบครัว ระบบการเรียนรู้ที่เป็นพลวัต การมีมาตรฐานที่หลากหลายและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาโดยครอบครัว

สมพร พึ่งอุดม (2543) ศึกษาเรื่อง ทำไมต้อง Home School โดยเห็นว่าการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการเรียนที่จำเป็นต้องใช้การทัศนศึกษานอกบ้านควบคู่กันไปด้วยตลอด และผู้เรียนเป็นผู้เรียนตลอดเวลาที่มีครู ผู้ยิ่งใหญ่จากทั่วโลก มีทั้งครูทางความคิด ผู้สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีคิด รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดหาเหตุผลติดไตร่ตรอง คิดสร้างสรรค์ คิดวางแผน คิดทบทวน คิดเชื่อมโยง และคิดในลักษณะต่าง ๆ อีกมากมายและได้บรรยายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดจากการที่ตนเองเป็นผู้สอนลูก โดยได้รับประสบการณ์ในการเรียนการสอนไปพร้อมกับลูก พร้อมทั้งการปรับหลักสูตรการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็ก โดยได้รับอิทธิพลการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Education) หรือการศึกษาที่ครอบคลุมทุกมิติที่สัมพันธ์ด้วย เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและได้ใช้ศักยภาพของผู้เรียนอย่างสมดุล

อดิสัย อัชแมนมิตร (2543 : 134-135) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นระบบการศึกษาแนวใหม่ที่แทรกซึมเข้าสู่ระบบครอบครัวไทยที่ไม่เชื่อมั่นว่าระบบการสอนในโรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของลูกของตนได้ พ่อแม่ที่ยึดแนวคิดนี้จึงต้องเข้ามาเล่นบทบาทเป็นครูผู้สอนลูกเสียเองในบ้าน โดยเป็นผู้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนเองทั้งหมด แต่ละครอบครัวก็จะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันออกไป แต่หัวใจเดียวกันในการนำระบบนี้ไปใช้ ก็เพื่อจะหว่านเมล็ดใฝ่รู้ให้แก่ลูกด้วยกันทั้งสิ้น เพียงพ่อแม่แต่ละคนรู้จักหว่านเมล็ดใฝ่รู้ให้ลูกน้อยคอยสังเกตถึงความสนใจของลูกดึงศักยภาพนั้นของลูกออกมา สนับสนุนส่งเสริมเมื่อการเรียนรู้ของลูกในเชิงลึก เมื่อนั้นเด็กน้อยจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ที่กว้างและลึกยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก (Learn how to learn) ท้ายสุดความรู้ที่เด็กได้มาผ่านความสนใจของเขาเป็นที่ตั้งจะติดตัวเขาต่อไปได้ในอนาคต

อมรวิชช์ นาครทรรพ (2543 : ซ-ฎ) ได้ศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ประสบการณ์ของนานาประเทศ โดยค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และบทความวิชาการในต่างประเทศ และการค้นคว้าผ่านระบบอินเตอร์เน็ต (internet) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้านหรือสภาพการณ์แบบครอบครัวที่มีพ่อ แม่ ผู้ปกครองทำหน้าที่ครู หรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านี้ เป็นรูปแบบการศึกษาทางเลือกที่ให้สิทธิพ่อแม่จัดการศึกษาแก่บุตรได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีระเบียบกำกับดูแลอย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในปัจจุบันได้แพร่หลายและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ โดยมีการประมาณการว่าปัจจุบันมีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านทั่วโลกเป็นจำนวนราว 2-3 ล้านคน เฉพาะในสหรัฐอเมริกันมีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเป็นจำนวนถึง 1.23 ล้านคน และคาดว่าในปี พ.ศ. 2551 อาจมีเด็กอเมริกันที่เรียนอยู่กับบ้านเป็นจำนวนถึง 6.87 ล้านคน ส่วนประเทศอื่นๆ ที่มีเด็กเรียนอยู่กับบ้านจำนวนมาก ได้แก่ แคนาดา ออสเตรเลีย อังกฤษ และ ฝรั่งเศส

2. กระแสผลักดันการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วยปัญหาความไม่เหมาะสมของการศึกษาที่รัฐจัดให้ปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน ปัญหายาเสพติด และปัญหาการล่วงเกินทางเพศในโรงเรียน ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาเฉพาะกลุ่ม เป็นเหตุให้ครอบครัวจำนวนหนึ่งหันไปพึ่งการศึกษาทางเลือกในรูป การจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากขึ้น สำหรับองค์ประกอบอื่น ได้แก่ ปรัชญาและความเชื่อทางการศึกษาส่วนบุคคลของพ่อแม่ ความต้องการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ คือ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ช่วยให้รูปแบบการเรียนรู้อยู่กับบ้านที่ ผู้เรียนกำกับวิถีทางการเรียนรู้ของตนเอง (Self-directed Learning) โดยการเรียนผ่านสื่ออิเล็คทรอนิคส์และสื่อประสม (Multimedia) จากที่บ้านมีความเป็นไปได้มากขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว

3.ในด้านข้อคัดค้านหรือข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการอนุญาตให้มีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศต่าง ๆ นั้น ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ปัญหาการปิดกั้นเด็กจากประสบการณ์ทางสังคม ปัญหาคุณภาพมาตรฐานอันเนื่องจากคุณสมบัติหรือคุณวุฒิของพ่อแม่ที่อาจเหมาะสมหรือไม่พอเพียงที่จะเป็นครู ปัญหาการบริหารจัดการในแง่ของการจัดระบบการสอดส่องดูแลและการสอบวัดมาตรฐานความรู้ของเด็ก และปัญหาการเป็นที่ยอมรับเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในโรงเรียนปกติหรือในระดับอุดมศึกษา เป็นต้น ซึ่งจากผลการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ ไม่พบว่าข้อคัดค้านหรือข้อวิจารณ์เหล่านี้เป็นปัญหาใหญ่ โดยเฉพาะในเรื่องคุณภาพมาตรฐาน งานวิจัยกลับค่อนข้างจะชี้ว่าเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านมีสัมฤทธิผลทางการเรียนดีกว่าเด็กทั่วไป และมีทักษะทางสังคมไม่แตกต่างไปจากเด็กทั่วไป โดยสัมฤทธิผลดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนกับคุณวุฒิหรือความรู้ทางวิชาครูของพ่อแม่ที่ทำการสอน

4.ในการเปิดเสรีให้มีการจัดโรงเรียนในบ้านได้นี้ หลายประเทศมีการปรับปรุงเงื่อนไขทางกฎหมาย ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายการศึกษาเข้ามารองรับ ทั้งนี้นอกเหนือจากการรับรองสิทธิของพ่อแม่ในการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายการศึกษาแล้ว ข้อกำหนดของกฎหมายและระเบียบส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวยังเกี่ยวพันไปถึงเงื่อนไขการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 5 ประการ ได้แก่ สถานภาพและแนวการจดทะเบียน คุณสมบัติขั้นต่ำของพ่อแม่ เนื้อหาสาระขั้นต่ำของหลักสูตรที่ใช้สอน การติดตามตรวจสอบและนิเทศก์การสอน และการสอบวัดมาตรฐานความรู้ ตลอดจนการเทียบโอนผลการศึกษาไปสู่โรงเรียนในระบบปกติ แต่อย่างไรก็ตามในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย การกระจายอำนาจให้แต่ละรัฐรับผิดชอบการจัดการศึกษาของตนเอง มีความหลากหลายและระดับความเข้ม ของกฎระเบียบแตกต่างกันไป

5.ในด้านลักษณะของกลุ่มพ่อแม่ที่เข้ามาจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้น ในโลกตะวันตกครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ส่วนใหญ่เคร่งศาสนาและมีเหตุผลทางศาสนาเป็นมูลเหตุจูงใจสำคัญที่ไม่ส่งลูกไปโรงเรียน นอกจากนี้ ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่อยู่ครบทั้งพ่อและแม่ มีลูกตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีระดับการศึกษาและรายได้ปานกลางหรือสูงกว่าระดับเฉลี่ยของคนทั่วไปเล็กน้อย

6.ในด้านลักษณะหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้น ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความเชื่อและแรงจูงใจของพ่อแม่แต่ละครอบครัวที่เข้ามาจัดการศึกษาโดยครอบครัว พ่อแม่ที่เข้ามาจัดด้วยความห่วงใยในคุณภาพมาตรฐานการศึกษาอาจจัดหลักสูตรของตนเองที่มีโครงสร้างและเนื้อหาคล้ายคลึงกับที่โรงเรียนจัดให้ ส่วนพ่อแม่เข้ามาจัดเพราะไม่เชื่อในปรัชญาหรือแนวทางของโรงเรียนทั่วไป อาจจัดหลักสูตรที่ไม่มีโครงสร้างตายตัวแต่เน้นให้เด็กเรียนรู้คู่ไปกับการสัมผัสชีวิตที่พ่อแม่เหล่านี้เชื่อว่าเป็นวิถีทางที่ถูกต้องในการพัฒนาเด็กให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ ในครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวส่วนใหญ่มีแม่ทำหน้าที่เป็นผู้สอน โดยใช้เวลาประมาณ 20-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และมีวิถีการสอนที่หลากหลายตั้งแต่แบบประเพณีนิยมที่มีตารางสอนและแผนการสอนชัดเจน ไปจนถึงแนวการสอนแบบไม่มีโครงสร้างชัดเจน โดยให้เด็กเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดสาระ ทิศทางและอัตราความเร็วในการเรียน (Self-directed learning) นอกจากนี้ ครอบครัวส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ลูกของตน เช่น การร่วมกิจกรรมกับชุมชน โบสถ์ กลุ่มลูกเสือและเนตรนารี การทัศนศึกษาร่วมกับครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวอื่น การไปพิพิธภัณฑ์ การไปเยี่ยมบ้านคนชรา ส่วนในด้านการวัดผลการเรียนนั้นนอกจากการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบมาตรฐานของแต่ละประเทศแล้ว ยังเน้นการวัดผลทางเลือก (Alternative Assessment) เช่น การใช้แฟ้มสะสมงาน การประเมินจากโครงงานหรือกิจกรรมพิเศษ การจัดบันทึกของพ่อแม่ (Parent's Journal)

7.ในประเทศที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ มีการสร้างเครือข่ายพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ในละแวกใกล้เคียงกันไปจนถึงระดับชาติเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีการจัดตั้งองค์กรประสานงานระดับชาติหรือท้องถิ่นขึ้นอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่น ในกรณีสหรัฐอเมริกา มีการตั้งองค์กรระดับชาติที่สำคัญ ได้แก่ National Home Education Research Institute (NHERI) และ Home School Legal Defense of America (HSLDA) ซึ่งมีบทบาททั้งในเชิงวิชาการและการดำเนินการทางกฎหมายแทนพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวตามลำดับ

8.ในด้านบทบาทที่เหมาะสมของรัฐนั้น จากประสบการณ์ของสหรัฐอเมริกาและหลายประเทศชี้ว่าน่าจะมีแนวโน้มไปในลักษณะผ่อนคลายให้เสรีภาพเรื่องนี้มากนี้ ทั้งนี้โดยที่หน่วยงานของรัฐต้องมีมาตรการที่ดีและสมดุลในการกำกับ สนับสนุน ตรวจสอบ โดยเฉพาะมาตรการสนับสนุนทางวิชาการและทรัพยากร และการตรวจสอบที่เน้นผลสัมฤทธิ์ในการเรียนมากกว่ากระบวนการเรียน

อุษณีย์ โพธิสุข (2543 : 68-69) เห็นว่า พ.ร.บ. การศึกษาฉบับใหม่ได้พยายามชี้นำสังคมให้สลายกลไกทางการศึกษาในรูปแบบเดิมที่เดินตามตะวันตกมากกว่าร้อยปี ซึ่งพบว่าไม่ได้ทำเด็กอ่านออกเขียนได้และเป็นคนดีแล้วการศึกษาที่สร้างมาในระบบโรงงานอุตสาหกรรมยังได้ทำให้สังคมไทยอ่อนแอ ขัดแย้งทำลายตัวเองและวิกฤต ซึ่งผลพวงของการไม่ผสมกลมกลืนของสังคมไทยกับระบบการศึกษาตะวันตกอาจไม่ชัดเจนหากไม่มีคนหลายกลุ่มที่แหวกกรอบปฏิบัติเดิม เช่น กลุ่มโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก สถาบันปัญโญทัย โรงเรียนใต้ร่มไม้ เพื่อหาความหมายทางการศึกษาตามความคิดตามความเชื่อ อย่างน้อยหลักปรัชญาที่เป็นต้นกำเนิดขององค์กรเหล่านั้น ก็ได้พิสูจน์และให้คำตอบทางความคิดความเชื่อ ที่อาจหาไม่ได้ในระบบการศึกษาแนวอุตสาหกรรม และมีอีกกลุ่มที่ไม่ได้ประกาศอิสระภาพทางการศึกษาเพราะความคิดความเชื่อ หรือต้องการเติมเต็มหลักปรัชญาใด ๆ แต่ จำเป็นต้องหลุดไปจากระบบการศึกษาปกติ เพราะอาจไม่มีทางเลือก จึงมาจัดการศึกษาให้แก่ลูกตนเองที่บ้าน คือกลุ่มของเด็กพิเศษ กลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลพวงที่ไม่เหมาะสมทางการศึกษาจนมีอาการไข้ทางการศึกษา ที่ได้บีบคั้นตัวตนที่แท้จริงของเด็กมานานจนเด็กหลายคนยอมจำนน เป็นคนแปลกแยกไปจากสังคมเป็นคนไร้ค่า จากความไม่เข้าใจและหมดทางเลือกในระบบปรกติ ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจึงเป็นหนทางหนึ่งสำหรับเด็กที่มีสติปัญญาสูงหรือเด็กพิเศษที่ไม่สามารถหาความหมายในชีวิตจากระบบการศึกษาได้

ผลการประชุมเรื่อง การจัดการศึกษาทางเลือกโดยสถานศึกษารูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(สกศ.)และสภาการศึกษาทางเลือก ได้สรุปงานวิจัยของ พร พันธ์โอสถ ที่ได้ศึกษาเรื่องดังกล่าวไว้ว่า ประเทศไทยจัดการศึกษาทางเลือกมานานแล้ว ด้วยเหตุผลระบบการศึกษาในโรงเรียนไม่สามารถสนองตอบความต้องการของกลุ่มหนึ่งได้ จึงออกมาจัดการศึกษาเอง สำหรับผู้จัดการศึกษานั้นมีหลายประเภทตั้งแต่องค์กร ครองครัว ชุมชน และเอกชน โดยเป็นทั้งในระบบ นอกระบบและอัธยาศัย ได้แก่ กลุ่มนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็กที่มีหลักการเน้นเสรีภาพและประชาธิปไตย โรงเรียน สัมมาสิกขาที่เน้นศีลเด่น โรงเรียนสัตยา เน้นพัฒนามนุษย์ไปพร้อมกับคุณธรรม กลุ่มโฮมสคูลที่จัดการศึกษาเฉพาะครอบครัวเดียว และกลุ่มที่จัดการศึกษาแบบหลายครอบครัวรวมกัน แม้ว่าปรัชญาการสอนของแต่ละที่จะต่างกันแต่จุดเด่นของกลุ่มที่ทำการศึกษาเหล่านี้ คือไม่ได้มุ่งผลทางธุรกิจ แต่มุ่งหวังให้เป็นรูปแบบการศึกษาใหม่ สร้างสรรค์สังคมและเยาวชนไทยให้มีคุณภาพ แม้ทำประโยชน์ให้สังคมเช่นนี้ แต่ในอดีตไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมากนักด้วย รัฐมักให้ความสำคัญกับโรงเรียนในแง่ตัวอาคารสถานที่มากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษา แต่การศึกษาทางเลือกของไทยเองยังมีข้อด้วย คือยังเป็นกลุ่มเล็ก ไม่เข้มแข็ง หลายกลุ่มยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ต้องอาศัยการสนับสนุนจากภายนอกไม่สามารถพึ่งรัฐได้เนื่องจากรัฐยังมีทัศนคติที่ติดในกรอบความคิดเดิม ทำให้การศึกษาทางเลือกในไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร (“การศึกษาทางเลือก.” มติชน. 2 เมษายน 2543. ไม่มีเลขหน้า)

บุญสิริ มีสำราญ (2544 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล โดยการศึกษาวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้ข้อมูลจาก 3 ครอบครัวซึ่งเป็นครอบครัวที่สมัครใจและเป็นครอบครัวที่มีการจัดการเรียนการสอนให้แก่ลูกของตนมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี พบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นแบบประนีประนอม คือ ผู้เป็นพ่อแม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามขนบประเพณีและแบบแผนอันดีงามของสังคม แต่ในขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่นและให้ความสำคัญต่อพัฒนาการทางความคิดของเด็ก เพื่อให้กล้าพูด กล้าแสดงออกด้วยการใช้เหตุผลอย่างอิสระ การเรียนการสอนจะเน้นความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยมีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการพัฒนาของเด็กที่จะบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งที่ได้รับจากสื่อบุคคลและธรรมชาติ แหล่งสำคัญที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่พ่อแม่โฮมสคูลเพื่อนำมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน คือ กลุ่มบุคคล ทั้งที่เป็นครอบครัวโฮมสคูลอื่น ๆ และกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านที่เป็นเหมือนครูผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก และสิ่งที่พ่อแม่โฮมสคูลได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ คือ การประกาศใช้กฎกระทรวงที่จะออกมามีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนารูปแบบหลักสูตรและวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในตัวเด็ก เพื่อให้คนในสังคมเกิดการยอมรับว่าการเรียนการสอนแบบโฮมสคูลเป็นการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งของสังคมไทย

ห 251577 ร.3

ภารดี รัตนอุดม (2544) ได้สรุปการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยอ้างอิงข้อมูลการวิจัยของ อมรวิชช์ นาครทรรพ และงานวิจัยของยุทธชัย-อุทัยวรรณ เฉลิมชัย ซึ่งได้ข้อสรุปว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทยมีพัฒนาไปในทางเดียวกับต่างประเทศ กล่าวคือ เริ่มต้นมาจากความศรัทธาในระบบการศึกษาในโรงเรียน การส่งลูกไปโรงเรียนแล้วกลายเป็นความวิตกว่าจะไม่ปลอดภัยจากมหันตภัยต่าง ๆ เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการละเมิดทางเพศ ตลอดจนการระบาดของยาเสพติด ทำให้พ่อแม่บางส่วนตัดสินใจจัดการศึกษาให้แก่ลูกด้วยตนเอง และพยายามดำเนินรอยตามพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในต่างประเทศเป็นแบบอย่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลทำให้กระแสของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เริ่มเป็นรูปธรรมขึ้น และได้รับความสนใจมากขึ้น และแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ ห้องสมุด

มัณฑริกา วิฑูรชาติ (2544 : 162) เห็นว่า การจะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient หรือ EQ) ให้ได้นั้นเกิดขึ้นทั้งที่บ้านและโรงเรียนทุกเวลา และสถานที่ การศึกษาโดยครอบครัว ก็มีทั้งที่ทำให้ EQ พัฒนาและไม่พัฒนาก็อาจจะเป็นไปได้ เช่นเดียวกันกับในระบบโรงเรียนธรรมดา แต่อยู่ที่วิธีการสอน ซึ่งถ้าเป็นเด็กเล็กยังต้องต้องการตัวแบบที่จะซึมซับ ตัวพ่อแม่/ตัวครูเป็นแบบอย่างไม่รู้ตัว ดังนั้นผู้ปกครองจึงต้องใช้ความมีเหตุ-ผลในการศึกษาทั้งในระบบและการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

วริศรา วงษ์ขำ (2544 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกครอบครัวที่จัดการศึกษาให้บุตร จำนวน 11 ครอบครัว ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งได้ข้อสรุปของผลการวิจัยว่า

1.ลักษณะการการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวเป็นการให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น การอ่านหนังสือ การคิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ การประดิษฐ์ การทำโครงงานหรือทดลองในบางเนื้อหาต้องไปเรียนกับผู้รู้เฉพาะด้าน เด็กมีโอกาสเข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนความรู้ ส่วนพ่อแม่และบุคคลในครอบครัวมีบทบาทในการพูดคุย เรียนรู้ร่วมกับเด็ก จัดเตรียมทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และเพิ่มเติมความรู้ให้กับเด็ก กิจกรรมในการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับประสบการณ์จริงและเชื่อมโยงมาจาก เนื้อหาหลายด้าน

2. กระบวนการเรียนการสอนโดยครอบครัว มีลักษณะดังนี้ คือ

2.1 ด้านปรัชญาและแนวคิดในการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนรู้จักความชอบ ความถนัดของตนเอง มีเสรีภาพในการคิด การตัดสินใจ มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

2.2 ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอน มี 3 ประการ ดังนี้ คือ ประการแรก ผู้เรียนมีความสุข ใฝ่รู้ ความคิดสร้างสรรค์ และคุณธรรม ประการที่สองผู้เรียนค้นพบตัวเองและนำความรู้ ความสามารถ ตลอดจนศักยภาพที่ตนมีออกมาใช้ได้ และประการที่สาม ผู้เรียนช่วยเหลือตนเองและสังคมได้

2.3 ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ ครอบครัวศึกษามาจากกรอบหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาจากความสนใจและพัฒนาการของเด็ก สิ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตของสังคม จะไม่มีการกำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนจะเป็นการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม บางครอบครัวจะให้เด็กเป็นผู้กำหนด

2.4 ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สถานที่ที่ครอบครัวใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีทั้งในบ้านและนอกบ้าน พ่อแม่ให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและตรงตามความสนใจเด็ก นอกจากนี้พ่อแม่มีการกำหนดเงื่อนไขและข้อตกลงร่วมกันกับลูก แรงจูงใจที่พ่อแม่นำมาใช้ในการกระตุ้นความสนใจของบุตร คือ เพื่อน จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ บุคคลที่เป็น แบบอย่างที่ดี การใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ การพูดคุย จัดหาสิ่งต่าง ๆ มาให้

2.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน ครอบครัวใช้หนังสือ สื่อที่เป็นของจริง โทรทัศน์ วิทยุ วีดิทัศน์ เทป ซีดีรอมและคอมพิวเตอร์ ประสบการณ์จริง สื่อที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง มาประกอบการเรียนการสอน

2.6 ด้านการวัดและประเมินผล ครอบครัวใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การประเมินโดยกลุ่ม ผลงานและแฟ้มสะสมงาน การบันทึกของพ่อแม่และตัวเด็ก การลงมือปฏิบัติ การซักถาม การทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ แต่ว่าการวัดและประเมินผลที่ครอบครัวส่วนใหญ่ใช้ คือ การประเมินโดยแฟ้มสะสมงานของ ผู้เรียน การบันทึกพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคม แล้วนำผลการประเมินไปให้โรงเรียนที่ขึ้นบัญชีเด็กไว้ หลังการประเมินผลในแต่ละครั้ง พ่อแม่ได้นำผลของการประเมินมาทบทวนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (2544) ได้จัดทำรายงานการศึกษาเบื้องต้นการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย ไว้ว่ารูปแบบสาระสำคัญของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของสังคมไทยที่ต่างจากการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของฝรั่ง คือ เป็นการจัดการศึกษาที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง เป็นการจัดการศึกษาเองทั้งหมด หรือมีข้อตกลงจัดการศึกษาร่วมกันกับโรงเรียนอาจเป็นผู้สอนด้วยตนเอง หรืออำนวยการให้เกิดการเรียนการสอนขึ้นสาระและกระบวนการเรียนต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เป็นไปในแนวทางตอบสนองต่อปรัชญา ทัศนะ ความเชื่อ ความสนใจ ความต้องการ หรือปัญหาของแต่ละครอบครัว จึงเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลายกันไป มีความยืดหยุ่นเป็นอิสระมากกว่าการศึกษาในแบบแผนอย่างเดิม และความสำเร็จของการศึกษามุ่งไปที่การพัฒนาศักยภาพเด็กเป็นรายบุคคลโดยพยายามให้สอดคล้องตรงกับความถนัดความสนใจ และความต้องการที่มีอยู่จริงจากการ

เป็นหน่วยการศึกษาขนาดเล็กที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวและผสมผสานไปกับวิถีการดำเนินชีวิตได้

จินตกมล (2545) เห็นว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย เพิ่งจะแพร่หลายเมื่อไม่กี่ปีและถึงแม้จะมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังมีครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบนี้น้อยมาก และพ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ก็เปิดโอกาสให้มีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแล้ว และในสังคมตะวันตกมีลักษณะของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สองแบบ คือ

1. กลุ่มอุดมคติ (Ideologues) กลุ่มนี้นำลูกออกจากโรงเรียนเพื่อขจัด มลพิษ จากโรงเรียนที่กระทบความเชื่อหรือค่านิยมทางศาสนาของครอบครัว การจัดการเรียนการสอนก็เหมือนโรงเรียนทั่วไปที่มีโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจนและเน้นที่ตัวเนื้อหาเหมือนโรงเรียน พ่อแม่ไม่ได้เน้นว่าจะต้องมีหลักสูตรพิเศษแต่ให้ออกจากโรงเรียนมาก็พอ

2. กลุ่มการเรียนรู้นิยม (Pedagogues) กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นพ่อแม่ที่ไม่เชื่อในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เน้นครูและหลักสูตรเป็นศูนย์กลาง จนลืมธรรมชาติและศักยภาพของเด็กแต่ละคน กลุ่มนี้เชื่อว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากชีวิตจริงที่เด็กเป็นผู้ค้นหา และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง พ่อแม่กลุ่มนี้จึงจัดหา หลักสูตรที่ยืดหยุ่นและหลากหลายกว่ากลุ่มแรกมาก โดยเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียน โดยการกำหนด เป้าหมาย สาระ ตลอดจนประเมินความสำเร็จด้วยตนเอง

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทยก็มีเหตุผลไม่ต่างจากสองกลุ่มนี้มากนัก เพียงแต่วิธีการจัดการศึกษา หรือรูปแบบการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัวก็จะแตกต่างกันไปตามแนวคิดของตนเองรวมทั้งสิ่งแวดล้อมและชุมชนที่อาศัยอยู่ด้วย และปัจจัยที่สำคัญของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีดังนี้ คือ

1. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความอบอุ่นแน่นแฟ้น การพูดจากันตรง ๆ ได้ทุกเรื่องแม้ในยามที่มีความคิดขัดแย้งกัน

2. สิ่งแวดล้อมในบ้านมีลักษณะกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น การสะสมหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่หลากหลาย การมีมุมอ่านหนังสือที่สบาย ๆ สำหรับทุกคนในบ้าน

3. การมีจิตใจมุ่งมั่นแน่วแน่ของพ่อแม่จะทำหน้าที่ครูของลูก รวมทั้งการมีระเบียบวินัยและความสามารถในการเรียนรู้ของพ่อแม่

4. การมีกลุ่มสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ญาติ หรือกลุ่มพ่อแม่ที่คอยให้กำลังใจและแลกเปลี่ยนความคิดกันในกลุ่มซึ่งในหลาย ๆ ประเทศก็มีการสร้างเครือข่ายพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวใน ละแวกใกล้เคียง ไปจนถึงระดับชาติ เพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกันด้วย

5. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับลูก เช่นการร่วมกิจกรรมกับชุมชน หรือการไปทัศนศึกษากับครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวอื่นๆ

ลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาแบบนี้ คือ การจัดหลักสูตรมีความยืดหยุ่นและแปรเปลี่ยนได้ตามธรรมชาติของวิถีชีวิตในครอบครัว ซึ่งพ่อแม่สามารถเลือกสรรปั้นแต่งเนื้อหา หลักสูตร หนังสือ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ที่จะใช้ได้ด้วยตนเอง และสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยครอบครัว ค่อนข้างจะมีพื้นฐานแนวคิดที่ต่างจากการสอนในระบบโรงเรียนทั่วไป นับตั้งแต่วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่มุ่งสร้าง นักเรียนตลอดชีวิตนักคิดอิสระ ไปจนถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองค่อนข้างมาก

ทัศนา แสวงศักดิ์ (2545 : 28-31) กล่าวว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นรูปแบบการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับยุคสมัย ที่เน้นให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการเรียนรู้กว้างขวางขึ้น และมีแนวโน้มว่าการจัดการศึกษาแบบนี้จะขยายจำนวนมากขึ้น และได้กล่าวถึงข้อดีและข้อด้อยของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ไว้ดังนี้ คือ

ข้อดีของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1. พ่อแม่มีเวลาอยู่กับลูกเต็มที่ ความผูกพัน ความอบอุ่นระหว่างพ่อแม่ลูกย่อมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2.พ่อแม่มีโอกาสเลือกและปรับแนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะสมกับแบบแผนชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนความต้องการและความพร้อมของเด็กได้อย่างยืดหยุ่น

3. เด็กได้รับการปฏิบัติในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจและสิทธิเสรีภาพของตนเอง

4. การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ต่อเนื่องตลอดเวลา โดยไม่มีระยะเปิดเทอมหรือปิดเทอม

5. เด็กมีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง แทนที่จะเรียนแต่หนังสือและฟังคำบรรยาย

ข้อด้อยของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1. เป็นการปิดกั้นเด็กจากประสบการณ์ทางสังคม
2. เป็นการแยกเด็กออกจากกลุ่มชนชั้นทางสังคม
3. เป็นการจำกัดโอกาสที่เด็กจะได้สัมผัสกิจกรรมเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้อย่างกว้างขวางตามที่มีในหลักสูตรปกติทั่วไป
4. ผู้สอนอาจไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นครู
5. การประเมินผลวัดมาตรฐานการศึกษาค่อนข้างลำบาก
6. ขาดอุปกรณ์เครื่องมือสื่อการเรียนการสอนในวิชาเฉพาะ เช่น สาขาวิทยาศาสตร์ และสาขางานอาชีพ

จากการสำรวจและรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ดังนี้

1. แนวคิด ประกอบด้วย 2 แบบ คือ

1.กลุ่มอุดมคติ คือกลุ่มที่ต้องการขจัดมลพิษ จากโรงเรียนกระทบความเชื่อหรือค่านิยมทางศาสนาของครอบครัว

2.กลุ่มการเรียนรู้นิยม ส่วนใหญ่ที่พ่อแม่ไม่เชื่อในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เน้นครูและหลักสูตรเป็นศูนย์กลาง

2. การแพร่กระจายแนวคิด ประกอบด้วย 4 ช่วง คือ

1.ช่วงเริ่มต้นเงียบ

2.ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ

3.ช่วงต่างคนต่างทำ

4.ช่วงเชื่อมโยงสู่กัน

3. ปัจจัย

1.ปัจจัยภายนอก

1.1 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัญหาลูกกับโรงเรียน และพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

1.2 ปัจจัยเสริม ได้แก่ การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

2. ปัจจัยภายใน

2.1 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ประสบการณ์สะสม และพื้นฐานความคิดของพ่อแม่

2.2 ปัจจัยเสริม ได้แก่ ความสนใจ และความพร้อมของพ่อแม่

4. การตัดสินใจยอมรับ ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ

1. ระยะการแสวงหาทางออก ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน

1.1 ขั้นตอนการเกิดความต้องการ

1.2 ขั้นตอนหาทางออก

2.ระยะการสนใจ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน

2.1 ขั้นตอนการรู้จัก

2.2 ขั้นตอนการสนใจ

3.ระยะการตัดสินใจปฏิบัติ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

3.1 ขั้นตอนการหาข้อมูลเพื่อไตร่ตรอง

3.2 ขั้นตอนการตัดสินใจปฏิบัติ

3.3 ขั้นตอนการปรับตัวและแก้ปัญหาที่เผชิญ

5. ลักษณะของครอบครัว

1.พ่อแม่ ผู้ปกครอง อยู่กันครบ

2.มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

3.ส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางในสังคม

6. ลักษณะพ่อแม่ ผู้ปกครอง

1.พ่อแม่ มีอิสระทางความคิด

2.มีอาชีพเป็นนักพัฒนาสังคมหรือนักกิจกรรมสังคม

3.มีปรัชญาความเชื่อและแนวทางของชีวิตที่ยึดมั่นศรัทธาเป็นพิเศษ

4.ได้รับประสบการณ์จากการใช้ชีวิตหรือศึกษาในต่างประเทศ

5.มีสถานภาพที่ดีในสังคม

6.ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ในระบบการศึกษาในโรงเรียน

7.ได้รับแรงผลักดันจากตัวลูกโดยตรง

7. ลักษณะของเด็ก

ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ เด็กปัญญาเลิศ เด็กปัญญาปกติ เด็กปัญญาด้อยกว่าปกติ

8. รูปแบบ รูปแบบการดำเนินการทั้งหมดมี 4 รูปแบบ คือ

1. การจัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียน

2. ดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดี่ยว

3. ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบข่ายประสานงาน

4. ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์การจัดการในที่เดี่ยว

9. หลักสูตร

มีความยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อมและผู้เรียนเป็นสำคัญ

10.การจัดกระบวนการเรียนรู้

ลักษณะการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นการให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

11.รูปแบบการสื่อสาร

เป็นแบบประนีประนอม คือ ผู้เป็นพ่อแม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามขนบประเพณีและแบบแผนอันดีงามของสังคม แต่ก็มีความยืดหยุ่น แต่ให้ความสำคัญต่อพัฒนาการทางความคิดของเด็ก เพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

12.กิจกรรม

เช่น การพบปะกับกลุ่มโฮมสคูลเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ การทัศศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ

13.การประเมินผล

มีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินโดยกลุ่มพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และการใช้แฟ้มสะสมงาน การบันทึกของพ่อแม่และตัวเด็ก การทำแบบฝึกหัด การทำแบบทดสอบ

14. แหล่งข้อมูลที่ใช้

ห้องสมุด และกลุ่มบุคคลที่เป็นครอบครัวโฮมสคูลอื่น ๆ รวมทั้งกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านที่เป็นเสมือนครูผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก

15.ข้อคัดค้านและข้อวิจารณ์

ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการปิดกั้นเด็กจากประสบการณ์ทางสังคม ปัญหาคุณภาพมาตรฐานอันเนื่องจากคุณสมบัติ หรือคุณวุฒิของพ่อแม่ที่อาจเหมาะสมหรือไม่เพียงพอที่จะเป็นครู ปัญหาการบริหารจัดการในแง่ของการจัดระบบการสอดส่องดูแลและการสอบวัดมาตรฐานความรู้ของเด็ก และปัญหาการเป็นที่ยอมรับเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในโรงเรียนปกติ

16.ปัญหาและอุปสรรค

1.มีเสียงคัดค้านและความไม่เห็นด้วยจากญาติมิตรและคนรอบข้าง

2.ขาดความมุ่งมั่งที่แท้จริง

3.ความรู้สึกกลัวความผิดพลาด แม่ไม่มั่นใจกังวลอยู่เสมอ

4.เคยชินในกรอบวิธีคิดของการศึกษาแบบเดิม จึงยังอาจแกว่งไปมาระหว่างการสอนอย่างเป็นแบบแผนและตามความตั้งใจของพ่อแม่

5.ติดตัวตนในความเป็นพ่อแม่ คือ การใช้อารมณ์ใช้ฐานะที่เหนือกว่าไปบีบบังคับลูกทั้งที่ไม่ได้ตั้งใจ

6.ความรู้สึกขัดแย้งเก้อเขินและความไม่ถนัดเมื่อคิดว่ากำลังจะต้องทำหน้าที่สอนลูกแบบครู

7.ความรู้สึกว่าลูกยังเป็นเด็ก และทัศนคติที่บังตกค้างว่าเด็กเกิดการเรียนรู้จากการถูกอบรมสั่งสอน ยังขาดความเชื่อมั่นศรัทธาอย่างแท้จริงในศึกยภาพการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กโดยธรรมชาติ

8.ลูกเป็นเด็กพิเศษปัญหาของครอบครัวที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัวบางเรื่องอย่างกระทันหัน

ภาพรวมของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สรุปได้ดังนี้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นหนึ่งในการศึกษาทางเลือกที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง สนใจและตัดสินใจจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน ทั้งนี้มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าว คือ ปัจจัยภายในและภายนอกของตัวพ่อแม่ และเด็ก รวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ที่เปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง จัดการศึกษาให้ลูกของตนได้ตามความพร้อมของครอบครัวโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ซึ่งพบว่ากลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ปฏิบัติงานด้านวิชาการเห็นด้วยต่อแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ปฏิบัติงานด้านธุรกิจการค้า และกสิกรรม ตามลำดับ และพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาให้ลูกจะเป็นผู้มีอิสระ

ทางความคิด มีอาชีพเป็นนักพัฒนาสังคม และมีปรัชญาความเชื่อหรือแนวทางของชีวิตที่มั่นในศรัทธาอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษ หรืออาจได้รับประสบการณ์ในการศึกษาในต่างประเทศ และสามารถแบ่งรูปแบบการดำเนินการเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้ 4 ลักษณะ คือ จัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียน ดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดี่ยว ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบข่ายประสานงาน และดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์ ทั้งนี้รูปแบบการเรียนการสอนมีลักษณะยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของผู้เรียนและสภาพแวดล้อม และปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจะเป็นปัญหาที่เกิดจากตัวของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และเด็กเอง

จากที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้เป็นแผนภาพ 2 ดังนี้

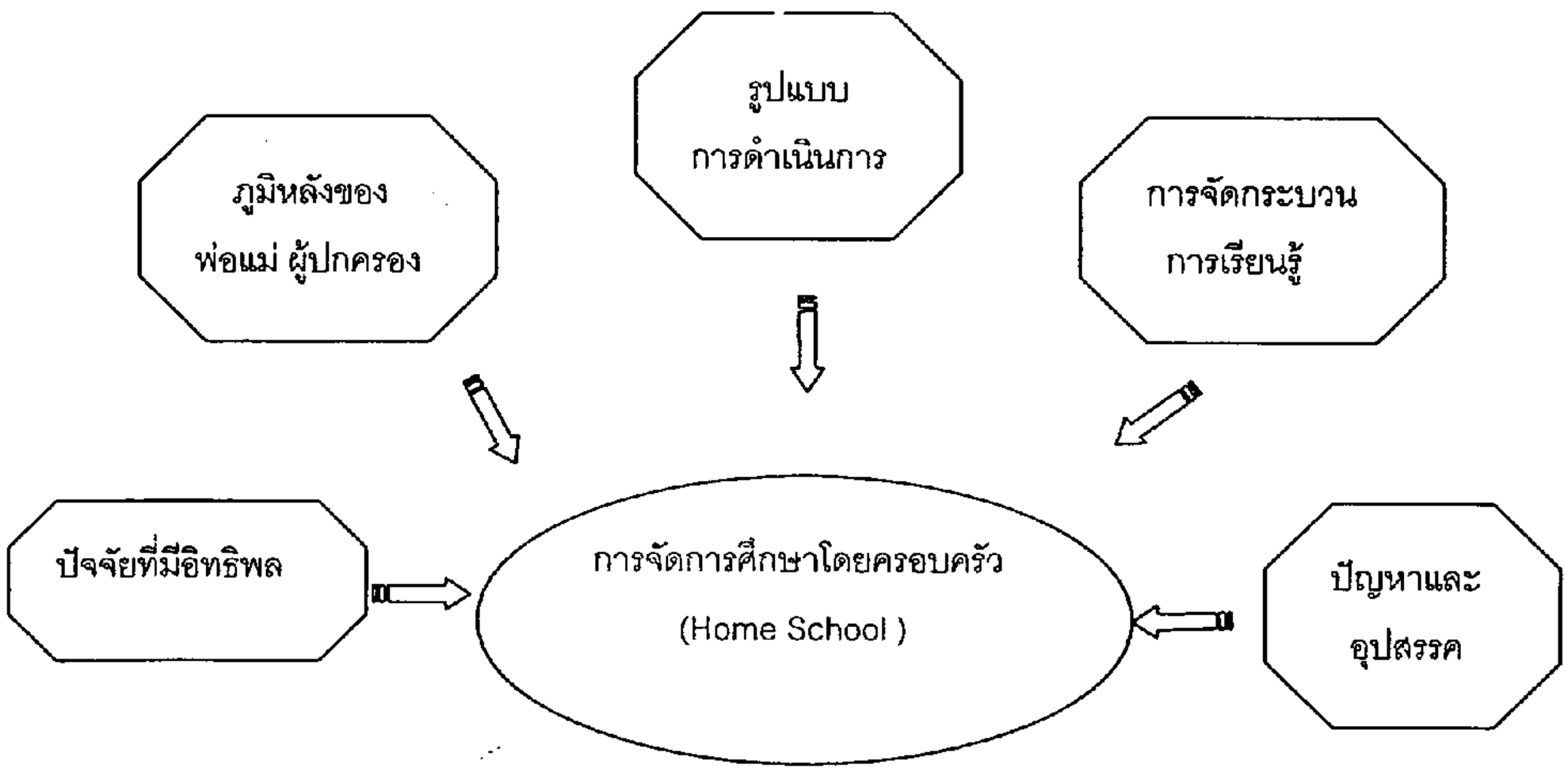

ภาพประกอบ 2 ประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

จากภาพประกอบ 2 ที่แสดงประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งเป็นการแสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในบริบทของสังคมไทย ทั้งนี้ยังไม่ปรากฏงานวิจัยชัดเจนในประเด็นของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยจึงใคร่สนใจที่จะวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตราการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวพร้อมทั้งเสนอแนะกรอบนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในบริบทของสังคมไทย

2. นโยบายและมาตรการของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในบริบทของสังคมไทยมีนโยบายและมาตการของรัฐที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ มาตรา 43 ซึ่งระบุว่าให้บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเสมอกัน และระบุในมาตรา 81 ว่ารัฐต้องจัดการศึกษาให้ประชาชนรวมถึงการสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ รวมทั้งจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จากรัฐธรรมนูญข้างต้นแสดงว่ารัฐตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศ

2.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ การศึกษาโดยครอบครัว มีสถานะเป็นศูนย์การเรียน ตามมาตรา 18(3) ซึ่งเป็นสถานศึกษาประเภทหนึ่งในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่นเดียวกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และโรงเรียน ทั้งนี้ได้รับสิทธิตามควรแก่กรณี ตามมาตรา 13 มาตรา 14 และได้รับจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ตามมาตรา 61 และมีฐานะเป็นสถานศึกษาประเภทศูนย์การเรียน ก็เชื่อมโยงไปถึงเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ จัดการศึกษาได้ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามมาตรา 15 และต้องยึดแนวการจัดการศึกษา ตามหมวดที่ 4 ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 34 และมีความผูกพันกับเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 37 และเรื่องที่ได้รับยกเว้นเป็นกรณีเฉพาะ คือ ไม่ต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษา ตามมาตรา 40 ครูและบุคลากรของศูนย์การเรียนไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ตามมาตรา 53

3.(ร่าง)กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ มีความเป็นสากล มีอิสระในการดำเนินการ และเป็นไปได้ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยสามารถสรุปความสอดคล้องของการปฏิรูปการศึกษากับแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ 10 ประเด็น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนในสถานสงเคราะห์. 2543 ; 21 อ้างอิงมาจาก ไพฑูรย์, 2542 ; 42-47) คือ

1.การปฏิรูปกระบวนการเรียน

2.การจัดบริการทางการศึกษา สำหรับกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส

3.การคืนอำนาจการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียน และทุกกลุ่มในสังคม นั่นหมายความว่า พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถจัดการศึกษาให้บุตรหลาน ของตนเองได้ตามความพร้อมของครอบครัวโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

4.คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

5.การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

6.ครูและผู้บริหารการศึกษาให้เป็นมืออาชีพมากขึ้น

7.ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

8.สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

9.อุดมศึกษา

10.การศึกษาขั้นพื้นฐาน

อนึ่งนโยบายและมาตรการของรัฐในส่วนของกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ยังได้แสดงภาพรวมของการศึกษาโดยครอบครัวไว้ 2 ประการ คือ

1. การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นสิทธิโดยพื้นฐานตามธรรมชาติของบิดา มารดา และครอบครัว เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ ฝึกอบรม ให้บุตรหลานหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

2. การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งนอกเหนือจากที่รัฐ เอกชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอยู่ ซึ่งมีความหลากหลายในเรื่องปรัชญา ความคิด ทัศนะ ความเชื่อ ของแต่ละครอบครัว โดยจะต้องจัดตามหลักการและแนวการจัดการศึกษาที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้นเป็นหนึ่งในการศึกษาทางเลือก ที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ หรืออาจเรียกว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เช่นเดียวกับการได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งการศึกษาจะทำให้มนุษย์มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นในด้านต่าง ๆ ซึ่งความสำคัญข้างต้นทำให้มีนักเศรษฐศาสตร์ให้ความสนใจและความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human resources) มานานแล้ว ตั้งแต่ อดัม สมิท (Adam Smith) ซึ่งถือว่า คนหรือมนุษย์หรือแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญของการได้มาซึ่งความมั่งคั่งของประเทศชาติ และเน้นความจำเป็นของการแบ่งงานกันทำ (Division of labor) ต่อมาเมื่อประเทศต่าง ๆ หันมาพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อฟื้นฟูประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ก็มีนักเศรษฐศาสตร์ชื่อ โรเบิร์ต เอ็ม โซโลว (Robert M.Solow) ได้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงทุน และหลังจากนั้น ที ดับเบิ้ลยู ชูลส์ (T.W.Schultz) ชี้ให้เห็นว่า การลงทุนในการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการลงทุนทางการศึกษา ทำให้แรงงานมีประสิทธิภาพในการผลิตมากขึ้นและผลผลิตโดยรวมก็จะเพิ่มขึ้นด้วย (เทียนฉาย กีระนันท์, 2530.)

จากแนวคิดของชูลส์ได้ก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ และนำไปสู่การพัฒนาวิชาเศรษฐศาสตร์แขนงใหม่ที่เรียกว่าเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ (Economics of Human Resources) ซึ่งบางครั้งก็เรียกว่า เศรษฐศาสตร์การศึกษา (Economics of Education) ซึ่งการศึกษาในยุคปัจจุบันถูกจัดให้เป็นการศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (Education is life) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ที่ประกอบด้วยการศึกษาตามระบบที่มีรูปแบบ (Formal Education) การฝึกอบรม (Training) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (เล่มเดิม)

แม้ตามหลักเศรษฐศาสตร์จะถือว่าการศึกษาเป็นสินค้าสาธารณะ (Public Goods) ชนิดหนึ่ง แต่เนื่องจากการศึกษาเป็นสินค้าที่แต่บุคคลสามารถซื้อหาได้เอง และผลของการได้รับศึกษาก็เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ถ้าหากประชาชนในประเทศมีการศึกษามากขึ้นก็จะส่งผลให้ประเทศดีขึ้น ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสินค้ากึ่งสาธารณะ (Quasi Public Goods) รายจ่ายทางการศึกษาจึงถือเป็นการลงทุน เพราะการศึกษาเป็นการเพิ่มความรู้ ทักษะ ความชำนาญ ทำให้ศักยภาพของแต่ละคนสูงขึ้น ซึ่งหมายความว่า แต่ละคนจะมีทุนของตัวเองมากขึ้น การลงทุนทางการศึกษาจึงเป็นการเพิ่มทุนของมนุษย์ (Human Capital) (เทียนฉาย กีระนันนท์, เล่มเดิม.)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาครัฐให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมากทั้งนี้ได้ออกกฎหมายให้บุคคลมีหน้าที่ได้รับการศึกษาและอบรม ฉะนั้นพ่อ แม่ ผู้ปกครองจึงต้องส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาที่รัฐเป็นผู้จัดให้ ที่เรียกว่าการศึกษาภาคบังคับ หรือการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนไม่น้อยกว่า 12 ปี ถ้าหากพ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ส่งบุตรหลานให้เข้ารับการศึกษาข้างต้นแล้วถือว่าทำผิดต่อกฎหมาย และในปัจจุบันได้มีการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น ซึ่งมีสาระสำคัญประการหนึ่งที่ระบุว่า พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สามารถจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเองได้ ทำให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งที่มีความเชื่อมั่น และมีแนวทางการดำรงชีวิตของตนเอง จัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนหรือเรียกว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แทนการส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษาในระบบที่รัฐจัดให้ ซึ่งไม่ว่าการลงทุนทางการศึกษาจากภาครัฐ และการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ล้วนเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้มีทักษะ ความรู้ ความสามรถ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ปรากฏการณ์ของการศึกษา
2) วิธีการศึกษาปรากฏการณ์
3) การประมวลผลข้อมูล
4) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ปรากฏการณ์ของการศึกษา

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวตามทัศนะของ พ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว รวมถึงวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พร้อมทั้งเสนอแนะกรอบนโยบายและมาตการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อให้การศึกษาโดยครอบครัวมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย ซึ่งมีปรากฏการณ์ของการศึกษา ดังนี้

1.1 ประชากร (Population)

สำหรับประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ให้รายชื่อไว้กับสถาบันบ้านเรียนไทย ซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนเครือข่ายการศึกษาโดยครอบครัว โดยรวบรวมไว้ในรายชื่อเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน จำนวน 38 ครอบครัว (รายชื่อของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวของเครือข่ายบ้านเรียนอยู่ในภาคผนวก จ)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ให้รายชื่อไว้กับสถาบันบ้านเรียนไทย ที่รวบรวมไว้ในรายชื่อเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน จำนวน 7 ครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 ครอบครัวนั้นเป็นครอบครัวที่ให้ข้อมูลสำคัญเนื่องจากมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี ทำให้ทราบและเข้าใจปัญหาของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวระดับหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันจัดการศึกษาโดยครอบครัวและได้รับผลกระทบโดยตรงต่อร่างกฎกระทรวงฯที่จะประกาศบังคับใช้ ทั้งนี้ยังเป็นครอบครัวที่ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยเฉพาะเรื่องร่างกฎกระทรวงฯ

ดังนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีคุณสมบัติข้างต้นจึงเป็นครอบครัวที่มีความเหมาะสมที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัย เพราะจะทำให้ผลการศึกษาวิจัยเป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2. วิธีการศึกษาปรากฏการณ์

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เทคนิคในการเก็บข้อมูล

เทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยวิธีการผสมผสานหลายด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย

2.1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เป็นเอกสารที่ผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว เช่น ข้อมูลรายชื่อพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยไม่ต้องเสียเวลาในการซักถาม เพราะเป็นข้อมูลที่มีหลักฐานบันทึกไว้แล้วโดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบแล้วว่าเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบันใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

2.1.2 ติดตามข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น สถาบันบ้านเรียนไทย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(สกศ.) ฯลฯ รวมทั้งการเข้าร่วมฟังสัมมนาและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมาสนับสนุนการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและการติดตามข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ รวมถึงการเข้าร่วมฟังสัมมนาและการร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่สำคัญอย่างครบถ้วนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เพื่อศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงฯ ตามทัศนะคติของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.1.3 การสำรวจ (Survey) ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวว่ามีทัศนะคติอย่างไรต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ผู้วิจัยศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้พ่อ แม่ ผู้ปกครองข้างต้นจะต้องเป็นผู้ที่สนใจและยินดีให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างกรอบคำถามในการสัมภาษณ์โดยนำสาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาใช้เป็นกรอบในการสร้างคำถาม โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวว่าสอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งคำถามเป็น 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1เป็นคำถามเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการอนุญาตและเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครัว ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินการเรียนรู้โดยครอบครัว ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาและการออกหลักฐานการศึกษา ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบ ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 7 เป็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 3 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด (Open Question) ที่ให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ได้แสดงข้อเสนอแนะด้านนโยบายและมาตรการที่ควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.2.1 การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยจะแนะนำตัวผู้วิจัยกับพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครัว

2.2.2 การสัมภาษณ์แบบลึก(Depth Interview) ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์หลังจากการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการเสร็จสิ้นแล้ว โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์พ่อหรือแม่ หรือผู้ปกครอง ที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งเป็นผู้ที่มีข้อมูลและความรู้ในเรื่องที่จะให้สัมภาษณ์อย่างแท้จริง โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวในประเด็นที่ต้องการศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างกรอบในการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้า

2.3 เทคนิคการวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ ดังนี้ คือ

2.3.1 การวิเคราะห์แบบองค์รวม (Holistic Analysis) โดยพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างครบถ้วนในลักษณะของการบูรณาการรวมหน่วย (Integration) (วารสารศูนย์บริการวิชาการ. 2543 : 10 ; อ้างอิงมาจาก สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2543) โดยข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ ดังนี้

2.3.1.1 การจำแนกข้อมูลระดับจุลภาค ได้แก่ การจำแนกข้อมูลระดับกลุ่มคำหรือประโยค หรือการวิเคราะห์กลุ่มคำ ว่ามีเนื้อหาสัมพันธ์กับแนวคำถามในการสัมภาษณ์อย่างไร ซึ่งการจำแนกข้อมูลระดับจุลภาคข้างต้นจะพบความสัมพันธ์ 3 รูปแบบ คือ

1. กลุ่มคำหรือคำตอบมีความสัมพันธ์กับคำถามในแง่บวก
2. กลุ่มคำหรือคำตอบมีความสัมพันธ์กับคำถามในแง่ลบ
3. กลุ่มคำหรือคำตอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคำถามในแง่บวกหรือลบ

ความสัมพันธ์ทั้ง 3 รูปแบบข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งกลุ่มข้อมูลได้ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.3.1.2 การแบ่งกลุ่มข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาแบ่งกลุ่มตามลักษณะของข้อมูลที่แสดงความสัมพันธ์ทั้ง 3 แบบคือ กลุ่มคำหรือคำตอบมีความสัมพันธ์กับคำถามในแง่บวก ,กลุ่มคำหรือคำตอบมีความสัมพันธ์กับคำถามในแง่ลบ และกลุ่มคำหรือคำตอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคำถามในแง่บวกหรือลบ เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มข้อมูลที่ใช้ศึกษาวิจัย

ทั้งนี้การวัดความสอดคล้องของข้อมูลนั้นจะเป็นลักษณะของการตีความและสังเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างความหมายของข้อมูลกับความรู้ทางทฤษฎีของผู้วิจัยในการอธิบายโครงสร้างรายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของเหตุการณ์โดยเน้นหนักในความเป็นไปได้ของเหตุการณ์และความสอดคล้องกับหลักการทางตรรกวิทยาเชิงอุปนัย (induction) (วารสารวิทยาการจัดการ. 2541 ; 15)

2.3.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้แบ่งกลุ่มแล้วมาวิเคราะห์ในส่วนของเนื้อหาว่ามีเหตุผลอย่างไรทำให้มีทัศนะคติอย่างนั้น โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

2.3.2.1 วิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลแต่ละกลุ่มว่าเป็นอย่างไร

2.3.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาหาความเหมือนหรือความต่าง

2.3.2.3 ข้อมูลที่เหมือนหรือต่างกันแสดงให้ผู้วิจัยทราบว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวคิดหรือทัศนะคติแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร

2.3.3 การสรุปข้อมูล นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์เนื้อหาไว้แล้วมาสร้างข้อสรุป โดยการสร้างข้อสรุปจากการหาลักษณะร่วมและแตกต่างกันของข้อมูลในแต่ละคำถาม และของแต่ละกลุ่มคำถาม เช่น คำถามเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการ, คำถามเกี่ยวกับการอนุญาตและเพิกถอนการจดทะเบียนฯลฯ รวมถึงการหาข้อสรุปร่วมกันในภาพรวมของคำถามในการสัมภาษณ์ทั้งหมด

3. การประมวลผลข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการประมวลข้อมูล ดังนี้ คือ

1. การนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกข้อมูลระดับจุลภาคพร้อมทั้งเรียบเรียงและจัดกลุ่ม
2. การตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูล
3. การสรุปข้อมูลใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากข้อมูล โดยการจำแนกข้อมูลและวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูล และในส่วนของการสำรวจใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ซึ่งสถิติดังกล่าวเป็นสถิติที่บรรยายคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา (ยุทธพงษ์ กัยวรรณ์, 2543 : 144 ; อ้างอิงจาก บุญธรรม จิตอนันต์, 2540 : 78) และผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงบรรยาย ดังนี้

4.1 การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง (Measures of central tendency) เพื่อวัดหาค่าหนึ่งค่าที่ใช้เป็นตัวแทนของกลุ่ม (เล่มเดิม) โดยงานวิจัยชิ้นนี้ จะใช้ฐานนิยม (Mode) ในการหาความคิดเห็นหรือทัศนะคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ซึ่งค่าฐานนิยมจะเป็นค่าของข้อมูลที่มีความถี่มากที่สุดในข้อมูลชุดหนึ่ง ซึ่งอาจมีหลายค่าที่มีความถี่เท่ากัน และเราเรียกฐานนิยมที่มีค่าเดียวว่า Umimodal ถ้าฐานนิยมมี 2 ค่า เรียกว่า Bimodal และถ้าหากว่ามีฐานนิยมมากกว่า 2 ค่า เรียกว่า Mulitimodal (เล่มเดิม)

4.2 การสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยายมาวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูลและสร้างข้อสรุป

บทที่ 4
การนำเสนอผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัว : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการ
2. ผลการศึกษาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1. ผลการวิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการ

จากกรอบนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว อันได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอได้ดังตาราง 4.1 ดังนี้

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์กรอบนโบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

กรอบนโยบายและมาตรการ	เนื้อหาสาระสำคัญ	ประเด็นหลัก
1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540		
1.1 มาตรา 43	บุคคลย่อมมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	ประชาชนพลเมืองไทยทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการรับการศึกษาตั้งแต่ ป.1-ม.3 ที่เรียกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยรัฐเป็นผู้จัดให้
1.2 มาตรา 69	บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการ เสียภาษี รับการศึกษา ฯ	กฎหมายกำหนดว่าเป็นหน้าที่ที่บุคคลจะต้องรับการศึกษา แสดงว่าจะต้องเรียนหนังสือไม่เช่นนั้นถือว่าไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

ตาราง 2 (ต่อ)

กรอบนโยบายและมาตรการ	เนื้อหาสาระสำคัญ	ประเด็นหลัก
1.3 มาตรา 81	รัฐต้องการให้การสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้และคุณธรรม และจัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม	กฎหมายกำหนดให้รัฐจัดทำกฎหมายการศึกษาขึ้น ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาและพลพวงของการปฏิรูปคือมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น และนอกจากนี้รัฐยังต้องให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาที่นอกเหนือจากรัฐ เช่น การจัดการศึกษาโดยครอบครัว
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 2.1 มาตรา 12	นอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กร มีสิทธิ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง	บุคคล ครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การศึกษาที่ไม่น้อยกว่า 12 ปีได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎกระทรวง
2.2 มาตรา 13 และ 14	บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคล ครอบครัว มีสิทธิ์ได้รับประโยชน์ ดังนี้ 1. การสนับสนุนภาครัฐในการให้การศึกษาแก่ผู้อยู่ในความดูแล 2. เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3. ลดหย่อน หรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด	การจัดการศึกษาโดยครอบครัวถือว่าเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งซึ่งควรได้รับสิทธิตามควรแก่กรณี
2.3 มาตรา 15	การศึกษามี 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ, การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการผสมผสานการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ซึ่งมีความยืดหยุ่น โดยเน้นศักยภาพของผู้เรียนทั้งนี้อาจมีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวิธีการไว้แล้วก็ได้แล้วแต่ละครอบครัว

ตาราง 2 (ต่อ)

กรอบนโยบายและมาตรการ	เนื้อหาสาระสำคัญ	ประเด็นหลัก
2.4 มาตรา 34	คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่พิจารณานโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งสนับสนุน ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะถือว่าเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่ง
2.5 มาตรา 37	การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา	การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องมีความผูกพันกับเขตพื้นที่การศึกษา
2.6 มาตรา 53	ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้กรอบการบริหารของสภาวิชาชีพ ซึ่งสาระสำคัญข้างต้นไม่ได้บังคับแก่บุคคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย	พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว สามารถจัดการศึกษาได้โดยไม่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพ เช่น ใบประกอบวิชาชีพครู
4. ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน		
3.1 ความมุ่งหมายและหลักการ	ผู้จัดการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยอาจเป็นผู้สอนหรือผู้อำนวยให้เกิดการสอน โดยไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบการศึกษาเหมือนในระบบ เพื่อเป็นทางเลือกของแต่ละครอบครัว	พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สามารถจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้เพราะเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น
3.2 การอนุญาตและการเพิกถอน	ต้องขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตการศึกษาที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่โดยยื่นหลักฐานประกอบ 4 อย่าง คือ แผนที่ตั้งของครอบครัว,สำเนาทะเบียนบ้าน,หลักฐานวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหลักฐานเทียบเคียง และแผนการจัดการศึกษา ส่วนการเพิกถอนเป็นไปตามมติของคณะ	จะต้องขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตโดยมีหลักฐานประกอบ4 อย่างดังกล่าว ซึ่งการจัดการศึกษาข้างต้นจะอยู่ในความดูแลของสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่และมีอำนาจเพิกถอนการจัดการศึกษาได้ถ้าหากพิจารณาแล้วเห็นว่าพ่อ แม่ ไม่สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งการเพิกถอน

ตาราง 2 (ต่อ)

กรอบนโยบายและมาตรการ	เนื้อหาสาระสำคัญ	ประเด็นหลัก
	กรรมการเขตพื้นที่การศึกษา	จะใช้ดุลพินิจของบุคคลหลายคน ต่างจากการขออนุญาตที่ใช้ดุลยพินิจของบุคคลคนเดียว
3.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้	จะต้องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติโดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริงซึ่งถือว่าเป็นการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
3.4 การวัดและการประเมินผลโดยพ่อ แม่ ผู้ปกครอง	พ่อ แม่ ผู้ปกครอง จะต้องเป็นผู้ประเมินผลโดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	พ่อแม่ จะต้องประเมินผลและจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ของเด็กซึ่งไม่ชัดเจนว่ารายละเอียดว่าต้องประเมินด้านใดบ้าง
3.5 การประเมินผลและออกหลักฐานการศึกษา	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่ออกหลักฐานการศึกษาทั้งนี้จะจัดให้มีการประเมินผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	สำนักงานเขตจะออกหลักฐานการศึกษาให้แต่ต้องมีการประเมินผลก่อนซึ่งไม่ชัดเจนในเรื่องรายละเอียดและหลักเกณฑ์ในการประเมิน
3.6 การส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ	ให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ตรวจสอบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม ตรวจสอบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและองค์กรเครือข่ายการศึกษาข้างต้น	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวทั้งนี้จะมีหน่วยงานกลางคอยควบคุมดูแลคุณภาพการดำเนินงาน
3.7 สิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง	ได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ในการจัดการศึกษาพร้อมทั้งได้รับงบประมาณทางการศึกษาตามความจำเป็นและได้รับเงินอุดหนุนตามความเหมาะสม	พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวจะได้รับสิทธิประโยชน์เหมือนการศึกษาในระบบ

จากตาราง 2 ข้างต้นผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยแสดงสาระสำคัญและวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญไว้ข้างต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ในลำดับต่อไป

3. ผลการศึกษาการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว พร้อมทั้งศึกษาข้อเสนอแนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่มีต่อร่างกฎกระทรวงฯ ดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 7 ครอบครัวที่สนใจและยินดีให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย และการให้สัมภาษณ์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองข้างต้นนั้นเป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคลซึ่งอาจมีการกล่าวอ้างอิงถึงบุคคลที่สามในการให้ข้อมูลในบางช่วง ดังนั้นเพื่อให้เกียรติผู้ให้ข้อมูลและเพื่อความเหมาะสม ผู้วิจัยจึงขอใช้นามสมมุติกับพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะแสดงรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

ครอบครัว ก (นามสมมติ)

ครอบครัว ก ได้แสดงความเห็นที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเห็นด้วยกับความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาดังกล่าวอาจจะเป็นผู้สอนหรืออำนวยให้เกิดการสอนก็ได้ซึ่งตนเองจะเป็นผู้สอนลูกเองส่วนความรู้อย่างอื่นที่ลูกอยากเรียนแต่ตนไม่สามารถสอนได้ตนก็ต้องอำนวยหรือเอื้อให้ลูกได้เรียนรู้เพราะลูกสนใจเรื่องเทคโลยีมาก เช่น คอมพิวเตอร์ ซึ่งการจัดการศึกษาให้ลูกได้เน้นความสนใจของลูกเป็นหลักซึ่งไม่มีรูปแบบการการจัดการศึกษาเหมือนในระบบเพราะเปลี่ยนไปตามความสนใจของผู้เรียนและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการที่ร่างกฎกระทรวงฯ ระบุว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่นั้นเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวในทางปฏิบัติอาจเปิดช่องว่างให้กับผู้เกี่ยวข้องแสวงหาผลประโยชน์ต่อพ่อ แม่ ผู้ปกครองได้ กรณีหลักฐานทั้ง 4 อย่างที่ต้องจัดหาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคือแผนที่ตั้งของครอบครัว, สำเนาทะเบียนบ้าน, วุฒิการศึกษาของผู้จัด และแผนการศึกษา ตนเอง

เห็นว่าแผนที่ตั้งของครอบครัวและสำเนาทะเบียนบ้านจัดหาให้ได้ไม่ได้ลำบากอะไร และหลักฐานการศึกษาของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ระบุว่าจะต้องจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือประสบการณ์ที่เทียบเคียงได้ ตนเห็นว่าไม่จำเป็นเพราะพ่อ แม่ ที่ต้องการจัดการศึกษาให้ลูกอาจมีสาเหตุหรือปัจจัยหลายประการแตกต่างกันไป ถ้าพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีวุฒิการศึกษาที่ต่ำกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่มีฐานะดีสามารถจ้างครูมาสอนแทนก็ได้ เพราะความมุ่งหมายและหลักการของร่างกฎกระทรวงระบุว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นรับผิดชอบจัดการศึกษาให้บุตรโดยอาจเป็นผู้สอนหรืออำนวยการสอนก็ได้ และหลักฐานอันสุดท้ายคือแผนการศึกษาที่ต้องจัดทำให้สำนักงานเขตพื้นที่นั้นเห็นว่าการสอนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามความสนใจของเด็ก ซึ่งแผนการสอนที่จัดทำให้สำนักงานเขตอาจจะไม่ใช่แผนการสอนที่ใช้ในปัจจุบันซึ่งเท่ากับว่าแผนที่จัดทำนั้นไม่เป็นประโยชน์เลยในแง่การตรวจสอบ

กรณีที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจในการเพิกถอนการจัดการศึกษาของพ่อ แม่ นั้นไม่มีความชัดเจนในเรื่องมาตรฐานการวัดว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองจัดการศึกษาไม่ได้คุณภาพ หรือไม่ได้มาตรฐาน เป็นการมองคนละมุมระหว่างพ่อ แม่ กับบุคคลการของรัฐ ทั้งนี้อาจจะกันพ่อ แม่ บางประเภทที่ต้องการจะจัดการศึกษาดังกล่าวก็ได้ ซึ่งการเพิกถอนจะต้องใช้ดุลพินิจของบุคคลหลายคนก็เป็นการดีที่จะได้มีการถ่วงดุลอำนาจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้น

กรณีการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรเป็นผู้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของลูกอยู่เสมอเพื่อจะได้รู้ถึงพัฒนาการของลูกส่วนการจัดทำรายงานการประเมินผลให้สำนักงานเขตพื้นที่อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ตนเองคิดบ่อยเกินไปซึ่งระบุว่าอย่างน้อยอาจจะมากกว่า 1 ครั้งก็ได้ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กตนเองเคยจัดทำให้ขณะที่ลูกศึกษาอยู่ระดับ ป.3 จำนวน 1 ครั้งและขณะเรียนอยู่ระดับ ป.6 จำนวน 1 ครั้ง

กรณีการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเป็นหน่วยงานที่ออกหลักฐานการศึกษาให้ถือว่าดีเพราะพ่อแม่ ผู้ปกครองจะได้ติดต่อกับหน่วยงานของภาครัฐได้สะดวกขึ้น ซึ่งการออกหลักฐานดังกล่าวจะต้องนำเด็กไปประเมินผลตามมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเครื่องมือที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ตนเองมีความเห็นว่าประเมินบ่อยเกินไป และเห็นด้วยกับกรณีที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ต้องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตร สามารถนำเด็กเข้าศึกษาต่อในระบบได้โดยนำผลการเรียนที่สะสมไว้มาเทียบโอน แต่การจะเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ ผู้ปกครอง แล้วให้ส่งเด็กเข้าศึกษาต่อในระบบไม่สมควรแต่ควรให้ระยะเวลาพ่อแม่ปรับตัวในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจนกระทั่ง พ่อแม่ ผู้ปกครองเหล่านั้นเข้าใจและจัดการศึกษาดังกล่าวได้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

กรณีการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบรวมถึงสิทธิประโยชน์ของพ่อแม่ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ตนเองเห็นด้วยและควรให้ดำเนินการให้ใช้ในทางปฏิบัติได้จริงเพราะปัจจุบันตนเองพบว่า ห้องสมุดที่เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และเด็ก มีน้อยเกินไป อีกทั้งหนังสือเก่าและล้าสมัย ประกอบกับลูกของตนเองสนใจเรื่องเทคโนโลยีมากทั้งนี้หนังสือในห้องสมุดล้าสมัยไม่ทันกับความรู้ในปัจจุบันครั้นพาลูกไปร้านหนังสือพบว่าหนังสือเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มีราคาแพงและบางเล่มปิดผนึกไม่สามารถเปิดดูได้ว่าข้างในมีเนื้อหาเหมาะสมกับลูกหรือไม่ ถ้าไปหาดูเนื้อหาในห้องสมุดก็ไม่มีเพราะเป็นหนังสือใหม่ ดังนั้นจึงอยากให้รัฐส่งเสริมให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองเข้าถึงองค์ความรู้ให้มากที่สุด พร้อมทั้งส่งเสริมแหล่งเรียนรู้อื่นนอกเหนือจากห้องสมุดด้วย เช่น พิพิธภัณฑ์ เพราะตั้งอยู่ไกลการเดินทางไปลำบาก ขณะนี้ในปัจจุบันโรงเรียนในระบบทั้งครูและนักเรียนจะได้รับบริการอินเตอร์เน็ตซึ่งอยากให้รัฐส่งเสริมพ่อ แม่ ผู้ปกครองด้านดังกล่าวบ้างเพราะจะช่วยบรรเทาค่าใช้จ่ายของพ่อ แม่ ผู้ปกครองได้ส่วนหนึ่ง และสุดท้ายอยากให้รัฐให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีความสามารถเฉพาะทางด้วย

ครอบครัว ข (นามสมมติ)

ครอบครัว ข ได้แสดงความเห็นที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเห็นด้วยกับความมุ่งหมายและหลักการ เพราะการจัดการศึกษาให้ลูกบางอย่างเราไม่สามารถสอนได้ก็ต้องหาครูมาสอน เช่น การเรียนดนตรีไทย ทั้งนี้การจัดการศึกษาให้ลูกนั้นต้องมีรูปแบบของตัวเองและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละครอบครัว ไม่ใช่เอาเด็กออกมาจากโรงเรียนและมาสอนเองโดยมีความเข้าแบบผิด ๆ อย่างเช่นภายใน 1 ปีเราต้องประเมินว่าเราทำอะไรได้หรือไม่ได้บ้างซึ่งโดยสรุปแล้วการศึกษาโดยครอบครัวจะมีความยืดหยุ่นมาก ส่วนการที่ร่างกฎกระทรวงระบุว่าต้องขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาตนเห็นด้วยในหลักการ แต่ในทางปฏิบัติแล้วหน่วยงานของภาครัฐมีความพร้อมแล้วหรือยัง เพราะการดูแลการศึกษาในภาคบังคับก็ไม่ทั่วถึงแล้วการศึกษาโดยครอบครัวซึ่งมีความหลากหลายมากการดำเนินการย่อมทำได้ลำบากกว่า และบุคคลากรที่มีหน้าที่ดูแลมีความรู้เรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเพียงพอแล้วหรือยัง และหลักฐานประกอบที่ต้องยื่นทั้ง 4 อย่าง คือ แผนที่ตั้งของครอบครัว, สำเนาทะเบียนบ้าน, วุฒิการศึกษาของผู้จัด และแผนการศึกษา ตนเองเห็นด้วยโดยเฉพาะแผนการศึกษาควรรณรงค์ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเขียนหลักสูตรเพราะเป็นการตรวจสอบผู้จัดการศึกษาไปในตัวด้วย

กรณีการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไม่มีความชัดเจนในเรื่องบุคคลที่จะมาตรวจสอบว่าเป็นใครมีความรู้ระดับไหน และหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นอย่างไร ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นความสนใจของลูกเป็นหลักหรือยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่ตนเองเห็นว่าการศึกษาในระบบไม่สามารถทำได้เพราะเป็นการศึกษาที่มีหลักการและแผนการสอนที่ตายตัว และกรณีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ใช้หลักสูตรของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นเป็นไปไม่ได้เพราะลูกเป็นเด็กมีความสามารถพิเศษอยู่สูงกว่าเกณฑ์ และยิ่งไม่สอดคล้องในแง่การประเมินผลที่ระบุว่าต้องใช้หลักเกณฑ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยและครอบครัวของตนเองนั้นเห็นว่าพ่อ แม่ ควรจัดทำรายงานการประเมินผลการเรียนของลูกปีละ 2 ครั้งซึ่งเป็นการตรวจสอบตัวผู้จัดเองด้วย กรณีการออกหลักฐานการศึกษาเห็นว่าหน่วยงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนก็เพียงพอและเหมาะสมกว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะจัดให้มีการประเมินผลด้วยเครื่องมือที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งก็เห็นด้วยแต่ในทางปฏิบัติจะดำเนินได้มีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน

กรณีที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ต้องการจัดการศึกษาให้ลูกควรจะส่งเสริมเด็กเหล่านั้นให้มีทางเลือกมากขึ้นนอกจากการเข้าศึกษาต่อในระบบ เช่น การจัดการเรียนรู้สู่ชุมชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับวุฒิการศึกษาแต่อย่างใด แต่เน้นให้นำความรู้มาใช้ในชีวิตจริงได้มากกว่า และไม่เห็นด้วยกับการที่จะเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพราะไม่ชัดเจนในเรื่องหลักเกณฑ์การประเมิน

กรณีการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบ พร้อมทั้งสิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ตนเองเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าสมควรดำเนินการ และควรเพิ่มทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองและเด็ก เช่น ห้องสมุด ส่วนแหล่งความรู้อื่น เช่น พิพิธภัณฑ์ซึ่งปัจจุบันตรวจสอบแล้วว่าในกรุงเทพมีกว่า 50 แห่ง แต่ไม่เปิดให้เข้าชมหรือต้องเข้าชมเป็นกลุ่มซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงองค์ความรู้อย่างยิ่ง ทั้งนี้ต้องการให้รัฐเผยแพร่ความรู้ด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ถูกต้องให้ประชาชน และลงมาดำเนินการด้วยความเข้าใจ เพราะพ่อ แม่ ผู้ปกครองดังกล่าวช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐ เนื่องจากเด็กแต่และคนจะได้รับงบประมาณจากรัฐปีละประมาณหมื่นกว่าบาทในการเข้ารับการศึกษา ตนเองจึงอยากให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐด้วยเช่นกัน

ครอบครัว ค (นามสมมติ)

ครอบครัว ค ได้แสดงความเห็นที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นมากเพราะศักยภาพของเด็กมีการเคลื่อนไหวและร่างกายก็เป็นเครื่องมือของจิต ซึ่งเด็กในวัยประถมควรได้รับการเลี้ยงดูหรือได้รับความรู้จากพ่อ แม่ ผู้ปกครองหรือครอบครัวจึงจะเหมาะสม ดังนั้นจึงเห็นด้วยถ้าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยผู้อำนวยการเขตการศึกษามีอำนาจในการรับหรือไม่รับจดทะเบียน แต่ในทางปฏิบัติไม่รู้ว่าจะมีบุคลากรที่มีความรู้ด้านดังกล่าวเพียงพอหรือไม่ ส่วนหลักฐานประกอบการขออนุญาตทั้ง 4 อย่าง คือ แผนที่ตั้งของครอบครัว, สำเนาทะเบียนบ้าน, หลักฐานการศึกษาของผู้จัด และแผนการศึกษา ตนก็ยินดีจัดหาให้

กรณีการเพิกถอนของคณะกรรมการเขตพื้นที่นั้นตนเองเห็นว่าไม่ได้ระบุชัดเจนว่าใช้มาตรฐานอย่างไร ฉะนั้นไม่ว่าอย่างไรก็ตามตนเองก็ยังจะจัดการศึกษาโดยครอบครัวอยู่เพราะกฎหมายอนุญาตให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ เมื่อจัดการศึกษาลักษณะดังกล่าวแล้วลูกมีความสุข และมีความได้เปรียบกว่าเด็กในวัยเดียวกันที่ศึกษาในระบบที่รัฐจัดให้ กรณีการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตนมองว่าเป็นเรื่องการเอาชนะของคนของรัฐมากกว่าซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นต้องมีแบบแผนและยืดหยุ่นได้ตามเด็กซึ่งอาจทำตามระบบบ้าง แต่ต่างกันที่ขั้นตอน ทั้งนี้การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่ระบุให้พ่อ แม่ วัดและประเมินให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นตนเองไม่เห็นด้วย เพราะการจัดการศึกษาให้ลูกเน้นให้ลูกช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิต กรณีการให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองจัดทำรายงานการประเมินการเรียนรู้ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้นเห็นด้วย เพราะปัจจุบันก็จัดทำให้หมู่บ้านเด็กโดยจัดทำตามความถนัดของตนเอง แต่อยากทราบรายละเอียดว่าสำนักงานฯกำหนดรายละเอียดของรายงานอย่างไร

กรณีที่สำนักงานเขตการศึกษาจะเป็นหน่วยงานที่ออกหลักฐานการศึกษาให้เด็กก็ไม่ได้ขัดข้องอะไร แต่ไม่เห็นด้วยว่าจะต้องจัดให้มีการประเมินเด็กด้วยเครื่องมือที่หลากหลายตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะเหมือนพ่อ แม่ ผู้ปกครองทำหน้าที่แทนรัฐในการสอนให้เหมือนในระบบเพื่อที่จะนำเด็กมาสอบเหมือนในระบบซึ่งมองว่าเป็นการกดดันเด็กเกินไป โดยปกติแล้วเด็กที่ศึกษาในระบบก็โดนกดดันแต่ยังมีเพื่อน ถ้าเด็กที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจัดการเรียนการสอนให้ถ้ากดดันก็จะไม่มีใครเลย

กรณีที่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ไม่ต้องการจะจัดการศึกษาให้ลูกต่อไปสามารถนำผลการเรียนรู้ของลูกที่ได้สะสมไว้มาเทียบโอนและเข้าศึกษาต่อในระบบได้ทันที ตนเองเห็นว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองแต่ละครอบครัวก็จะมีความคิดที่แตกต่างกัน การที่เราจัดการศึกษาให้ลูกไม่ได้หมายความว่าเราแยกเด็กออกจากสังคม ซึ่งเราแล้วแต่เด็ก เด็กมีอิสระในความคิด

กรณีการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบรวมถึงสิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งตนเองเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีแต่ต้องไม่ใช่การบังคับพ่อ แม่ว่าต้องไปอบรมให้เกิดความรู้เรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่ควรเป็นไปตามความสมัครใจและความเหมาะสมของแต่ละครอบครัวมากกว่า และสิ่งที่อยากให้รัฐส่งเสริมคือ ต้องการให้เผยแพร่การจัดการศึกษาโดยครอบครัวพร้อมทั้งให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างถูกต้อง และให้การยอมรับในทางปฏิบัติด้วยดีกว่าการตีกรอบพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว และอยากให้ส่งเสริมเด็ก ๆ ในเรื่องของกีฬา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่นกิจกรรมลูกเสือ

ครอบครัว ง (นามสมมติ)

ครอบครัว ง ได้แสดงความเห็นที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองสามารถจัดให้บุตรหลานได้เพราะกฎหมายของประเทศเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตรหลานสามารถจัดได้แต่ไม่ได้ระบุว่าต้องขออนุญาตใครก่อน ซึ่งผู้มีหน้าที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ไม่ชัดเจนในเรื่องคุณสมบัติว่ามีความรู้และความเข้าใจในการศึกษาดังกล่าวมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้ตนเองเห็นว่าร่างกฎกระทรวงฯ ดังกล่าวเป็นการจัดทำของกลุ่มบุคคลที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และผู้ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวก็ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำร่างดังกล่าวเพราะอำนาจการตัดสินใจเป็นของบุคคลกลุ่มเก่าแต่กฎหมายของประเทศยังเปิดกว้างอยู่ ฉะนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงสามารถจัดการศึกษาได้ด้วยตนเองโดยไม่ผิดต่อกฎหมาย กรณีการยื่นหลักฐานประกอบการขออนุญาตการจัดการศึกษาโดยครอบครัวทั้ง 4 อย่าง คือ แผนที่ตั้งของครอบครัว, สำเนาทะเบียนบ้าน, วุฒิการศึกษาของผู้จัด และแผนการศึกษา ตนเองเห็นด้วยโดยเฉพาะวุฒิการศึกษาของพ่อ แม่ ผู้ปกครองว่าต้องจบการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือประสบการณ์การศึกษาที่เทียบเคียงได้กับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ควรมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาความรู้ ฐานะของครอบครัว ด้วยเช่นกันในการที่จะให้เด็กอยู่ในความรับผิดชอบของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ในเรื่องการจัดการศึกษา กรณีการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยบุคคลกรของรัฐนั้นไม่เห็นด้วยเพราะไม่ชัดเจนในเรื่องการวัดการจัดการศึกษาเพราะการจัดการศึกษาดังกล่าวมีความหลากหลายมากจึงเป็นเรื่องยากที่จะตัดสินว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองจัดการศึกษาให้บุตรหลานของตนเองไม่มีคุณภาพ

กรณีการจัดกระบวนการเรียนรู้ตนเองได้เน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการศึกษาในระบบไม่สามารถทำได้เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในเรื่องต่างๆ เช่น ชนชั้น แต่ต้องใช้กฎเดียวกัน ซึ่งเด็กแต่ละคนใช้เวลาเรียนรู้ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเด็กเก่งไม่เท่ากัน โดยปัจจุบันเราใช้กรอบของเวลาเป็นเครื่องวัดเด็กว่าเด็กโง่ไม่เก่ง ซึ่งความจริงแล้วเด็กกำลังย่อยสลายความรู้ โดยเด็กแต่ละคนจะใช้เวลาไม่เท่ากัน จึงสรุปได้ว่าการศึกษาในระบบใช้วิธีการเรียนรู้ที่ผิด เช่น การสอนภาษาอังกฤษที่สอนให้เขียนก่อนแล้วค่อยพูดซึ่งเป็นการรู้ที่ยากที่สุด เพราะธรรมชาติภาษาพ่อแม่ของเรา เราก็จะพูดเป็นก่อนที่จะเรียนเขียนหรือเรียนทฤษฎี การศึกษาในระบบนั้นเป็นการศึกษาที่เน้นเนื้อหาสาระมากเกินไปไม่ได้ใส่ใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กซึ่งการเรียนรู้ที่ดีนั้นเด็กจะต้องได้รับการปูพื้นฐานในการต่อยอดองค์ความรู้ที่ดี และมีส่วนร่วม ไม่ใช่การท่องจำ ทั้งนี้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นตนจะนำมาพิจารณาก่อนว่าอันไหนเหมาะสมกับลูกมากที่สุด เพราะการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นต้องเข้าใจศักยภาพ ความพร้อม ภูมิหลัง และธรรมชาติของตัวเด็กให้มากที่สุด

กรณีการวัดและการประเมินผลโดยพ่อ แม่ ผู้ปกครองนั้นต้องวัดตามที่เรียนซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับหลักสูตรของการจัดการศึกษาพื้นฐานก็ได้ เพราะพ่อ แม่ก็จัดทำหลักสูตรเองได้จึงไม่ควรมากะเกณฑ์พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ว่าจะต้องวัดและประเมินผลให้เหมือนกับการศึกษาในระบบ กรณีที่สำนักงานเขตการศึกษาจะเป็นผู้ออกหลักฐานการศึกษาให้แต่ต้องประเมินผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่หลากหลายตนเองเห็นว่าไม่ชัดเจนในเรื่องการประเมินถ้าเป็นการตีกรอบมากเกินไปก็ไม่ต้องการหลักฐานการศึกษาดังกล่าว กรณีพ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ต้องการจัดการศึกษาให้ลูกต่อไปเด็กก็ควรได้รับการศึกษาในระบบที่รัฐเป็นผู้จัดให้

กรณีการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบรวมถึงสิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ตนเองนั้นไม่ขัดข้องเพราะเป็นส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำให้ลูกเรียนรู้ซึ่งลูกเป็นคนและเอาเทคนิคมาจัดการเอง ทั้งนี้ครอบครัว ง ยังได้แสดงความเห็นในเรื่องการศึกษาว่าต้องการเห็นโรงเรียนเอกชนเก็บค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้ต่ำกว่าปัจจุบันเพราะเป็นค่าใช้จ่ายที่แพงมาก ซึ่งครอบครัว ง เห็นว่าโรงเรียนเอกชนเหล่านั้นเห็นการศึกษาเป็นระบบพาณิชย์ คือจ้างครูที่ถูกที่สุดเพื่อที่จะสอนเด็กโดยให้เด็กจ่ายแพงที่สุด โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของเด็ก แต่คำนึงถึงภาพพจน์ของโรงเรียนมากกว่า

ครอบครัว จ (นามสมมติ)

ครอบครัว จ ได้แสดงความเห็นที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเห็นด้วยในเรื่องในเรื่องความมุ่งหมายและหลักการ เพราะตนก็จะสอนลูกเท่าที่สอนได้ ถ้าอันไหนสอนไม่ได้ก็ต้องให้คนอื่นสอน เช่น การเรียนรู้ในเรื่องดนตรี กรณีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ระบุให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตการศึกษานั้นตนเองไม่เห็นด้วยเพราะทางเขตจะมีความรู้เรื่องการจัดการศึกษาดังกล่าวมากน้อยอย่างไร และหลักฐานประกอบการขออนุญาตก็ไม่ได้ขัดข้องอะไรแต่สงสัยว่าถ้าครอบครัวไหนย้ายที่อยู่โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงหลักฐาน เช่น ทะเบียนบ้าน ครอบครัวเหล่านั้นจะมีปัญหาหรือไม่อย่างไร

กรณีที่สำนักงานเขตการศึกษามีอำนาจการเพิกถอนการจัดการศึกษาของพ่อ แม่ เพราะเห็นว่าไม่ได้มาตรฐานหรือไม่มีคุณภาพ มีหลักในการประเมินอย่างไรซึ่งตนเองเห็นว่าไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างจริงจัง กรณีการจัดกระบวนการเรียนรู้ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองนั้นขึ้นอยู่กับเป้าหมายของแต่ละบ้านว่าต้องการจัดการศึกษาเพื่ออะไร เช่น จัดการศึกษาให้ลูกระยะหนึ่งเพื่อเตรียมลูกเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าต่อไป หรือต้องการสอนให้ลูกสามารถช่วยเหลือตนเองและประกอบวิชาชีพตามความสนใจเองได้โดยไม่ได้เป็นลูกจ้างใคร ปัจจุบันครอบครัวของตนเองได้ฝากชื่อลูกไว้กับโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี ถึงเวลาโรงเรียนก็ส่งข้อสอบมาให้โดยเด็กไม่ต้องไปสอบที่ลพบุรี และหลักสูตรที่สอนลูกตนเองใช้ก็จะเป็นหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่นำมาปรับใช้เพราะไม่สันทัดถึงกับวางหลักสูตรเองได้ ทั้งนี้เห็นว่าการวัดผลการเรียนรู้ควรจะวัดตามที่เรียนไม่จำเป็นต้องใช้หลักเกณฑ์การประเมินผลเหมือนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรณีที่ระบุว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องจัดทำรายงานให้สำนักงานการศึกษานั้นตนเองเห็นว่าไม่ชัดเจนในเรื่องรายละเอียดที่ต้องจัดทำให้และเมื่อจัดทำให้แล้วภาครัฐจะนำรายงานการศึกษาดังกล่าวไปทำอะไรเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือหรือผู้จัด

กรณีการออกหลักฐานการศึกษานั้นตนเองเห็นว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของภาครัฐอยู่แล้วเพราะไม่เช่นนั้นหน่วยงานไหนจะมาออกให้ กรณีการประเมินผลการเรียนโดยหน่วยงานของรัฐนั้นในทางปฏิบัติแล้วจะทำได้ดีเพียงไรเพราะเด็กแต่ละคนจะมีความหลากหลายมากแต่สมควรที่จะต้องมีการประเมินผลจากภาครัฐเพราะเป็นหน่วยงานที่ต้องติดตามการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง กรณีที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวต่อไปสามารถนำผลการเรียนของเด็กมาเทียบโอนและให้เด็กศึกษาต่อในระบบได้ทันทีซึ่งตนเองเห็นด้วย กรณีการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ ผู้ปกครอง คนเองไม่เห็นด้วยเพราะพ่อ แม่ ผู้ปกครองกับหน่วยงานของรัฐอาจมีแนวความคิดเห็นไม่เหมือนกันได้ เป็นเรื่องยากที่จะประเมินว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองจัดการศึกษาไม่ได้คุณภาพหรือไม่ได้มาตรฐาน

กรณีการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบรวมถึงสิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ตนเองเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีเพราะจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างจริงจัง ซึ่งการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้นมีต้นทุนในการจัดสูง บางครอบครัวพ่อ แม่ ผู้ปกครองต้องเสียโอกาสในการทำงานเพราะต้องทำหน้าที่ดูแลลูกหรือสอนลูกและอำนวยให้เกิดการเรียนรู้ดังนั้นการส่งเสริม สนับสนุน รวมไปถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่พ่อแม่ ผู้ปกครองได้รับจังเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

ครอบครัว ฉ (นามสมมติ)

ครอบครัว ฉ ได้แสดงความเห็นที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องทราบแล้วว่าตนเองสามารถจัดได้หรือไม่ได้ซึ่งไม่ต้องให้ใครมาอนุญาตหรือไม่อนุญาตเพราะการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ไม่ต้องมีรูปแบบเหมือนการศึกษาในระบบเปลี่ยนแปลงตามผู้เรียนอยู่ตลอดเวลาแต่ไม่ใช่ให้ลูกอยู่ในกรอบของพ่อแม่ เพียงแต่พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถดูแลลูกได้ใกล้ชิดมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของครอบครัวที่มีอาชีพอิสระมาก ส่วนหลักฐานประกอบในการจัดการศึกษาดังกล่าวทั้ง 4 อย่างคือ แผนที่ตั้งของครอบครัว, สำเนาทะเบียนบ้าน, วุฒิการศึกษาของผู้จัด และแผนการศึกษา ครอบครัวของตนมีอยู่แล้วและพร้อมที่จัดหาให้ได้ แต่ไม่เห็นด้วยเรื่องการเพิกถอนการจัดการศึกษาเพราะเอามาตรฐานอะไรมาวัดว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่สามารถจัดการศึกษาให้ลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพในเมื่อเด็กแต่ละคนมีความสนใจและความถนัดที่แตกต่างกันไป แต่การใช้มติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาในการเพิกถอนก็ดีกว่าจะใช้ดุลพินิจของบุคคลเพียงคนเดียว

กรณีการวัดและการประเมินผลการเรียนของพ่อ แม่ ผู้ปกครองควรจะวัดตามที่สอนไม่ควรวัดตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพราะว่าเด็กบางคนสนใจและมีความสามารถล้ำหน้ากว่าบทเรียนมาก เพราะการจัดการศึกษาดังกล่าวทำให้เด็กได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถอย่างแท้จริง และการที่พ่อ แม่จะต้องจัดทำรายงานการประเมินผลการเรียนรู้ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้นไม่เห็นด้วยเพราะตนเองไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ลูก เพียงต้องการผลระยะยาวว่าให้ลูกเป็นคนดีของสังคม และเห็นว่าการศึกษานอกโรงเรียนก็เพียงพอแล้วเรื่องวุฒิการศึกษา เพราะหลักฐานบางอย่างก็จำเป็นบางอย่างก็ไม่จำเป็นเพราะสอนให้ลูกเป็นเจ้าของธุรกิจของตัวเองไม่ได้ให้เป็นลูกจ้างใคร ปัจจุบันก็ทำรายงานการเรียนรู้ของลูกส่งให้โรงเรียนหมู่บ้านเด็กซึ่งจัดทำตามความสะดวกของครอบครัว และสิ่งหนึ่งของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวคือ

จะต้องไม่ลืมว่าจะต้องให้ลูกได้รับความรู้ใหม่มากมาก โดยสอนให้อดทนต่อความผิดพลาดแล้วกล้าที่จะลองใหม่ เพื่อการมีพัฒนาการที่ดีขึ้นและพาลูกไปปฏิบัติธรรมที่วัดทุกอาทิตย์ พร้อมทั้งสอนให้ลูกมีความกตัญญู ยอมรับในสิ่งที่ไม่ได้ดั่งใจ มีเหตุมีผล ซึ่งตนเองใช้ธรรมชาติความเป็นแม่กระตุ้นให้ลูกให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ มากขึ้นตามความสนใจของลูก ซึ่งทำให้พี่ต้องค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ มากขึ้นอยู่ตลอดเวลาเรียกว่ามีการเรียนรู้ไปพร้อมกับลูกเลย

กรณีพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่ไม่ต้องการจะจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้ลูกต่อเด็กก็ควรได้รับการศึกษาในระบบตามปกติ แต่ไม่ควรเพิกถอนการจัดการศึกษาของพ่อ แม่ เมื่อไม่ชัดเจนในเรื่องมาตรฐานในการสอน

กรณีการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบรวมถึงสิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งตนเองว่าเป็นสิ่งที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวต้องการอย่างมากแต่ไม่ต้องการให้มีกฎเกณฑ์อะไรกับพ่อ แม่ มากนักเช่นบังคับให้ไปอบรมเรื่องต่างๆ ซึ่งควรให้เป็นไปตามความสนใจและความเหมาะสมของแต่ละครอบครัวมากกว่าและอยากให้เด็กที่เรียนอยู่กับบ้านได้เข้าไปใช้สถานที่ต่างๆ ในโรงเรียนได้บ้าง เช่น สนามกีฬา ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ ห้องสมุด

ครอบครัว ซ (นามสมมติ)

ครอบครัว ซ ได้แสดงความเห็นที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาที่มาจากความรักความอบอุ่นของคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นพ่อ แม่ พี่ ป้า น้า อา ฯ ซึ่งถือว่าชีวิตคือการศึกษาและการศึกษาก็คือชีวิต และมีมิติเป็นของตัวเอง ดังนั้นพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวควรจะมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงของการจัดการศึกษาข้างต้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งตนมองว่าการศึกษามีความคืบหน้าหรือมีการพัฒนาไปไกลมาก สภาการศึกษาควรจะมีการผลักดัน ไม่ใช่ให้บุคคลที่รู้เรื่องการศึกษาไม่ละเอียดพอมาจัดทำเรื่องการศึกษา การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาที่สะท้อนความเป็นจริง ภาครัฐควรทำความเข้าใจอย่างถูกต้องโดยเปิดโอกาสให้บุคคลกลุ่มต่างๆ แสดงทัศนะคติได้อย่างเต็มที่มากกว่ามุ่งที่จะรักษามาตรฐานทางการศึกษาอย่างเดียวซึ่งเป็นการมองคนละมุมกับพ่อแม่ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งการศึกษานั้นถือว่าเป็นวัฒนธรรมในการพัฒนาจิตเพื่อดำรงตนอย่างพอเพียงเป็นการสร้างปัญญาอย่างแท้จริง ฉะนั้นจึงไม่ควรตั้งข้อจำกัดกับพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่ประสงค์จะจัดการศึกษาให้ลูกของตนเอง เช่น ถ้าครอบครัวไหนต้องการจะจัดการศึกษาข้างต้นควรเป็นการจดทะเบียนแจ้ง

ความจำนงค์มากกว่าการจดเพื่อขออนุญาตเพราะคนที่จัดบางครอบครัวมีคุณวุฒิมากกว่าผู้อนุญาตให้จัดเสียอีก อีกทั้งการเรียนการสอนก็มีความยืดหยุ่นตามผู้เรียน มีความกว้างขวางแต่พ่อแม่ควรนำเสนอกรอบคิดให้แก่เด็กในประเด็นต่างๆ และกิจกรรมที่ควรส่งเสริมคือการจัดให้มีการอภิปรายขึ้นโดยให้เด็กๆ นำเสนอความรู้ต่างๆ จากความรัก ความอบอุ่น ปรัชญา ตลอดจนการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษาดังกล่าวน่าจะเป็นนวัตกรรมทางออกของการศึกษาได้อย่างดี

ปัจจุบันกฎหมายแห่งชาติอนุญาตให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเองได้ซึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อเด็ก ๆ มากเพราะการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาอย่างถ่องแท้ ซึ่งการศึกษาในระบบหรือหลักสูตรแกนกลางนั้นออกแบบมาเพื่อคนทั้งประเทศจึงควรเพิ่มกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ให้เด็กมากกว่า การเรียนรู้โดยครอบครัวเป็นการเรียนรู้ที่หลากหลายแต่ให้ใช้กฎวัดเดียวกันหรือมาตรฐานเดียวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง การศึกษาโดยครอบครัวนั้นมีอิสระและสร้างสรรค์และมีกรอบให้เห็นแนวคิดของตัวเอง หรือเรียกได้ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาจิตให้อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นสุขและเป้าหมายที่สำคัญคือ ให้ลูกมีความเคารพพ่อแม่ ผู้อื่น รักธรรมชาติ เพื่อเตรียมเด็กให้รับใช้สังคมต่อไป ซึ่งรัฐควรส่งเสริมให้เด็กเข้าถึงการศึกษาให้มากที่สุดไม่ใช่การตีกรอบหรือกำหนดพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ต้องการจัดการศึกษาให้ลูก ดังนั้นตนเองจึงไม่เห็นด้วยกับการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของหน่วยงานของรัฐอย่างยิ่ง

ดังนั้นทุกคนควรทำความเข้าใจการศึกษา เช่น นิยามของการศึกษาให้ตรงกันเสียก่อนที่ดำเนินงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริง

จากผลการวิจัยข้างต้นทำให้ทราบทัศนะคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นต่างๆ ที่สำคัญได้ดังตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 สรุปสาระสำคัญของทัศนะคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงฯ	ทัศนคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน							ค่าฐานนิยม
	ครอบครัว ก	ครอบครัว ข	ครอบครัว ค	ครอบครัว ง	ครอบครัว จ	ครอบครัว ฉ	ครอบครัว ช	Mode
ส่วนที่ 1 ความมุ่งหมายและหลักการ								
1.1 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้จัดอาจเป็นผู้สอนหรือผู้อำนวยให้เกิดการสอนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้	เห็นด้วย เพราะบางครั้งอาจจ้างอาจารย์พิเศษมาสอนเพิ่มเติม	เห็นด้วย เพราะการเรียนบางวิชา เช่น ดนตรีไทย ต้องหาคนที่รู้มาสอน	เห็นด้วย เพราะกฎหมายอนุญาตให้จัดได้	เห็นด้วย เพราะทำให้เด็กได้รับการเรียนรู้	เห็นด้วย เพราะจะสอนเท่าที่สอนได้ส่วนนอกเหนือจากนั้นต้องจ้างครูมาสอนเพิ่ม	เห็นด้วย เพราะพ่อแม่ เป็นผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้ แต่ด้วยวิธีไหนก็ได้	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย
1.2 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบเหมือนการศึกษาในระบบของทางราชการ	เห็นด้วย เพราะเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสูง เด็กแต่ละคนถนัดไม่เหมือนกัน	เห็นด้วย เพราะต้องมีรูปแบบเป็นของตนเอง โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละครอบครัว	เห็นด้วย เพราะเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก	เห็นด้วย เพราะเปลี่ยนแปลงไปตามความสนใจของผู้เรียน	เห็นด้วย เพราะเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบเฉพาะ	เห็นด้วย เพราะต้องเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่ให้ลูกอยู่ในกรอบของพ่อแม่	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย
1.3 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการหรือสภาพปัญหาของแต่และครอบครัวให้บรรลุความมุ่งหมายในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์	เห็นด้วย เพราะ เด็กแต่ละคนมีความสนใจต่างกัน และสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจได้รวดเร็ว	เห็นด้วย เพราะเด็กใช้เวลาในการเรียนรู้ไม่เท่ากัน ตามความสนใจและความถนัด	เห็นด้วย เพราะต้องการให้ลูกมีพัฒนาการที่ดีมีศักยภาพ	เห็นด้วย ขึ้นอยู่กับความต้องการและความสามารถของแต่ละครอบครัวในการจัดการศึกษาให้กับลูกของตนเอง	เห็นด้วย เพราะแต่ละครอบครัวมีเหตุผลต่างกันในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว	เห็นด้วย เพราะแต่ละครอบครัวมีความต้องการไม่เหมือนกัน	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย

ตาราง 3 (ต่อ)

สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงฯ	ทัศนคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน							ค่าฐานนิยม
	ครอบครัว ก	ครอบครัว ข	ครอบครัว ค	ครอบครัว ง	ครอบครัว จ	ครอบครัว ฉ	ครอบครัว ช	Mode
ส่วนที่ 2								
การอนุญาตและเพิกถอน								
2.1 ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตการศึกษา เขตพื้นที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่	ไม่เห็นด้วย เพราะการอนุญาตดังกล่าวอาจเปิดช่องทางให้ผู้มีอำนาจหาผลประโยชน์กับพ่อ แม่ ผู้ปกครองได้	เห็นด้วย กับหลักการข้างต้นแต่โดยปฏิบัติแล้วเห็นว่าไม่มีบุคคลากรที่มีความสามารถเพียงพอที่จะดูแลรับผิดชอบ	ไม่แสดงความเห็น	ไม่เห็นด้วย เพราะหลักการข้างต้นขัดกฎหมายที่อนุญาตให้พ่อแม่ สามารถจัดการศึกษาให้ลูกได้แต่ไม่ได้บอกว่าต้องขออนุญาตใครน่าจะเป็นการจดแจ้ง	ไม่เห็นด้วย เพราะหน่วยงานหรือบุคคลการที่เกี่ยวข้องจะเข้าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวลึกซึ้งมากน้อยเพียงใด	ไม่เห็นด้วย ที่จะต้องมาขออนุญาตกับผู้อำนวยการเขต เพราะพ่อ แม่ที่จัดจะต้องทราบแล้วว่าตนเองจัดไหวหรือไม่ไหว	ไม่เห็นด้วย เพราะให้บุคคลากรที่ไม่เข้าใจการศึกษาโดยครอบครัวมาดูแลเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว	ไม่เห็นด้วย
2.2 ผู้จัดจะต้องยื่นหลักฐานประกอบ ดังนี้								
2.2.1 แผนที่ตั้งครอบครัว	เห็นด้วย จัดทำให้ได้	เห็นด้วย	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	
2.2.2 สำเนาทะเบียนบ้าน	เห็นด้วย เพราะมีอยู่แล้ว	เห็นด้วย	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย แต่ถ้ามีการย้ายที่อยู่แต่ไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านจะมีปัญหาอย่างไร	เห็นด้วย	เห็นด้วย	
2.2.3 หลักฐานการศึกษาไม่ต่ำกว่าเทียบเท่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ไม่เห็นด้วย เพราะสามารถหาคนอื่นมาสอนแทนได้	เห็นด้วย เพราะพ่อ แม่จะต้องมีความรู้ก่อนที่จะสอนลูก	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย เพราะพ่อ แม่ต้องมีความรู้ขั้นพื้นฐาน	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	
2.3.4 แผนการศึกษา	ไม่เห็นด้วย เพราะเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา	เห็นด้วย เพราะเป็นการเช็คผู้จัด	ไม่แสดงความเห็น	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย สามารถจัดทำให้ได้	เห็นด้วย	

ตาราง 3 (ต่อ)

สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงฯ	ทัศนคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน							ค่าฐานนิยม
	ครอบครัว ก	ครอบครัว ข	ครอบครัว ค	ครอบครัว ง	ครอบครัว จ	ครอบครัว ฉ	ครอบครัว ช	Mode
2.3 กรณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเห็นว่าผู้จัดไม่อาจจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามที่แนะนำในเวลาที่กำหนด สำนักงานมีอำนาจเพิกถอนการจัดการศึกษาได้	ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นการตีกรอบพ่อ แม่ ผู้ปกครองบางประเภท ซึ่งใช้มาตรฐานอะไรมาวัดและน่าเชื่อถือมากแค่ไหน	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ได้ระบุเกณฑ์ในการวัดซึ่งอาจเป็นของว่างให้ผู้ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ได้	ไม่เห็นด้วย เพราะใช้เกณฑ์การวัดอย่างไร ถ้าบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐไม่เห็นด้วยตนก็ยังจะจัดต่อไป	ไม่เห็นด้วยเพราะไม่ชัดเจนในเรื่องมาตรฐานในการวัด	ไม่เห็นด้วย เพราะหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลมีความพร้อมมากน้อยแค่ไหน	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ชัดเจนในเรื่องมาตรฐานในการวัด	ไม่เห็นด้วย เพราะห่วงแต่เรื่องไม่ได้มาตรฐานซึ่งไม่เข้าใจการศึกษาอย่างแท้จริง	ไม่เห็นด้วย
2.4 การเพิกถอนให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา	เห็นด้วย เพราะเป็นความเห็นของบุคคลหลายคนดีกว่าของบุคคลเดียว	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ทราบว่าคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นใคร ควรทำในระบบมากกว่า	ไม่แสดงความเห็นเพราะมองต่างมุมกัน	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ชัดเจนในรายละเอียดของการเพิกถอน	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ทราบว่ามีใครบ้างที่มีอำนาจเพิกถอน	ไม่เห็นด้วย แต่ใช้ความเห็นของคนหลายคนก็น่าจะดีกว่าคนเพียงคนเดียว	ไม่เห็นด้วย เพราะให้คนที่ไม่เข้าใจเรื่องการศึกษามาเพิกถอนการจัดการศึกษา	ไม่เห็นด้วย
ส่วนที่ 3 **การจัดกระบวนการเรียนรู้** 3.1 จะต้องจัดกระบวนเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ พรบ.การศึกษาแห่งชาติโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	เห็นด้วย เพราะปัจจุบันก็ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	ไม่เห็นด้วย การศึกษาในระบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไม่ได้แต่การศึกษาโดยครอบครัวทำได้	เห็นด้วย เพราะต้องมีแบบแผนและยืดหยุ่นได้ตามเด็ก	ไม่เห็นด้วย การศึกษาในระบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไม่ได้ แต่ปัจจุบันคนจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	เห็นด้วย ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับแต่ละบ้านด้วยว่าต้องการจัดการศึกษาแบบไหน	เห็นด้วย เพราะปัจจุบันยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้	ไม่เห็นด้วย เพราะการเรียนรู้มีความหลากหลายซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาก็ได้	เห็นด้วย
3.2 หลักสูตรที่ใช้ให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและสามารถจัดทำสาระได้	เห็นด้วย เพราะการจัดทำสาระของหลักสูตรเองเป็นการปรับใช้ให้เข้ากับศักยภาพของเด็ก	ไม่เห็นด้วย ลูกเป็นเด็กมีความสามารถพิเศษเก่งกว่าเด็กในวัยเดียวกันซึ่งสูงกว่าขั้นพื้นฐาน	เห็นด้วย เพราะทำตามระบบบ้างต่างกันตรงที่ขั้นตอน	เห็นด้วย แต่ต้องนำสาระความรู้มาเลือกก่อน	เห็นด้วย เพราะไม่สันทัดพอที่จะวางหลักสูตรเองจะนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับลูกมากกว่า	เห็นด้วย เพราะเด็กแต่ละคนมีความต้องการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ควรมีหลักสูตรมาเป็นกรอบให้ผู้เรียน	เห็นด้วย

ตาราง 3 (ต่อ)

สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงฯ	ทัศนคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน							ค่าฐานนิยม
	ครอบครัว ก	ครอบครัว ข	ครอบครัว ค	ครอบครัว ง	ครอบครัว จ	ครอบครัว ฉ	ครอบครัว ช	Mode
ส่วนที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้โดยครอบครัว								
4.1 พ่อ แม่ เป็นผู้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	เห็นด้วย เพราะผู้สอนต้องเป็นผู้วัดและประเมินผลเอง	ไม่เห็นด้วย เนื่องจากมีการเรียนที่หลากหลาย แต่ให้วัดผลเหมือนการศึกษาในระบบ	ไม่เห็นด้วย เพราะสอนให้ช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุดเป็นพื้นฐานของชีวิตแต่ให้วัดและประเมินผลเหมือนในระบบ	ไม่เห็นด้วย พ่อแม่สามารถจัดทำหลักสูตรเองได้และการวัดหรือประเมินจะให้เหมือนในระบบเป็นไปไม่ได้	ไม่เห็นด้วย เพราะควรวัดตามที่เรียน	ไม่เห็นด้วย เพราะเด็กสนใจอะไรล้ำหน้ากว่าบทเรียนแต่จะให้วัดและประเมินผลเหมือนกันเป็นการจำกัดเด็กเกินไป	ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นการจำกัดความรู้ความสามารถของเด็ก	ไม่เห็นด้วย
4.2 พ่อ แม่ จะต้องทำรายงานการเรียนรู้ให้สำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	ไม่เห็นด้วย เพราะบ่อยเกินไป	เห็นด้วย เพราะเป็นการตรวจสอบผู้จัดได้ทางหนึ่ง	เห็นด้วย แต่ไม่ชัดเจนในเรื่องรายละเอียดที่ต้องจัดทำ	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่จำเป็น	ไม่เห็นด้วย คิดว่าไม่เกิดประโยชน์อะไรมากนักและไม่ชัดเจนในเรื่องรายละเอียด	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ได้คาดหวังความสำเร็จของลูกแต่ต้องการให้เป็นคนดีในสังคม	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่มีบุคคลที่มีความเข้าใจมาดูแลอย่างจริงจัง	ไม่เห็นด้วย
ส่วนที่ 5 การประเมินและการออกหลักฐานการศึกษา								
5.1 สำนักงานเขตพื้นที่เป็นหน่วยงานที่ออกหลักฐานการศึกษา	เห็นด้วย เพราะพ่อ แม่จะได้ติดต่อกับหน่วยงานของรัฐได้สะดวกขึ้น	ไม่เห็นด้วย เพราะการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)ทำหน้าที่ได้ดีอยู่แล้ว	เห็นด้วย เพราะเป็นหน้าที่ของภาครัฐ	ไม่เห็นด้วย เพราะหลักฐานการศึกษาไม่จำเป็นเสมอไปถ้ามาตีกรอบการจัดการศึกษาดังกล่าว	เห็นด้วย เพราะเป็นหน้าที่ที่รัฐต้องออกให้	ไม่เห็นด้วย การศึกษานอกโรงเรียนก็ทำหน้าที่เรื่องการออกหลักฐานแล้ว	ไม่เห็นด้วย เพราะออกหลักฐานให้แต่มาตีกรอบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว	ไม่เห็นด้วย
5.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะจัดให้มีการประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษาด้วยเครื่องมือที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	ไม่เห็นด้วย เพราะบอกว่าอย่างน้อยซึ่งอาจมากกว่าคิดว่าบ่อยเกินไป	เห็นด้วย แต่ไม่ทราบว่าจะประเมินได้มากแค่ไหน	ไม่เห็นด้วย การสอบทำให้เด็กกดดัน ซึ่งเด็กเรียนรู้ตามความถนัดแต่ให้วัดผลเหมือนในระบบ	ไม่เห็นด้วย เพราะเด็กเรียนรู้หลากหลายแต่จะวัดตามมาตรฐานในระบบ	เห็นด้วย ถ้าภาครัฐสามารถประเมินได้เพราะเด็กแต่ละคนมีความหลากหลายมากในการเรียนรู้	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ชัดเจนในเรื่องการประเมินว่าใช้หลักเกณฑ์ใด	ไม่เห็นด้วย ที่จะประเมินตามการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ไม่เห็นด้วย

ตาราง 3 (ต่อ)

สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงฯ	ทัศนคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน							ค่าฐานนิยม
	ครอบครัว ก	ครอบครัว ข	ครอบครัว ค	ครอบครัว ง	ครอบครัว จ	ครอบครัว ฉ	ครอบครัว ช	Mode
5.3 พ่อ แม่ ที่ไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวต่อสามารถนำผลการเรียนของเด็กที่สะสมไว้มาเทียบโอนเพื่อเข้ารับการศึกษาในระบบได้ทันที	เห็นด้วย เพราะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด	เห็นด้วย และควรจัดวิทยาการการเรียนรู้สู่ชุมชน ที่ไม่ต้องมีเรื่องวุฒิการศึกษามาเกี่ยวข้องแต่เน้นให้นำความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิตจริง	เห็นด้วย เพราะการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไม่ใช่แยกเด็กออกจากสังคม	เห็นด้วย เพราะเด็กควรได้รับสิทธิพื้นฐานที่รัฐจัดให้	เห็นด้วย เพราะเด็กจะได้รับสิทธิตามปกติที่ควรได้รับ	เห็นด้วย เพราะเด็กควรได้รับการศึกษาทางใดทางหนึ่ง	เห็นด้วย เพราะเป็นสิทธิของเด็ก	เห็นด้วย
5.4 กรณีการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พ่อ แม่จะต้องนำเด็กเข้ารับการศึกษาในระบบ โดยนำผลการเรียนรู้มาเทียบโอน	ไม่เห็นด้วย ควรให้เวลาพ่อแม่ ปรับตัวทำความเข้าใจกับการศึกษาดังกล่าวจนสามารถจัดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ชัดเจนในเรื่องการเพิกถอน	ไม่เห็นด้วย เพราะตีกรอบพ่อ แม่ เกินไป	ไม่เห็นด้วย เพราะกฎหมายให้จัดได้ ซึ่งจัดแล้วลูกมีความสุข มีพัฒนาการที่ดีมาก	ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นเรื่องยากที่จะประเมินแล้วเพิกถอนการจัด	ไม่เห็นด้วย เพราะพ่อแม่ จะรู้ว่าสามารถจัดได้หรือไม่ไม่ใช่ให้คนอื่นมาตัดสิน	ไม่เห็นด้วย เพราะให้คนที่ไม่ได้จัดการศึกษามาเพิกถอน คนที่จัดการศึกษา คนที่ไม่ได้ทำจะรู้ดีกว่าได้อย่าไร	ไม่เห็นด้วย
ส่วนที่ 6 การส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบ								
6.1 ให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย
6.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่สนับสนุน แนะนำ ติดตาม ตรวจสอบ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว รวมทั้งหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย

ตาราง 3 (ต่อ)

สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงฯ	ทัศนคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน							ค่าฐานนิยม
	ครอบครัว ก	ครอบครัว ข	ครอบครัว ค	ครอบครัว ง	ครอบครัว จ	ครอบครัว ฉ	ครอบครัว ช	Mode
ส่วนที่ 7 สิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่								
7.1 ได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและจัดการศึกษาแก่บุตร	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย แต่ไม่ชัดเจนว่าอบรมแบบไหนและไม่อยากให้กำหนดว่าต้องไปหรือไม่ไป	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย
7.2 ได้รับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเพื่อความเหมาะสมและความสอดคล้องกับความจำเป็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย
7.3 การได้รับเงินอุดหนุนทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่แสดงความเห็น	เห็นด้วย

จากตาราง 3 แสดงผลการศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีความเห็นต่อร่างกฎกระทรวงฯ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายและหลักการ พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงฯ เรื่องดังกล่าวที่ระบุโดยสังเขปว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการจัดการศึกษาที่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้สอนหรืออำนวยการให้เกิดการสอน ซึ่งไม่มีรูปแบบการศึกษาเหมือนในระบบ เพื่อตอบสนองความต้องการและสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัว
2. การอนุญาตและเพิกถอน พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นไม่สอดคล้องกับรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงฯ เรื่องดังกล่าว ที่ระบุโดยสังเขปว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองที่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวต้องขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตการศึกษา และการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพหรือไม่ได้มาตรฐานซึ่งในขั้นแรกจะทำการแนะนำในเวลาที่กำหนดถ้าเห็นว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองจัดการศึกษาไม่ได้มาตรฐานหรือไม่มีคุณภาพ พ่อแม่ ผู้ปกครองจะถูกเพิกถอนการศึกษา ทั้งนี้พ่อ แม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองสามารถจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตรหลานได้เพราะกฎหมายอนุญาตจึงไม่จำเป็นต้องขออนุญาตใคร เพราะร่างกฎกระทรวงฯ ระบุไม่ชัดเจนในเรื่องคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้มีอำนาจอนุญาตการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและการเพิกถอนการจัดการศึกษาดังกล่าวของหน่วยงานของรัฐเป็นการมองคุณภาพหรือมาตรฐานการศึกษาคนละมุมกันระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับบุคคลของรัฐ
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงฯ เรื่องดังกล่าว ที่ระบุโดยสังเขปว่าผู้ปกครองจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยพ่อ แม่ ผู้ปกครอง สามารถจัดทำสาระของหลักสูตรเองได้
4. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยครอบครัว พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นไม่สอดคล้องกับรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงฯ เรื่องดังกล่าว ที่ระบุโดยสังเขปว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และต้องจัดทำรายงานการประเมินผลการเรียน

รู้อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย ไม่ควรวัดและประเมินผลเด็กโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกับเด็กที่ศึกษาในระบบ และพ่อแม่ส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการให้จัดทำรายงานผลการเรียนไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าต้องมีรายละเอียดอย่างไรบาง

5. การประเมินผลการจัดการศึกษาและการออกหลักฐานการศึกษา พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงฯ ดังกล่าว ในเรื่องที่พ่อแม่ไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตร สามารถนำผลการเรียนของเด็กที่ได้สะสมไว้มาเทียบโอนและเข้าศึกษาต่อในระบบได้ทันที และพบว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นไม่สอดคล้องกับรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงฯ ดังกล่าวในเรื่องที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่ออกหลักกฐานการศึกษาให้แต่ต้องวัดและประเมินผลเด็กตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย และเรื่องการที่พ่อแม่ถูกเพิกถอนการศึกษาโดยครอบครัว พ่อแม่จะต้องนำเด็กเข้ารับการศึกษาต่อในระบบ เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสามารถเป็นหน่วยงานที่ทดแทนได้ในเรื่องการออกหลักฐานการศึกษา และกรณีการเพิกถอนการศึกษานั้นเป็นเรื่องการมองการศึกษาคนละมุมระหว่างพ่อแม่กับบุคลากรของรัฐ
6. การส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับรายละเอียดของร่างกฎกระทรวงฯ เรื่องดังกล่าว เพราะว่าเป็นนโยบายและมาตรการที่สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

นอกจากผลสรุปการศึกษาวิจัยข้างต้นผู้วิจัยยังพบว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองได้แสดงข้อเสนอแนะด้านกรอบนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของพ่อ แม่ ผู้ปกครองในการจัดทำร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
2. ต้องการให้ภาครัฐเห็นความสำคัญของการศึกษาโดยครอบครัวโดยการส่งเสริมให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างถูกต้อง และส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาลักษณะดังกล่าว
3. ต้องการให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาโดยครอบครัวอย่างจริงจังโดยผู้มีความรู้ด้านการศึกษาในลักษณะดังกล่าว

4. ต้องการได้รับการส่งเสริมด้านการเข้าถึงองค์ความรู้ทั้งของเด็กและพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว เช่น เรื่องห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ เรื่องกีฬา
5. ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีลักษณะพิเศษ

บทที่ 5
บทสรุป หรือข้อเสนอเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการวิจัยทั้งหมด โดยมีรายละเอียดตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. สังเขปความมุ่งหมาย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้และการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล
3. สรุปผลการวิจัย
4. การอภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สังเขปความมุ่งหมาย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้และการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งมีความมุ่งหมาย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้คือ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1.วิเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.ศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

3.ศึกษาข้อเสนอแนะด้านกรอบนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ให้รายชื่อไว้กับสถาบันบ้านเรียนไทย ที่รวบรวมไว้ในรายชื่อเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน จำนวน 7 ครอบครัว โดยกลุ่มตัวอย่างข้างต้นเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นคุณสมบัติที่เหมาะสม คือ เป็นครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี และปัจจุบันจัดการศึกษาโดยครอบครัวอยู่ โดยเป็นครอบครัวที่สนใจและติดตามข่าวสารการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยเฉพาะเรื่องร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและที่สำคัญคือที่มีความพร้อมและยินดีให้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างกรอบคำถามในการสัมภาษณ์โดยนำสาระสำคัญของ ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว มาใช้เป็นกรอบในการสร้างคำถาม โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวว่ามีความคิดเห็นและทัศนะคติอย่างไรซึ่งสอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวหรือไม่ โดยผู้วิจัยแบ่งคำถามออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการอนุญาตและเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครัว ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินการเรียนรู้โดยครอบครัว ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการประเมินการจัดการศึกษาและการออกหลักฐานการศึกษา ส่วนที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจ ส่วนที่ 7 เป็นคำถามเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด (Open Question) ที่ให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ได้แสดงข้อเสนอแนะด้านนโยบายและมาตรการที่ควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยตามทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

การเก็บรวมรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มต้นจากการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยจะแนะนำตัวกับพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครัวและหลังจากนั้นก็จะทำการสัมภาษณ์แบบลึก (Depth Interview) กับพ่อแม่ ผู้ปกครองที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทั้งนี้ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวในประเด็นที่ต้องการศึกษาเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างกรอบในการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้า

2. สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์แบบองค์รวม (Holistic Analysis) โดยพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ในลักษณะของการบูรณาการโดยข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะทำการจำแนกข้อมูลระดับจุลภาค คือ การจำแนกข้อมูลระดับกลุ่มคำหรือประโยคว่ามีเนื้อหาสัมพันธ์กับแนวคำถามในการสัมภาษณ์อย่างไรซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ในการพิจารณาไว้เบื้องต้น เมื่อได้ข้อมูลที่จำแนกแล้วผู้วิจัยจะทำการเปรียบเทียบข้อมูลโดยหาความเหมือนและความต่างของข้อมูลที่ได้ เพื่อนำข้อมูลมาแบ่ง

กลุ่มตามลักษณะของข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เบื้องต้นเช่นกัน และหลังจากนั้นก็จะทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้แบ่งกลุ่มแล้ว และสุดท้ายผู้วิจัยจะสรุปข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปจากการหาลักษณะร่วมและแตกต่างกันของข้อมูลในแต่ละคำถาม และของแต่ละกลุ่มคำถาม เช่น คำถามเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการ, คำถามเกี่ยวกับการอนุญาตและเพิกถอนการจดทะเบียน ฯลฯ รวมถึงการหาข้อสรุปร่วมกันในภาพรวมของคำถามในการสัมภาษณ์ทั้งหมด

3. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1.สรุปผลการวิเคราะห์นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.สรุปผลการศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ตามทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

3.สรุปผลการศึกษาข้อเสนอแนะในด้านกรอบนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

1.สรุปผลการวิเคราะห์นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

สืบเนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา และผลที่ได้รับคือ ทำให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกิดขึ้น ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญส่วนหนึ่งเปิดโอกาสให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเองได้โดยไม่ผิดต่อกฎหมาย ทำให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองบางส่วนที่มีความประสงค์จะจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนสามารถจัดการศึกษาดังกล่าวได้ ซึ่งปัจจุบันเรียกการศึกษาเหล่านั้นว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทั้งนี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดทำร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นโดยครอบครัวเพื่อให้สอดรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.สรุปผลการศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวส่วนใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- ความมุ่งหมายและหลักการที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
- หลักฐานการยื่นขออนุญาตทั้ง 4 อย่างคือ แผนที่ตั้งของครอบครัว, สำเนาทะเบียนบ้าน, หลักฐานการศึกษาของผู้จัดที่จะต้องจบการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือประสบการณ์อื่นที่เทียบเคียงได้กับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแผนการศึกษา
- การจัดกระบวนการเรียนรู้ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งพ่อ แม่ ผู้ปกครองสามารถจัดทำสาระของหลักสูตรเองได้
- การให้เด็กได้รับการศึกษาตามระบบเมื่อพ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาให้บุตรเอง
- การส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบ และสิทธิประโยชน์ของบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

และการศึกษาวิจัยพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นไม่สอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- การขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อมีความประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตรหลานของตน
- กรณีการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเมื่อสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาเห็นว่าผู้จัดไม่อาจจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและไม่ได้มาตรฐานซึ่งแนะนำให้ปรับปรุงในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว หากยังไม่อาจปรับปรุงได้ สำนักงานเขตพื้นที่มีอำนาจเพิกถอนการจัดการศึกษาได้
- กรณีที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การวัดผลและการประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจะต้องรายงานการประเมินผลการเรียนรู้อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งให้สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- กรณีที่จะต้องนำเด็กไปประเมินผลการเรียนรู้โดยสำนักงานเขตพื้นที่จะเป็นผู้ประเมินด้วยเครื่องมือที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ1ครั้งเด็กจึงจะได้รับหลักฐานการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่

3. สรุปผลการศึกษาข้อเสนอแนะในด้านกรอบนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

จากการศึกษาข้อเสนอแนะด้านกรอบนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามทัศนะของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวผู้วิจัยพบว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ต้องการมีส่วนร่วมของพ่อ แม่ ผู้ปกครองในการจัดทำร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวเพราะกฎกระทรวงฯ จะมีผลบังคับใช้ต่อพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยตรง พ่อแม่ ผู้ปกครองเหล่านั้นจึงต้องการมีส่วนร่วมและแสดงความเห็นต่อการจัดทำร่างดังกล่าวเพื่อให้ร่างกฎกระทรวงข้างต้นเป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเอง พร้อมทั้งยังคงรักษาเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไว้ด้วย
2. ต้องการให้ภาครัฐเห็นความสำคัญของการศึกษาโดยครอบครัวโดยการส่งเสริมให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างถูกต้อง และส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาลักษณะดังกล่าว เพราะการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นตามศักยภาพของผู้เรียน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการศึกษาดังกล่าวจึงตอบสนองความต้องการของเด็กแต่ละคนได้อย่างแท้จริง ตามสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวได้อย่างยิ่งยวด
3. ต้องการให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาโดยครอบครัวอย่างจริงจังโดยผู้มีความรู้ด้านการศึกษาในลักษณะดังกล่าว เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องการให้ภาครัฐมีส่วนร่วม พร้อมทั้งส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรม
4. ต้องการได้รับการส่งเสริมด้านการเข้าถึงองค์ความรู้ทั้งของเด็กและพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว เช่น เรื่องห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ เรื่องกีฬา เพราะสถานที่ต่างๆ ข้างต้นเป็นสถานที่ที่สำคัญที่จำเป็นต่อพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็กในการเข้าถึงองค์ความรู้มากที่สุด
5. ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีลักษณะพิเศษ เพราะปัจจุบันเด็กที่มีลักษณะพิเศษไม่ว่าจะเป็นเด็กที่อยู่สูงกว่าเกณฑ์หรือเด็กที่มีปัญหาอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์และเด็กที่มีความสามารถเฉพาะทาง ปัจจุบันไม่ได้รับการส่งเสริมหรือไม่ค่อยได้รับการส่งเสริมเพราะไม่ค่อยมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาดูแลเท่าที่ควร

4. การอภิปรายผล

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ระบุในมาตรา 81 ว่ารัฐจะต้องให้การสนับสนุนเอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้และคุณธรรม และจัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงสามารถจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้กับบุตรหลานของตนเองได้ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัว เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษ รวมถึงเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์ ดังเช่นครอบครัวของ พรสรวง คุณาวัฒนาการ ที่กล่าวว่า "...ตนเองจัดการศึกษาโดยครอบครอบให้ลูกเพราะลูกเป็นเด็กที่สนใจด้านคอมพิวเตอร์และอิเล็คทรอนิกส์มากจนทำให้ลูกไม่มีความสุขจากการศึกษาในระบบ ตนจึงตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้ลูกเพื่อให้ลูกได้ใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ..."

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดั่งที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 12 ระบุว่า นอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กร มีสิทธิ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยการศึกษาวิจัยพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง เห็นด้วยในหลักการของกฎหมายในเรื่องการเปิดโอกาสให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง จัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเองได้ แต่ไม่เห็นด้วยในแนวปฏิบัติที่ร่างกกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวกำหนด เพราะความไม่ชัดเจนในเรื่องต่างๆ ในร่างกฎกระทรวง เช่น คุณสมบัติของผู้ที่มีอำนาจ อนุญาตและเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว, คุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ ผู้ปกครอง, เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลเด็ก และรายละเอียดในการจัดทำรายงานของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ดั่งที่อาทิตย์ แดงพวงไพบูลย์ หนึ่งในพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีความเห็นสอดคล้องกับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ให้เหตุผลว่า "...พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ควรมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างกฎกระทรวงเพราะกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนทำประชาพิจารณ์และร่วมแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งการให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างกฎกระทรวงจะทำให้ร่างดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของภาครัฐและพ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพราะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงในภาคปฏิบัติ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างกฎกระทรวงฯ จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองเหล่านั้นต้องการมีส่วนร่วม เพื่อให้กฎกระทรวงฯ มีความชัดเจนและเอื้อต่อการปฏิบัติของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ต้องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากที่สุด..."

การศึกษาที่ตอบสนองความต้องการหรือสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวทำให้การศึกษาโดยครอบครัวหนึ่งในการศึกษาทางเลือกจึงได้รับความนิยมมากขึ้นในสังคมไทยและจากการศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวพบว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวมากที่สุดในกรณีที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตรหลานต่อสามารถนำผลการเรียนของเด็กที่สะสมไว้มาเทียบโอนเพื่อเข้ารับการศึกษาในระบบได้ทันที โดยอาทิตย์ แดงพวงไพบูลย์ แสดงความเห็นว่า"...เป็นสิทธิของเด็กที่ควรได้รับการศึกษาในระบบเมื่อพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัว..." การศึกษาต่อในระบบของเด็กทำให้เด็กได้รับการศึกษาต่อเนื่องซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ระบุในมาตรา 69 ว่าบุคคลมีหน้าที่ต้องรับการศึกษา ฯ และตามมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และผลการวิจัยยังพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นไม่สอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวมากที่สุดในกรณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความเห็นว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่อาจจัดการศึกษาให้มีคุณภาพในเวลาที่กำหนด สำนักงานเขตมีอำนาจเพิกถอนการจัดการศึกษาได้ และพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องนำเด็กเข้ารับการศึกษาในระบบโดยนำผลการเรียนรู้มาเทียบโอน โดยอัจฉรา เพ็งทอง แสดงความเห็นว่า"...การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาที่มีความหลากหลายมากซึ่งยากแก่การประเมินคุณภาพควรระบุเรื่องการการประเมินคุณภาพให้ชัดเจนในร่างกฎกระทรวงฯ และรัฐควรให้ความสำคัญในการสนับสนุน ให้คำแนะนำ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว มากกว่าการเพิกถอนการจัดการศึกษาดังกล่าว เพราะพ่อ แม่ ผู้ปกครอง เหล่านั้นช่วยลดภาระด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษาส่วนหนึ่งที่ภาครัฐมีหน้าที่คอยให้การอุดหนุน..."

นอกจากนี้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ยังต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในเรื่องต่างๆ เช่น ต้องการให้ภาครัฐให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชน และส่งเสริมการเรียนรู้ ให้พ่อแม่ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวเข้าถึงองค์ความรู้ได้มากที่สุด รวมถึงให้สิทธิเด็กเช่นเดียวกับเด็กที่ศึกษาในระบบ ในเรื่องแหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ ห้องสมุด การใช้สนามกีฬา และสิทธิต่างๆ ที่ควรได้รับเช่นเดียวกับเด็กที่ศึกษาในระบบ โดยปัจจุบันพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาเองจะมีสิทธิประโยชน์ได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรรวมถึงเงินอุดหนุนจากรัฐและการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ซึ่งสอดคล้องกับร่างพระราชกฤาฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่..)พ.ศ..(มาตรการภาษีเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชน

สนับสนุนการศึกษา) ที่ระบุว่า ให้ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับบุคคลธรรมดาสำหรับเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนเป็นจำนวนสองเท่าของรายจ่ายที่จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษา แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและหักค่าลดหย่อนดังกล่าวนั้น ส่วนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ให้ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เป็นจำนวนเงินหรือมูลค่าทรัพย์สินเป็นจำนวนสองเท่าของรายจ่ายที่จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษา แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิก่อนหักรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือประโยชน์ และเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการกีฬา ซึ่งค่าใช้จ่ายเพื่อการสนับสนุนต้องเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้รวมถึงให้ยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ให้แก่บุคคลธรรมดาหรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสำหรับเงินได้ที่ได้รับจากการโอนทรัพย์สิน การขายสินค้า และสำหรับการกระทำตราสาร อันเนื่องมาจากการดำเนินการสนับสนุนการศึกษาโดยผู้โอนจะต้องไม่นำต้นทุนของทรัพย์สิน สินค้า ซึ่งได้รับยกเว้นภาษีดังกล่าวมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนาณภาษีเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล(www.thaigove.co.th)

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีความเห็นสอดคล้องกับกฎหมายที่เปิดโอกาสให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับบุตรหลานของตนเองได้ แต่พ่อ แม่ ผู้ปกครองเหล่านั้นไม่เห็นด้วยกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวที่กำหนดหรือตีกรอบสิทธิพ่อ แม่ ผู้ปกครองมากเกินไป เพราะกลัวกว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองจะจัดการศึกษาให้บุตรหลานของตนอย่างไม่มีประสิทธิภาพ โดยมองข้ามไปว่าการศึกษาดังกล่าวเกิดขึ้นมาเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการหรือปัญหาที่หลากหลายของแต่ละครอบครัว อีกทั้งกฎกระทรวงฯ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวก็ไม่ชัดเจนในเรื่องรายเอียดต่างๆ และยังขัดกับกฎหมายแม่ ในเรื่องกฎหมายเปิดโอกาสให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง จัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตรหลานของตนเองได้ แต่กฎกระทรวงระบุว่าให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ขออนุญาต ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา โดยคุณสมบัติของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาก็ไม่ชัดเจน ทำให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองยอมรับไม่ได้ในเรื่องดังกล่าว อีกทั้งการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาที่มีความหลากหลาย และยืดหยุ่นตามศักยภาพของผู้เรียน ทำให้ภาครัฐยากแก่การวัดและประเมินผล ซึ่งพ่อ แม่ ผู้ปกครองและภาครัฐอาจเข้าใจศักยภาพของเด็กแตกต่างกันได้ ดังนั้น ภาครัฐควรแก้ไขร่างกฎกระทรวงให้ชัดเจนและครอบคลุมในเรื่องต่างๆ เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งจัดตั้งหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ให้ข้อมูล คำแนะนำ ปรึกษา และส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างจริงจัง

ฉะนั้นการจัดการศึกษาโดยครอบครัวซึ่งเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องต่างๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาดังกล่าวเป็นที่แพร่หลายแก่ประชาชนโดยประชาชนได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง เพราะการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาที่พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากผู้สอนคือ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ที่ให้ความรัก ความอบอุ่น และเข้าใจศักยภาพของผู้เรียนสามารถจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นให้กับผู้เรียนได้ทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างแท้จริงดังที่ จินตนา นวลละออง กล่าวว่า "...รัฐจะต้องลงมาทำความเข้าใจเรื่องดังกล่าวรวมทั้งเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้อง เพราะปัจจุบันเด็กถูกกลืนความสามารถพิเศษและไม่ได้รับการส่งเสริม ทั้งนี้พ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวถือว่าช่วยแบ่งเบาภาระให้รัฐด้านการศึกษา..."

ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยครอบครัวหนึ่งในการศึกษาทางเลือก ควรจะได้รับความร่วมมือทั้งของภาครัฐและพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในการจัดทำร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว เพื่อให้ร่างดังกล่าวเป็นที่ยอมรับทั้งของภาครัฐและพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ในด้านหลักการและวิธีปฏิบัติ

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัจจุบันการศึกษารวมถึงการวิจัยและพัฒนา (Research and Development R&D) เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่หลากหลายเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว และในสังคมปัจจุบันยังพบว่าการศึกษาทางเลือกเป็นรูปแบบการศึกษาอย่างหนึ่งที่ได้รับความนิยมอย่างมากโดยเฉพาะการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากเป็นการศึกษาที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นตามศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ประกอบกับเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการและสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวในสังคมไทยได้ดีทางหนึ่ง การศึกษาดังกล่าวจึงได้รับความนิยมและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พบว่า จากการสำรวจแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะศึกษาทางด้านพฤติกรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น การศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว, การศึกษาการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทั้งนี้ไม่มีการศึกษาใดดูด้านนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ฉะนั้นผู้วิจัยจึงสนใจและศึกษาวิจัยในด้านนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

อนึ่ง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นภาพของการศึกษาโดยครอบครัวในแง่ของนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องตามทัศนะของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังที่ได้อภิปรายผลการวิจัยในเบื้องต้นแล้ว และจากการศึกษานี้เองทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความรัก ความเมตตาอาทร ที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองเหล่านั้นมีต่อบุตรของตนผ่านทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพราะพ่อ แม่ ผู้ปกครองเหล่านั้นต้องการให้บุตรหลานของตนมีความสุขในชีวิต และสามารถพึ่งตนเองได้

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. รัฐควรส่งเสริมให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ให้ข้อมูล คำแนะนำ ปรึกษา แก้ไข และประสานงานในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งหน่วยงานกลางดังกล่าวรัฐอาจเป็นหน่วยงานที่จัดทำเองหรือให้หน่วยงานอื่นที่นอกเหนือจากรัฐทำหน้าที่ดังกล่าว เพราะหน่วยงานกลางจะสามารถให้ข้อมูลดังกล่าวได้ดีกว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งมีปริมาณมากยากแก่การอบรมให้บุคคลากรมีความรู้ในด้านดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่สนใจหรือผู้จัด ซึ่งการให้ข้อมูลแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องจะทำให้บุคคลเหล่านั้นทราบข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ทั้งในแง่บวกและลบ และนำไปใช้ในการตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ กรณีการให้คำแนะ ปรึกษา แก้ไขจะทำให้ผู้สนใจและผู้จัดเข้าใจและจัดการศึกษาข้างต้นได้อย่างถูกต้อง เพราะการปรึกษากันเองอาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนและไม่ครบถ้วนได้ กรณีการช่วยประสานงานระหว่างหน่วยงานของภาครัฐเช่น เขตพื้นที่การศึกษากับผู้จัด ทำให้การจัดการศึกษาดังกล่าวได้รับความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น
2. รัฐควรให้พ่อแม่ ผู้ปกครองที่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้บุตรหลานของตนจดทะเบียนแจ้งต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามากกว่าการขออนุญาตต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เพราะรัฐให้สิทธิพ่อแม่ ผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงไม่ควรขออนุญาตเจ้าหน้าที่ของรัฐอีก ซึ่งการที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองมาแสดงตนจดทะเบียนแจ้งต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเป็นการแสดงสิทธิว่าต้องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและจะนำเด็กมาทดสอบการเรียนรู้พร้อมทั้งวัดและประเมินผลของภาครัฐ ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างภาครัฐกับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และการจดทะเบียนแจ้งจะทำให้หน่วยงานของภาครัฐสะดวกในการทำงานเพราะทราบจำนวนและปริมาณของครอบครัวที่จัดการจัดการศึกษาครอบครัว

3. รัฐควรให้ข้อจำกัดหรืออธิบายความหมายของร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในบางประเด็นที่มีความหมายกว้างเกินไป เพื่อให้ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีความเข้าใจตรงกัน ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1กรณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเห็นว่าผู้จัดไม่อาจจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามที่แนะนำในเวลาที่กำหนด สำนักงานเขตการศึกษามีอำนาจเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ ซึ่งคุณภาพของการจัดศึกษาโดยครอบครัวนั้นมีเกณฑ์ในการวัดอย่างไรควรกำหนดให้ชัดเจน

3.1 กรณีการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งดุลพินิจข้างต้นเป็นของบุคคล ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรข้างต้นข้างให้ชัดเจนเพื่อให้มีความน่าเชื่อถือและมีความยุติธรรมมากที่สุด

3.2 กรณีพ่อ แม่ ผู้ปกครอง จะต้องจัดทำรายงานการเรียนรู้ให้สำนักงานเขตการศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งรายงานการเรียนรู้ข้างต้นควรระบุให้ชัดเจนว่าต้องประกอบไปด้วยอะไร และจำนวนครั้งที่จัดทำควรระบุให้ชัดเจน เพราะระบุว่าอย่างน้อย ซึ่งแต่ละปีที่จัดทำรายงานให้อาจไม่เท่ากันก็ได้

3.3 กรณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะจัดให้มีการประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษาด้วยเครื่องมือที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งเครื่องมือที่หลากหลายควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นอะไร และจะวัดปีละกี่ครั้ง

4. รัฐควรให้สิทธิเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเช่นเดียวกับเด็กที่ศึกษาในระบบ เช่น การออกคูปองการใช้สถานที่ศึกษาหาความรู้ต่างๆ ในการใช้ห้องสมุดของรัฐและในการใช้ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ โดยพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวสามารถนำบุตรหลานมาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนได้ เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี หรือการเข้าร่วมการแข่งกีฬาสี เพื่อให้เด็กที่รับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กที่ศึกษาในระบบ

5. จากผลการศึกษาเกี่ยวกับความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ดังนี้

5.1 ผลการศึกษาวิจัยใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ เช่น เป็นข้อมูลเบื้องต้นว่าพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่ประสงค์จะจัดการศึกษาต้องปฏิบัติหรือติดต่อกับหน่วยงานของรัฐได้อย่างถูกต้อง

5.2 ผลการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ดูแลรับผิดชอบการจัดทำร่างกฎกระทรวงฯ เพราะทำให้ทราบว่าร่างดังกล่าวมีข้อด้อยในเรื่องใด เช่น: ระบุไม่ชัดเจนในเรื่องคุณภาพของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา, คุณภาพของการจัดการศึกษาของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง, การวัดและการประเมินผลโดยหน่วยงานของภาครัฐ, การเพิกถอนการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อ แม่ ผู้ปกครองฯลฯ ข้อมูลการวิจัยข้างต้นทำให้ผู้ดูแลรับผิดชอบร่างกฎกระทรวงฯ ทราบและนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงร่างกฎกระทรวงฯเพื่อให้ร่างดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว

5.3 ผลการศึกษาวิจัยสามารถเป็นข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้มีความกว้างขวางและมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อจำกัดและปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 7 ครอบครัว ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันในด้านระยะเวลาในการจัดการศึกษา ความสนใจของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่มีต่อร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปัจจุบันยังจัดการศึกษาโดยครอบครัว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายผลการศึกษาครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวอื่นๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป เพื่อที่จะได้ข้อสรุปด้านต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวต่อไป

2. การศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาทัศนะคติและมุมมองของพ่อ แม่ ผู้ปกครองเท่านั้น ซึ่งงานวิจัยครั้งต่อไปน่าจะศึกษาถึงทัศนะคติและมุมมองของบุคคลกลุ่มอื่นที่มีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพราะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและน่าเชื่อถือมากขึ้น
3. การศึกษาข้างต้นมีระยะเวลาจำกัดทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถติดตามความคิดเห็นหรือทัศนคติของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะเวลายาวนานได้ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร สำหรับให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลข้อคิดเห็นหรือทัศนะคติของพ่อแม่ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด
4. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาความสอดคล้องของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนคติของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งข้อคิดเห็นหรือทัศนคติของพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่สามารถบอกได้ว่าถูกต้องหรือไม่ทำให้ผลที่ได้รับมีเพียงข้อมูลเชิงพรรณนาเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถบอกความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ได้ การดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรนำการวิจัยเชิงปริมาณมาประกอบด้วยเพื่อให้ผลการวิจัยถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

Alan C. Filley, **Interpersonal Comfliot Resolution**. Lllinois : Scott Foreman and Company Glenview,975.

Bell, D. **The Ultimate Guide to Homeschooling Nashville** : Thomas Nelson Publishers, 1997.

Fry,H.W. **The Educational Correlates of Occupational Attainment : A Bangkok Case Study of Large – Scale Organization.** Unpublished Ph.D. Dissertation,Stanford University, 1976.

Hamilton, E. and Hamilton, D. **Should I Home School Illinois** : Intervasity Press,1997.

Home School Legal Defense Association (HSLDA) **Home Education Across the United States** Californi : HSLDA,1999.

WORLD TRADE REPORT 2003.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. "การศึกษาทางเลือก." มติชน. 2 เมษายน 2543.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542** . กรุงเทพฯ : พริกหวานการพิมพ์.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการเติบโตอย่างมีคุณภาพ สรุปและเรียบเรียงจากเอกสารเผยแพร่ของธนาคารโลก เรื่อง The Quality of Growth** . กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์ , 2544

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการศึกษาเบื้องต้นการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย.** กรุงเทพ ฯ : พิมพ์ดี, 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการศึกษาวิจัย การจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนในสถานะสงเคราะห์.** กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2543.

จินตกมล (นามแฝง). "คอลัมน์ kids : รอบรู้เรื่องการศึกษา," **หนังสือบันทึกคุณแม่.** 8(140) ; เมษายน 2545.

เจษฎา ไพศาลพิจิตรสดใส. "สิ่งแวดล้อม-คุณภาพชีวิต : โฮมสคูล พลังทดลองของสังคม." **กรุงเทพธุรกิจ.** 12 มกราคม 2543

เฉลียว บุรีภักดี. " การศึกษากับการพัฒนา " , ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 1 – 8.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2532

แดงอ่อน มั่นใจตน. **"ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน : บทเรียนจากตำบลบางพระ จังหวัดฉะเชิงเทราและชุมชนไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช.** 42(3/2545) : 76-116,2545.

ทองไพรำ สถาวรินทุ. (2543). **การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง.** วิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายสำเนา

ทัศนา แสวงศักดิ์. **"การจัดการศึกษาโดยครอบครัว(Home School)** , บริหารศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 1(1) : 28-31 ; มกราคม-เมษายน 2545.

เทียนฉาย กีระนันท์. เศรษฐศาสตร์ : **ทรัพยากรมนุษย์และกำลังคน.** กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2530.

ธำรง อุดมไพจิตรกุล. **เศรษฐศาสตร์การศึกษา** . เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์การศึกษา ปีการศึกษา 2544, อัดสำเนา

ธำรง อุดมไพจิตรกุล. **เศรษฐศาสตร์จุลภาค** . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2542.

นภเนตร ธรรมบวร. **บทบาทของครอบครัวกับการศึกษา** . กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2542

นราทิพย์ ชุติวงศ์ . **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค** . พิมพ์ครั้งที่ 5 . กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

นราศรี ไววนิชกุล – ชูศักดิ์ อุดมศรี. **ระเบียบวิธีวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 9 . กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

นวลทิพย์ ควกุล. **เศรษฐศาสตร์การศึกษา.** ม.ป.ท. 2527.

นิลวรรณ แซ่จิว. (2544). **อนาคตภาพของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายสำเนา

บุญคง หันจางสิทธิ์. **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2543.

บุญพุ่ม เสนารักษ์. **เศรษฐศาสตร์การศึกษา**.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,2529

บุญศิริ มีสำราญ. (2544). รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่ใช้ระบบการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล . วิทยานิพนธ์ กรุงเทพ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายสำเนา

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. "**ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติตามแนวทางชุมชน พึ่งตนเองแบบยั่งยืน : กรอบนโยบายและตัวแบบการจัดการ,**" วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 42 (3/2545) : 1-73 ; 2543.

ภารดี รัตนอุดม. "**Home School : ทางเลือกใหม่ของพ่อแม่ยุคไฮเทค,**" โดมทัศน์. 22 (2) : 44-63 ; กรกฎาคม-ธันวาคม 2544.

มัณฑริกา วิฑูรชาติ. "**คอลัมน์ Q&A : Home School ช่วย EQ ได้ดีกว่าในระบบหรือไม่,**" หนังสือบันทึกคุณแม่. (162) : 162 ; ธันวาคม 2544.

ยุทธชัย – อุทัยวรรณ เฉลิมชัย . **รูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย** . กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2543.

ยุทธพงษ์ กัยวรรร์. **พื้นฐานการวิจัย**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น., 2543.

โยธิน แสวงดี. "**เทคนิควิธีในการวิจัยเชิงคุณภาพ : การสนทนากลุ่ม,**" การวิจัยเพื่อการศึกษา. 4 : 47-50 ; 1987.

รวีวรรณ ชินะตระกูล.**วิธีวิจัยการศึกษา**.พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์,2538.

รัชดา ธราภาค. "รายงานการศึกษา." กรุงเทพธุรกิจ. 21 มิถุนายน 2543. 3

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**.พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ,2536

เลิศชาย ศิริชัย. "**วิจัยเชิงคุณภาพ ทำไมและอย่างไร,**" สุทธิปริทัศน์. 10(30) : 32-47 ; ก.พ.-พ.ค. 2539.

วริศรา วงษ์ขำ. (2544). **การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายสำเนา

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. **เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น** .พิมพ์ครั้งที่3 .กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2540.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค** . พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิช , 2535.

วิทยากร เชียงกูล.**ทางรอดของประเทศไทย : ปฏิวัติกรอบวิธีคิดและระบบการเรียนรู้ใหม่** . กรุงเทพ ฯ : เรือนปัญญา, 2544.

ศศิธร รุจนเวย,กรรณิการ ฉัตรดอกไม้. **"ประเด็นปัญหาในการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ,"** วิทยาลัยศริศเดียน. 6(1) : 22-25 ; ม.ค.-มิ.ย. 2543.

ศรันย์ เลิศรักษ์มงคล. **"Home School : บ้านเรียนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันของครอบครัวและชุมชน,"** ครุศาสตร์. 27(1) : 58-68 ; กรกฎาคม-ตุลาคม 2541.

สถาบันบ้านเรียนไทย ข้อมูลจากการสืบค้นผ่าน Internet จากสถาบันบ้านเรียนไทย (http: // www.banrian.com lindex.php?s)

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **"ลักษณะวิจัยเชิงคุณภาพ,"** ศูนย์บริการวิชาการ. 8(2) : 8-12 ; เม.ย.-มิ.ย. 2543

สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. "โฮมสคูล : สิทธิของครอบครัว." **ข่าวสด.** 3 กรกฎาคม 2543. 5

สมพร พึ่งอุดม. **ทำไมต้อง Home School**. กรุงเทพฯ : แปลนพริ้นติ้ง , 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . **การประชุมวิชาการ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวกับการรับจดทะเบียนของโรงเรียน** . กรุงเทพ ฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.

สุรกุล เจนอบรม. **"Home School : ดีจริงหรือ สำหรับสังคมไทย,"** การศึกษานอกระบบโรงเรียน. 1(9) : 60-62 ; สิงหาคม 2541.

สุนันทา โบตะวนิช. **"การวิจัยเชิงคุณภาพ,"** วิทยาการจัดการ. 16(1) : 13-17 ; ม.ค.-มิ.ย. 2541.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาการศึกษาไทย นิสิตปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์การศึกษา ปีการศึกษา 2544, อัดสำเนา.

อดิสัย อิซแมนมิตร. **"Home School ปรัชญาการเพราะเมล็ดใฝ่รู้ให้น้อย,"** หนังสือบันทึกคุณแม่. 7(85) : 134-135 ; สิงหาคม 2543.

อภิญญา เวชยชัย. **การมีส่วนร่วมของ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ในการพัฒนาการศึกษา** . กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2544

อมรวิชช์ นาครทรรพ. **การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ประสบการณ์ของนานาประเทศ** . กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2543.

อุษณีย์ โพธิสุข. **"Home School โรงเรียนในบ้าน : ทางเลือกใหม่ของเด็กพิเศษ,"** สานปฏิรูป. 3(28) : 68-69 ; กรกฎาคม 25430.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
(ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว)

ภาคผนวก ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

(ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2544 ม.ป.ท.) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีดังนี้ คือ

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 69 บุคคลย่อมมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหารเสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้องและสืบสานศิลปะวัฒธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและ วัฒนธรรมของชาติ

มาตรา 289 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐแต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้อคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว)

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีดังนี้ คือ

มาตรา 12 ระบุว่า นอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 ระบุว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิ์ได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความ ดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 14 ระบุว่า บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุน หรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

(3)การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 15 ระบุว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 18(3) ระบุว่า ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด ซึ่งเป็นสถานศึกษาประเภทหนึ่งในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และโรงเรียน

มาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความ

เป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1)จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2)ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและไขปัญหา

(3)จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5)ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6)จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬา และนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในการระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

มาตรา 34 ระบุว่า คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนา และมาตรฐานการอุดมศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติการสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 40 ระบุว่าให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

มาตรา 53 ระบุว่า ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้กรอบการบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพรวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา

ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ความในวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาตามมาตรา 18(3) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษาและวิทยากรพิเศษทางการศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่คณาจารย์ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา

มาตรา 61 ระบุว่า ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์การชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ภาคผนวก ค

ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

และมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 8 กรกฎาคม 2546

ร่าง
กฎกระทรวง
ว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว
พ.ศ.....

.....

(เลขาธิการสภาการศึกษา,สำนักงาน.สภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย,2547)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 12 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษาธิการ ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

"การจัดการศึกษาโดยครอบครัว" หมายความว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาด้วยตนเอง โดยเป็นผู้สอนด้วยตนเอง หรือเป็นผู้อำนวยการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

"บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง" หมายความว่า บิดา มารดา หรือบิดา หรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ และหมายความรวมถึงบุคคลที่เป็นญาติของเด็กและเด็กอยู่ด้วยเป็นประจำ

"สำนักงาน" หมายความว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

"ผู้อำนวยการ" หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

หมวด 1
บททั่วไป

ข้อ 2 หลักเกณฑ์ในกฎกระทรวงนี้ให้ใช้เฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยบิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง

ข้อ 3 การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นสิทธิโดยพื้นฐานตามธรรมชาติของบิดา มารดา และครอบครัว เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ ฝึกอบรม ให้บุตรหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

ข้อ 4 การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งนอกเหนือจากที่รัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอยู่ ซึ่งมีความหลากหลายในเรื่องปรัชญา ความคิด ทัศนะ ความเชื่อ ของแต่ละครอบครัวโดยจะต้องจัดตามหลักการและแนวการจัดการศึกษาที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

หมวด 2
การจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ข้อ 5 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองซึ่งประสงค์จะจัดการศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแล ให้ยื่นคำขออนุญาตจดทะเบียนจัดการศึกษาโดยครอบครัวต่อสำนักงานที่ตนมีภูมิลำเนา โดยต้องยื่นหลักฐานเพื่อประกอบการขออนุญาตจดทะเบียน ดังต่อไปนี้

(1) แผนที่ตั้งของครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่

(2) สำเนาทะเบียนบ้านของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุตร หรือผู้ที่อยู่ในความดูแล

(3) หลักฐานวุฒิทางการศึกษา และหรือประสบการณ์ของบิดา มารดา ผู้ปกครองซึ่งวุฒิการศึกษาต้องไม่ต่ำกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(4) แผนการจัดการศึกษาของครอบครัว

เพื่อประโยชน์แก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง สำนักงานอาจประกาศกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามวรรคหนึ่ง ต่อสถานศึกษาหรือองค์กรเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่เขตพื้นที่การศึกษากำหนด

ข้อ 6 ในกรณีสำนักงานเห็นว่า การจัดการศึกษาของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ไม่ดำเนินการตามจุดมุ่งหมาย หลักการ แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้สำนักงานแนะนำให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ปรับปรุงการจัดการศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่ดำเนินการตามคำแนะนำให้สำนักงานรายงานต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

กรณีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีมติให้เพิกถอนการจดทะเบียนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และเด็กยังอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับต่อไป

ข้อ 7 ให้ผู้อำนวยการมีอำนาจหน้าที่รับหรือไม่รับการจดทะเบียน และเพิกถอนการจดทะเบียนตามมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

หมวด 3

การจัดกระบวนการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผล

ข้อ 8 จุดมุ่งหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับมาตรา 6 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสุด รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ข้อ 9 การจัดกระบวนการเรียนรู้ จะต้องดำเนินการตามบทบัญญัติในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอาจปรับตามจุดเน้นของสาระการเรียนรู้ที่ครอบครัวพัฒนา

ข้อ 10 บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เป็นผู้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กโดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การทำกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของระดับและรูปแบบการศึกษา ทั้งนี้ จะต้องวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักการและเกณฑ์การวัดและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม รวมทั้งให้ส่งผู้เรียนเข้ารับการวัดและประเมินผลระดับชาติ ตามระยะเวลาและเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ข้อ 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง จะต้องจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ และสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้สำนักงานทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อทำให้หน่วยราชการเข้ามาส่งเสริม สนับสนุน ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 12 ให้สำนักงานจัดให้มีการประเมินผลการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยอำนวยความสะดวก ตามความเหมาะสมและรายงานผลการจัดการศึกษาต่อ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อ 13 ให้สำนักงานพิจารณาตัดสินการผ่านช่วงชั้น การจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ออกหลักฐานการศึกษา และหลักฐานการจบการศึกษา

กรณีเด็กไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ ให้สำนักงานแจ้งให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง จัดให้มีการเรียนซ่อมเสริมและประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

ข้อ 14 ผู้สำเร็จการศึกษาตามกฎกระทรวงนี้มีศักดิ์และสิทธิเช่นเดียวกับผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน

ข้อ 15 บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ที่ไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวจนจบหลักสูตร หรือถูกเพิกถอนการจดทะเบียน ให้ส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ และให้นำผลการเรียนรู้ที่ได้สะสมไว้มาเทียบโอนผลการเรียนตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

หมวด 4

การส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และรายงาน

ข้อ 16 ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประสาน ส่งเสริม และกำกับ ตรวจสอบ การดำเนินงานของสำนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อให้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวสามารถพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 17 ให้สำนักงานมีหน้าที่ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำแนะนำ ติดตาม ตรวจสอบ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมให้มีองค์กรเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จัดแหล่งข้อมูล และการเรียนรู้อื่นให้อย่างเพียงพอ โดยประสานความร่วมมือกับโรงเรียนของรัฐและเอกชน และหน่วยงานทางการศึกษาอื่น

บทเฉพาะกาล

ข้อ 18 ในระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติทำหน้าที่แทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 19 ในระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงาน ให้สำนั่กงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครหรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด แล้วแต่กรณี ทำหน้าที่แทนสำนักงาน และให้ผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด แล้วแต่กรณี ทำหน้าที่แทนผู้อำนวยการ

ให้ไว้ ณ วันที่.....

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 8 กรกฎาคม 2546

เรื่อง ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ....

คณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ.... ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา ปรับปรุงในประเด็นต่าง ๆ ตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีคณะที่ 4 แล้วดำเนินการต่อไปได้

ร่างกฎกระทรวงดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว เป็นการจัดการศึกษาอีกทางเลือกหนึ่งที่ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง จัดการศึกษาได้นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอยู่แล้ว

2. การจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อสำนักงานสถานศึกษาหรือองค์กรเครือข่ายการจัดการศึกษาพร้อมกับแผนการจัดการศึกษา

3. แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ จะต้องดำเนินการตามบทบัญญัติในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอาจปรับตามจุดเน้นของสาระการเรียนรู้ที่ครอบครัวพัฒนา

4. บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็ก โดยต้องวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งส่งผู้เรียนเข้ารับการวัดและประเมินผลระดับชาติตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และต้องจัดทำรายงานผลการเรียนรู้และสภาพปัญหาให้สำนักงานทราบ เพื่อให้หน่วยราชการเข้ามาสนับสนุนได้

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดให้มีการประเมินผลการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ด้วยเครื่องมือและสื่อการศึกษาที่หลากหลาย รวมทั้งพิจารณาการตัดสินการผ่านช่วงขั้นการจบหลักสูตร การออกหลักฐานการศึกษาและหลักฐานการจบการศึกษา

6. กรณีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวจนจบหลักสูตร หรือถูกเพิกถอนการจดทะเบียน ก็จะต้องส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษาภาคบังคับ

7. ในการสนับสนุนของรัฐ จะให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้คำแนะนำ การจัดแหล่งข้อมูล และจัดแหล่งการเรียนรู้อื่น รวมทั้งส่งเสริมให้มีองค์กรเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อการประสานความร่วมมือระหว่างกันกับโรงเรียนของรัฐและเอกชนและหน่วยงานทางการศึกษาอื่น

ส่วนมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 4 มีดังนี้

1. แก้ไขข้อความในหลักการของร่างกฎกระทรวง เพื่อให้เป็นที่ทราบทั่วกันถึงเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตร 12 ว่า เป็นสิทธิของบิดา มารดา และผู้ปกครองซึ่งไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมือนกับการจัดการศึกษาในระบบของทางราชการ เพียงแต่ต้องมีหลักเกณฑ์ที่ดำเนินการตามที่กำหนดในร่างกฎหมาย

2.แก้ไขในร่างข้อ 3 จาก "การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นสิทธิโดยพื้นฐานตามธรรมชาติของบิดา มารดา และครอบครัว..." เป็น " การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นสิทธิโดยพื้นฐานตามธรรมชาติและวัฒนธรรมของบิดา มารดา และครอบครัว..."

3. แก้ไขร่างข้อ 5 (3) จาก "หลักฐานวุฒิทางการศึกษา และหรือประสบการณ์ของบิดา มารดา ผู้ปกครองซึ่งวุฒิทางการศึกษาต้องไม่ต่ำกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน" เป็น "หลักฐานวุฒิทางการศึกษาต้องไม่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือมีประสบการณ์ที่เทียบเคียงได้กับการศึกษาขั้นพื้นฐาน"

4. ให้เพิ่มข้อความตามร่างข้อ 7 ว่า"ภายใต้ข้อบังคับข้อ 5 และข้อ 6 เพราะข้อ 5 และ 6 และข้อ 7 ที่ว่าด้วยการจดทะเบียนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้นมีความสัมพันธ์และมีผลต่อเนื่องกันมาเป็นลำดับ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่า ผู้อำนวยการมีอำนาจหน้าที่รับหรือไม่รับการจดทะเบียนและเพิกถอนการจดทะเบียนตามมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามิใช่ดุลยพินิจของผู้อำนวยการเอง เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นสิทธิที่บิดา มารดา ผู้ปกครอง จะดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์ในร่างกฎกระทรวง

5. เพิ่มร่างข้อ 18 เป็น "ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวได้สิทธิประโยชน์การสนับสนุนทางด้านวิชาการ ความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการศึกษาเรียนรู้ให้กับบุตร เงินอุดหนุนจากรัฐ และการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐ " สำหรับคำว่า " ตามที่กฎหมายกำหนด" ในร่างข้อ 18 ที่เพิ่มเติมนั้น ให้พิจารณาใช้ถ้อยคำที่แสดงลำดับของกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติต่อไป

6. ให้สลับหมวด 4 ไปเป็นหมวด 2 และหมวด 2 ไปเป็นหมวด 4

7. ถึงแม้กฎกระทรวงฉบับนี้เมื่อใช้บังคับจะเลยกำหนดวันเปิดภาคการศึกษาไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอยู่บ้างแล้ว และเจตนารมณ์ต้องการให้มีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้นจึงให้บัญญัติความให้ร่างกฎกระทรวงฉบับนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป

ภาคผนวก ง

สถาบันบ้านเรียนไทย

ภาคผนวก ง
สถาบันบ้านเรียนไทย

สถาบันบ้านเรียนไทย

สถาบันบ้านเรียนไทยเป็นสถาบันที่ครอบครัว พ่อแม่ ที่ได้เห็นและตระหนักถึงทุกข์ทางการศึกษา เกิดสำนึกของการพึ่งตนเอง ปราถนาที่จะทำหน้าที่ในการนำทางชีวิตดีงามให้กับลูกอย่างแท้จริง ต่างก็ขวนขวายในทุกวิถีทางที่จะคลี่คลายและพัฒนาการศึกษาเรียนรู้ของลูกอย่างเต็มกำลังความสามารถของตนตลอดมา จนเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้สิทธิแก่ครอบครัวที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยตนเองได้ การศึกษาโดยครอบครัวหรือที่นิยมเรียกกันว่า การศึกษาบ้านเรียน จึงมีโอกาสขยายตัวในฐานะนวัตกรรมของการศึกษาเรียนรู้ที่มีความชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกันนั้น ด้วยรากฐานจากความเป็นสังคมชุมชนที่มีน้ำจิตน้ำใจ ทำให้ตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษาบ้านเรียนในสังคมไทยก็มุ่งการรวมกลุ่ม มากกว่าจะจำกัดอยู่เฉพาะบ้านของตนลูกของตนเท่านั้น มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเล็กบ้างใหญ่บ้าง กระทั่งปลายปี พ.ศ.2543 เกิดเป็นเครือข่ายการประสานงานอย่างหลวม ๆ ในชื่อ ศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (ศปศค.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของครอบครัวบ้านเรียนในช่วงระยะที่ผ่านมา ถึงปี พ.ศ 2546 ศปศค. ได้พัฒนาตัวองค์กรให้มีความเข้มแข็งขึ้นอีกระดับหนึ่ง โดยจัดโครงสร้างและกลไกการปฏิบัติงานที่สามารถรองรับภารกิจความเป็นองค์กรตัวแทนเครือข่ายการศึกษาโดยครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมกับได้เปลี่ยนชื่อเป็น สถาบันบ้านเรียนไทย (สบท.) เพื่อความกระชับ ตรง และหนักแน่นยิ่งขึ้น สถาบันบ้านเรียนไทย จึงนับเป็นตัวบ่งบอกแสดงถึงพัฒนาการของการศึกษาบ้านเรียนในสังคมไทย ซึ่งจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้คาดหมายได้ว่าจะมีการเติบโตกลายเป็นอีกทางเลือกหนึ่งทางการศึกษาที่สำคัญในอนาคตอันใกล้นี้

คำขวัญ

สานสายใยการเรียนรู้ของครอบครัว

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2550 สถาบันบ้านเรียนไทยจะเป็นองค์กรตัวแทนเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ที่มีกลไกการปฏิบัติงานที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุในภารกิจ วิจัยสร้างองค์ความรู้-เคลื่อนไหวสังคม-สร้างชุมชนบ้านเรียน ทำให้การศึกษาบ้านเรียนได้รับการยอมรับเชื่อถือในฐานะนวัตกรรมและทางเลือกทางการศึกษาในสังคมไทยภายใต้ปรัชญาและจุดหมายเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

(สถาบันบ้านเรียนไทย ข้อมูลจากการสืบค้นผ่าน Internet จากสถาบันบ้านเรียนไทย (http: // www.banrian.com lindex.php?s)

ภาคผนวก จ
รายชื่อเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน

ภาคผนวก จ

รายชื่อเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน

บิดา-มารดา	บุตรบ้านเรียน-อายุ
1. คุณสยาม-สมพร พึ่งอุดม	ดช.ฟ้าใส(14) ดช.สายเมฆ(8) ดญ.ใบคา(6)
2. คุณวิศิษฐ์ วังวิญญา	ดช.อิศรา
3. คุณพร-จันทร์เพ็ญ พันธุ์โอสถ	ดช.วริศ(9) ดช.ภัทรุต(9)
4. คุณสาทร-จินตนา สมพงศ์	ดช.พันแสง(10)
5. คุณสุทธินันท์-ฉวี ปรัชญพฤทธิ์	ดญ.จริยา(13) ดช.วิทยา(12) ดญ.นิชดา(8)
6. คุณเจษฎา-นิราพร เหลืองแจ่ม	ดญ.บัณฑิตา(12) ดช.วศิน(10)
7. คุณสุขสวัสดิ์-กนกพร สบายใจ	ดช.วรวัส(8)
8. คุณอาทิตย์-สุกัลยา แดงพวงไพบูลย์	ดช.ทรงวุฒิ(9) ดช.พุฒิพงศ์(7)
9. คุณพรสรวง คุณวัฒนาการ	ดช.กษิดิ์เดช(11)
10. คุณยุทธชัย-อุทัยวรรณ เฉลิมชัย	ดช.สายป่าน(14) ดช.สานต่อ(12)
11. คุณสมศักดิ์-หัสยา เธียรวิวัฒน์นุกูล	ดช.มนภาส(10) ดช.กฤตภาส(6)
12. คุณพยนต์-สุภัทรา จันทรวิฑูรย์	ดญ.ขวัญชน(9)
13. คุณอภิชัย-ศิรินธร เปรมผลกมล	ดช.อิสระ(7)
14. คุณจักรกฤช-ผาณิต บุญมาก	ดญ.โรสิตา(12)
15. คุณพจน์-บุญศรี ศรีรักษาโยธิน	ด.ญ.ใยแพร(12)
16. คุณวีระ-วัลลภา ไชยมโนวงศ์	ดช.วีร์(6)
17. คุณประสาท-สุนันท์ อุดมจรรยา	ดช.ชยกร(11)
18. คุณธีรพงศ์-มล.จันทร์กฤษณา ผลวิวัฒน์	ดญ.จันทร์ธีรา(2)

19. คุณสมเกียรติ-สมพร ดีปัะ	ดช.ธนัช(6) ดญ.บุญยาพร(5)
20. คุณไชยวัฒน์-ชุมมาศ แป้งหอม	ดช.มาศวัฒน์(3)
21. คุณองอาจ-พอใจ จิระพันธ์พงศ์	ดญ.สุนทรี(8) ดญ.วนัชพร(4)
22. คุณจุลพงษ์-วิไลลักษณ์ จุพานนท์	ดช.พงษ์รักษ์(7)
23. คุณบุญส่ง-พนิดา มาสกุล	ดช.สพล(8) ดช.สรกฤษณ์(6)
24. คุณชัชชัย-จินดนา นวลละออง	ดช.ชญานิน(10)
25. คุณชยันต์-พัชรา ตันติวัสดาการ	ดช.นันท์ธนิก(3)
26. คุณจักรกฤช-ผริดา แสงทอง	ดญ.ปุณยภา(10) ดญ.จาริตา(7)
27. คุณสรายุทธ-ต้นฤดี ส่งเสริมสวัสดิ์	ดช.อรรคนิธ์(5)
28. คุณเทอดศักดิ์-มัณฑนา บรรณาธรรม	ดช.ปราณ(5)
29. คุณจาตุรงค์-มาริสา โสมนัส	ดช.อิสรา(11) ดช.อิลยาห์(9) ดช.แอนดรู(7) ดญ.อลิสา(5)
30. คุณสมนึก-สุภัทรา เจียรวนิชพงษ์	ดญ.บงกชพร(8)
31. คุณพงษ์ศักดิ์-นฤมล อุดมวัฒนกุล	ดญ.อมฤต(6) ดญ.ผืนน้ำ(3)
32. คุณประไพ ชโลธร	ดญ.ลักษณ์เพชร(7)
33. คุณมาโนช-อัจฉรา เพ็งทอง	ดช.คำพร(9)
34. คุณตรี-นาฏญา ปลื้มจิตร์	ดช.วรินทร(9)
35. คุณกนก ต่ายคำ	ดช.วชิระ(8)
36. คุณจิตาภา ปุยสำลี	ดช.ธีรภัทร(8)
37. คุณอิทธิ กีรณณวรรณ์	ดช.อธิเดช(7)
38. คุณมณีวรรณ ดีวงศ์	ดช.ทินกร(7)

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการศึกษาเบื้องต้นการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย : 2544)

ภาคผนวก ฉ

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คำถามในการสัมภาษณ์

คำชี้แจง คำถามในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวว่าสอดคล้องกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวหรือไม่

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว แสดงข้อเสนอแนะด้านนโยบายหรือมาตรการที่ควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ตอนที่ 1 ท่านมีข้อคิดเห็นและทัศนะคติอย่างไรต่อสาระสำคัญของร่างกฎกระทรวง ฯ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการ

1.1 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบจัดให้บุตรโดยอาจเป็นผู้สอนหรืออำนวยการสอนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

1.2 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นสิทธิของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่จัดให้บุตรโดยไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมือนกับการจัดการศึกษาในระบบของทางราชการ

1.3 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการหรือสภาพปัญหาของแต่ละครอบครัวให้บรรลุความมุ่งหมายในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการอนุญาตและเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.1 พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องขออนุญาตต่อสำนักงานการศึกษาศาสนา วัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาที่ตนมีภูมิลำเนา โดยผู้อำนวยการเขตการศึกษามีอำนาจหน้าที่รับหรือไม่รับจดทะเบียน

2.2 พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวจะต้องขออนุญาตและยื่นหลักฐาน ดังนี้

- แผนที่ตั้งของครอบครัว
- สำเนาทะเบียนบ้านของผู้จัด
- หลักฐานวุฒิการศึกษาซึ่งจะต้องจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือประสบการณ์ที่เทียบเคียงได้กับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- แผนการจัดการศึกษา

2.3 กรณีที่สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา เห็นว่าผู้จัดไม่อาจจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและไม่ได้มาตรฐานจะต้องแนะนำให้ปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพในระยะเวลาที่กำหนดและหากไม่อาจปรับปรุงได้ สำนักงานฯ มีอำนาจเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้

2.4 การเพิกถอนการจดทะเบียนให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

ส่วนที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง

3.1 พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้

3.2 หลักสูตรที่ใช้ให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพ่อ แม่ ผู้ปกครองเป็นผู้จัดทำสาระของหลักสูตรได้เอง

ส่วนที่ 4 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยครอบครัว

4.1 พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้วัดผลและประเมินการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้จะต้องวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 พ่อ แม่ ผู้ปกครอง จะต้องรายงานการประเมินผลการเรียนรู้อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งต่อสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ส่วนที่ 5 การประเมินผลการจัดการศึกษาและการออกหลักฐานการศึกษา

5.1 สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานออกหลักฐานการศึกษา และหลักฐานการจบการศึกษา

5.2 สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะจัดให้มีการประเมินผลการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยเครื่องมือที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

5.3 พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่ไม่ประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวต่อไปสามารถนำผลการเรียนรู้ที่ได้สะสมไว้มาโอนผลการเรียนตามระเบียบว่าด้วยการเทียบโอนผลการเรียนโดยเด็กมีสิทธิเข้าเรียนในโรงเรียน ของรัฐหรือโรงเรียนเอกชนได้ทันที

5.4 กรณีการเพิกถอนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาภาคบังคับ โดยนำผลการเรียนที่สะสมไว้มาเทียบโอนผลการเรียนได้

ส่วนที่ 6 การส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบ

6.1 กำหนดให้มีหน่วยงานในส่วนกลาง ทำหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พร้อมทั้งตรวจสอบการดำเนินงานของสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

6.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำแนะนำ ติดตาม ตรวจสอบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมให้มีองค์กรเครือข่ายการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ส่วนที่ 7 สิทธิประโยชน์ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

7.1 ได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และจัดการศึกษาแก่บุตร

7.2 ได้รับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเพื่อความเหมาะสมและความสอดคล้องกับความจำเป็น

7.3 การได้รับเงินอุดหนุนทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ตอนที่ 2 คำถามแสดงความคิดเห็นของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

1.ข้อเสนอแนะด้านนโยบายหรือมาตรการที่ควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1).....

2).....

3).....

4).....

5).....

ภาคผนวก ช

หนังสือรับรองเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5731, 5618

ที่ ศธ 0519.12/ว 30 **วันที่** 30 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวสุจินดา สุขแสงประเสริฐ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาเศรษฐศาสตรการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง "การจัดการศึกษโดยครอบครัวในประเทศไทย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย" โดยมี อาจารย์รวิพรรณ สาลีผล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐกา ตันสกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติมา สังข์เกษม เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสัมภาษณ์การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสัมภาษณ์ให้ นางสาวสุจินดา สุขแสงประเสริฐ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภาภรณ์ หะวานนท์)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุจินดา สุขแสงประเสริฐ
วันเดือนปีเกิด	18 สิงหาคม 2521
สถานที่เกิด	อำเภอห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	904/107 ลาดพร้าง 42 ถนนลาดพร้าว ตำบลสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2534	ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์
พ.ศ. 2537	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2540	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2543	บช.บ. (สาขาการบัญชี) จากมหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2547	ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร